

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.1 דברים א,א

דברים א,א – ב:

וְאוֹתָהּ הִדְבְּרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
בְּמִדְבַּר עַרְבֹה לְמֹל סוּף בֵּין-פְּאָרָן וּבֵין-תְּפֵל וְלִבְנֵי נַחֲצֵרֶת וְדִי זָהָב:
וְבוֹ אַחַד עָשָׂר יוֹם מִחֹלֶב דְּרָךְ הַר-שִׁעִיר עַד קִדְשׁ בְּרִנְעָה:

[ליקוטי שיחות האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן, דברים א] הגמרא (מגילה לא,ב) אומרת שספר דברים אמר משה רבינו "מפי עצמו". אומרים על כך תוספות "וברוח הקודש". ברוח הקודש יש מדריגות רבות. על משה רבינו נאמר (דב' ז' לז): וְלֹא-לָקֶם נָבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה וּמוֹבֵן שֶׁאֲצֵל מֹשֶׁה רַבִּינוּ הִיָּה רוּחַ הַקּוֹדֵשׁ בְּתַכְלִית הָעֵלְיוֹ. נוסף לכך הרי ספר דברים, משנה תורה, הוא חלק מתורה שבכתב - הרי ודאי שאמירת משנה תורה על ידי משה רבינו "מפי עצמו" אין פירושה שלא היתה מפי הגבורה ח"ו, ... הכרח איפוא לומר שפירוש "מפי עצמו" הוא שמשנה רבינו אמר את ספר דברים ברוח הקודש כפי שהאלקות נתלבה במשה ונתאחדה עמו, וכמאמר (שמו"ר פ"ג, ויק"ר פ"ב, מכילתא שמות יח,ט) "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" שלכן אמר משה (דב' יא,יד-טו) "ונתתי מטר גוי ונתתי עשב גוי" (ונתתי אני כו') כי השכינה דיברה מתוך גרונו.

ההבדל שבין משנה תורה לבין ארבעה הספרים שלפניו זה הוא רק באיזה אופן נתגלו על ידי משה רבינו אלינו: ארבעה הספרים אף שגם הם נמסרו לנו על ידי משה (רק "אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו"), אבל על כל שאר תרי"א מצוות נאמר "תורה צוה לנו משה", תורה בגימטריא תרי"א מסרם רק כשליח ברם את משנה תורה מסר לנו משה כמו שהיה אומר "מפי עצמו" לא כשליח משום שהשכינה נתלבה בהשגתו ונתאחדה עמו ודיברה "מתוך גרונו של משה". בהערה: בפרטיות יותר: רוח הקודש (של משה בכח' ז"א דאצילות) הו"ע בחי' "מפי עצמו", לפי שמשם היה שרש נבואתו והשגתו. ומ"ש בפנים שאינו מפי עצמו אלא מעם ה', הכוונה ששרש כל התורה למעלה מעלה מבחי' ז"א אלא שהספר משנה תורה נתלבש בבחי' ז"א. עיין [לקר"ת שה"ש כג].

וְאוֹתָהּ הִדְבְּרִים – מונח רביע לרמז על הספר החמישי בתורה אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה – קדמא מהפך פשטא, כתוב שחבירו שלפניו מלמד עליו, להודיענו שכשם שארבעה הספרים שלפניו מפי הגבורה נאמרו ו"שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" כך גם בספר החמישי השכינה דיברה מתוך גרונו, אלא שהכתוב וטעמו דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל – מהפך פשטא זקף-קטן, מלמדים על שני אופנים עיקריים לגילוי ע"י משה רבינו אלינו. דרך אחת בה ארבעה ספרים משה מסרם כשליח, בלי התלבושות השכינה בהשגתו ובגופו, כעין תבנית טעמים אנכי ה' א-לקיך בטעם עליון – פשטא מונח זקף-קטן, פשטא מונח (=שופר הולך לספרדים) קול פשוט הולך דרך שופר (שופר-הולך) בלי כל גוון נוסף משל השופר. דרך שניה עבור ספר החמישי משה מסרו כמו שהיה אומר "מפי עצמו" לא כשליח משום שהשכינה נתלבה בהשגתו ונתאחדה עמו ודיברה "מתוך גרונו של משה" כעין מהפך (=שופר מהופך לספרדים) פשטא זקף-קטן, שופר-הפוך מההפך בקול הפשוט ונתן לו גוון מהשופר, זה דרשת תורה שבע"פ מתורה שבכתב.

[הרב יוסף שנה, ה' מ"א התש"ע] – משנה תורה מפי מי נאמר? ... שיטת הגר"א "ההבדל בין התורה הקדושה למשנה תורה, כי הארבעה הספרים הראשונים היו נשמעים מפי הקב"ה בעצמו, דרך גרונו של משה, לא כן ספר דברים, ישראל היו שומעים את דברי הספר הזה כאשר שמעו דברי נביאים אשר אחר משה". לשיטה זאת כל דברי הספר הם דברי נבואה, אך מתיחסים למשה כיון שבעת שאמרם כבר נעתק ממנו הדיבור הנבואי (מפי הקב"ה בעצמו, דרך גרונו של משה) ויצא מפיו של משה רבינו בעצמו. כתב "מגלה עמוקות" ענין משנה תורה הוא סוד תורה שבע"פ.

[טעמי הטעמים, הרב שרגא דזילושניסקי – גמ' גיטין סא,א] חד מ"ד תורה מגילה מגילה ניתנה ולפ"ז י"ל דזה מרומז במונח רביע שאחרי שארבעה ספרים ראשונים נגמרו ומונחים לפני משה התחיל באלה הדברים. וְאוֹתָהּ הִדְבְּרִים – מונח רביע, ירמז למגילה חמישית. רש"י בַּמִּדְבָּר לא במדבר היו...ומהו במדבר, אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר... בְּעַרְבֹה - חטא פעור - היינו הכעסה אחרונה לְמֹל סוּף – פעמיים המרו בים סוף - היינו הכעסה ראשונה

בַּמִּדְבָּר - פור – [רש"י] הוציא מלת בַּמִּדְבָּר מתאור מקום ונתנה לנושא אחר הכעסת ה', אפשר כי בכך תומך טעם פור, המעביר רעיון מהכתוב למקום אחר ואפשר כי אלו הכעסות ה' במשך תולדות ישראל. המשך הכתוב ע"פ פירוש רש"י מרמז להכעסות ה' במדבר מרוב טוב שהשפיע על ישראל.

בְּעַרְבֹה – תלישא-קטנה, שיעור זמן ההכעסה של ה' כאן תקופת הזמן של ההכעסה (מיציאת מצרים ועד חטא פעור, ארבעים שנה) שכנגדה התוכחה. ההכעסה החלה כבר לְמֹל סוּף קדמא ואזלא, הגורם המוקדם שאחריו אזלא - הולכים הענינים האחרים הדומים לו. בים סוף הקב"ה קיים לאברהם את הבטחתו "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" שגדולה הייתה ביזת ים סוף מכל ביזת מצרים - ממה שכבר הוציאו ממצרים. הביזה העצומה וראיית צבא מצרים מת על שפת הים גרמו למחשבה לתת עבודה זרה בראשם ולשוב למצרים כי המצרים מתו והארץ ריקה. וע"פ [תורה שלמה] [במדבר מסעי לג,ח] "וילכו דרך שלשת ימים ויחנו על ים סוף" גם שבו על עקבותיהם ככוון מצרים. הגורם המקדים משרה את השפעתו לשאר המרי במדבר ולחטא האחרון במדבר בערבה – חטא פעור

תבנית הפסוק פזר תלישא-קטנה קדמא ואזלא והפרטים אחריו יוצר כעין פרט וכלל הצריך לפרט, ופרט הצריך לכלל. כלל ההכעסות מרוב טוב והפרט מלמד שחטאו ומרדו כי לא הבינו שה' משפיע וממלא כל חפצם מרוב חיבתו לעמו ישראל בזכות האבות ובזכות משה רבנו, בזכות אהרן, בזכות מרים הנביאה ובזכות הצדיקים והצדקניות שבדור.

בֵּין-פְּאָרָן וּבֵין-תְּפֵל וְלִבְנֵי נַחֲצֵרֶת – דרגא תביר מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים שהם בד"כ ביחד, היינו כל מעשי ההכעסה, בֵּין-פְּאָרָן - דרגא – [רש"י] - מעשה מרגלים בט' באב בשנה השניה.

[כלי יקר] מסביר ש- וּבֵין-תְּפֵל הוא מעשה העגל ב"ז בתמוז בשנה הראשונה. אפשר כי טעם תביר כאן משמעו שבר באמונה, חזרת יצר הרע, החולי והמיתה לעולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקטן השלישי; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכתה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכתה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דברים א,ב: אחד עשר יום מחרב הדרך הר-שעיר עד קדש ברנע: [פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים פרשת דברים (דף א עמוד א)]

אחד עשר יום מחרב. אלו זכו ישראל היו נכנסין בי"א יום לארץ אלא מתוך שקלקלו מעשיהן גלגל הקב"ה למ' יום מ' שנה: **אחד עשר יום מחרב.** – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, אחד מתפקידיה האפשריים של תבנית מרכא פשטא זקף-קטן היא להחיל את אפיון הכתוב על חבריו הכתוב לפניו. אפשר שתפקיד התבנית קדמא מרכא פשטא זקף-קטן להחיל אפיון הכתוב לפניו ועוד אופן של הארכת הענין כגון בזמן וע"י קדמא הארכת זמן גדולה ממנה. בפסוק א' נאמר **בַּעֲבַר הַדֶּרֶךְ** ולפניו נאמר **(במ' מסי לוג)** **אֶלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְכַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:** אפשר שכאן ע"פ **[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) דברים (א א)]** הכתוב **אחד עשר יום מחרב.** אלו זכו ישראל היו נכנסין בי"א יום לארץ וגו', רוצה לאפיין את המיקום **בְּעֶרְכַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:** כמרוחק אותו מרחק מחורב כמו ירושלים בארץ-ישראל מחורב, אלו זכו ישראל היו נכנסין בי"א יום לארץ אלא מתוך שקלקלו מעשיהן גלגל הקב"ה למ' יום מ' שנה: ומהלך אחד עשר יום נתארך מאד (קדמא מרכא) לתקופה של ארבעים שנה.

ראה מרכא, קדמא מרכא [פשטא][מונח] זקף-קטן

[רש"י] (ב) אחד עשר יום מחרב. – אמר להם משה: ראו מה גרמתם? אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר, ואף הוא **מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותה בשלשה ימים;** שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב, שנאמר: **"ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש" וגו' (כמ' י,יא),** ובעשרים ותשעה בסיון (ראה **[תענית כט,א]**) שלחו את המרגלים מקדש ברנע; צא מהם שלשים יום שעשו בקברות התאוה שאכלו הבשר חדש ימים (ראה **במ' יא,כ**), ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים (ראה **במ' יב,טו**), נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה השכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ; ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה.

אחד עשר יום מחרב. – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן, בתפקיד לכתחילה ובפועל, לכתחילה מחורב לקדש ברנע דרך הר שעיר הוא מהלך אחד עשר יום, ובפועל כל כך היתה השכינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ; שהלכו כל אותה הדרך בשלושה ימים עד קדש ברנע, אבל במקום להתקדם לארץ ישראל שלחו המרגלים מקדש ברנע ובשביל שקלקלתם (בשליחה ובבכיה שבאה אחריה) הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה.

לדרך לימוד "לכתחילה ובפועל" לפחות שתי תבניות טעמים תבנית (א) קדמא מרכא פשטא זקף-קטן; תבנית (ב) קדמא מרכא זרקא סגול. יש כ-80 מופעים כאלה בתורה. עד (מנחם-אב התשע"ו) נמצא הסבר בדרך זאת ל-49 מהם.

דוגמת המפתח ההילכתית היא בכתוב **וְאִישׁ כִּי-יִקְדֹשׁ אֶת-בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַה' וְהִעֲרִיכוּ הַפֶּהּן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע פֶּאֶשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַפֶּהּן בֵּין יָקוּם. (ויקרא בחקתי כז, יד).** ע"פ **[ספרא בחקתי פרשה ד פרק י (א)]** **כִּי-יִקְדֹשׁ אֶת-בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַה'** משמעו שלכתחילה הכהן העריך שווי הפדיון ומוזה נגזר ערך תוספת החומש. ואם בפועל יש התמחרות (תחרות על שווי הפדיון) והשווי עולה על הערכת הכהן לכתחילה, בפועל החומש נשאר לפי השווי הראשון, "שאינו מוסיפין חמישית על עילוי של זה".

דברים א,ג – ה:

[ג] ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר החדש באחד החדש דבר משה אל-בני ישראל ככל אשר צוה ה' אתו אלהם: [ד] אחרי הפתו את סיחן מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הפשוני אשר יושב בעשתרת באררעי:

[ה] בעבר הנהרן בארץ מואב הוציל משה באר את-התורה הזאת לאמר: אפשר כי ענין לדרוש שיעור מרומו בטעם תלישא-גדולה בתחילת הענין **(דברים א,ג)** **דְּבַר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל-כָּל – תלישא-גדולה, פסוק ד' הוא כעין מאמר מוסגר המלמד על זמן הדיבור - הבאור ותחילת פסוק ה' מלמד מקום הדיבור – הבאור. והמשכו הוציל משה באר את-התורה הזאת לאמר:** כאילו נאמר **(דב' א,ג)** **דְּבַר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל-כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ אֲלֵהֶם: (דב' א,ה)** **הוציל משה באר את-התורה הזאת לאמר**

נמצא כי **כָּל-כָּל** בטעם תלישא-גדולה מרמז לתפקיד אחד של תלישא כשיעור מהכתוב אחריו. פתרון אפשרי מתחיל בקרא **(דב' א,ה)** **הוציל משה באר את-התורה הזאת.** וכתב **(התורה בסימניה, "מ גימפל בניש, התשנ"ט)** ע' ק"ח, כי **[שפת"ח]** בפירושו לפסוק **(דברים כז, כח)** **וְכַתַּבְתָּ עַל-הָאֲבָנִים אֶת-כָּל-דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּיִטב: ס** מפנה לפירושו ב-**(דב' א,ה)** **בְּאֵר אֶת-הַתּוֹרָה** מכאן אמרו חז"ל שניתנה התורה בשבעים לשון, רמז לדבר במילת **הַיַּיִטב** – ה, הי, היט, היטב בגימ' שבעים. (ה – 5 , הי – 15 , היט – 24 , היטב – 26 סה"כ = 70) **וְכַתַּבְתָּ עַל-הָאֲבָנִים** – מונח רביע, לפחות ארבע, כאן כפירוש **[בעה"ט]** ב-**(דב' תבוא כז,ח)** **הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּיִטב**, בגימטריא **גם בשבעים לשונות,**

אפשר כי לפני שפת"ח היה גם בעה"ט והקיש בכעין ג"ש מלת **בְּאֵר אֶת-הַתּוֹרָה** אל מלת **בְּאֵר** בקרא **(דב' תבוא כז,ח)** **הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר הַיַּיִטב:** ואז משתמש במלת **הַיַּיִטב** ודורש מגימטריאת צירופי אותיות היטב שבעים לשון. שבעים לשון נמצא גם ב-**(בר' נח יח)** **מֵאֲלֶה נִפְרְדוּ אֵינִי הַגּוֹיִם בְּאֶרְצָתָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ לְמִשְׁפַּחָתָם בְּגוֹיָהֶם: מֵאֲלֶה** – תלישא-גדולה, שיעורין אלפניו ולאחריו.

תולדות בני נח נמנים בפסוקים בר' י,א – לב, הפסוק עם טעם תלישא-גדולה נמצא בפסוק ה' בין בני יפת ובין בני חם וכנראה בא ללמד שיעור של **שבעים** אומות ולשונות בלבד, כי בזרעו של נח היו יותר משבעים כפי שפירש רשב"ם. יש כלל בתושבע"פ שאם נמנים הפרטים ללא מספר מוגדר (כפי שכתוב כאן) יכול שהותיר אחדים שלא נמנו. לכן אפשר כי טעם התלישא בא להגביל לשבעים הנמנים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקט; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.2 דברים א,א

דברים א,א: וא אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הנהר

במדבר בערכה מול סוף בין-פאהן ויבין-תפל ולגן ונצרת ורי זהב:

בין-פאהן ויבין-תפל ולגן ונצרת – דרגא תביר מרכא טפקא, בדרך חסידית דרגא תביר היא ירידה אחרי ירידה לשם צורך גלוי או

מעשה בעולם הזה, ומהפשט נראה לכאורה כי בני ישראל הרבו להכעיס לה'. אבל בעיון בפסוק מסופו הענין מוסבר באופן אחר.

וירי זהב – מעשה העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר (הושע ב): **וְכִסְּף הַרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לַבַּעַל: ... וְכִסְּף** –

קדמא, לכתחילה הקב"ה נתן בידי ישראל כסף רב ולכן **וירי זהב** – סלוק מגביל, מרמז ע"פ (הושע ב): כי הקב"ה ממעט מהכעסתם מפני

שהרבה להם כסף ונצרת – טפקא, בתפקיד פותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **וירי זהב** שהקב"ה מוריד מהכעסתם אותו והגבלה זאת

מתפשטת אל **בין-פאהן ויבין-תפל ולגן** להגביל את הכעסתם גם במקומות אלו ואחרים.

וכמאמר משה רבנו ע"פ רש"י (שמ' תשא לב,לא) **אלהי זהב:** אתה הוא שגרמת להם שהשפעת להם זהב וכל חפצם, מה יעשו שלא יחטאו (בזכות לב,א)

וכך גם ממעט מ- **ולגן ונצרת** - מהתפלה על המן שכיניהו להם הקלוקל ומלשון הרע של קרח ועדתו שבא מצד שנתגאה בעשרו ומעמדו ונתקבא במינוי הנשיא של שבט לוי

וכך גם ממעט מכל התיפלות שארעו בתקופת הזמן שהוגדרה בין תיפלה ראשונה ובין תיפלה אחרונה, שבראשונה "מול" בעקבות מכות מצרים ובפרט מכת בכורות (שמ' בא יב,לו) **וישאלום וינצלו את-מצרים:**

ובשניה **סוף** בעקבות קריעת ים-סוף ביזת הים הייתה כה גדולה עד שנאמר (שמ' בשלח טו,כב) **ויסע משה את-ישראל מים-סוף**

ובאחרונה בתיפלת פעור הקב"ה לא כעס כל תקופת ברכות בלעם עד שפינחס כעס את הכעס שהיה לי לכעוס וקנא את הקנאה שהיה לי לקנאות

דברים א,ז: פנאו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל-כל-שכניו

בערכה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים

ארץ הפנעני והלכנון עד-הנהר הנדל נהר-פרת:

רש"י (דב' א,ז): פנאו וסעו לכם - זו דרך ערד וחרמה (ראה ספ"ד ו). **ובאו הר האמרי** - כמשמעו. **ואל-כל-שכניו** - עמון ומואב והר שעיר (ראה שם). וגו'

שפת"ח ואם לא חטאו ישראל היה נותן להם ארץ י' עממין כאשר נשבע לאברהם וחסאם גרסמה להם שלא נתן להם אלא ארץ שבעה (הר האמרי בלבד)

ובאו הר האמרי ואל-כל-שכניו - קדמא מרכא זרקא סגול, בתפקיד כעין לכתחילה ובפועל, ע"פ רש"י ושפת"ח לכתחילה היו אמורים להתחיל בכיבוש ארץ כנען דרך ערד וחרמה, היינו בין באר-שבע ובין חברון, ומשם לכבוש את עבר הירדן המזרחי (ארץ עמון ומואב והר

שעיר) ולמעבר ולצפון **רש"י בערבה** - זה מישור של יער (ראה יל"ש תורה תתא). **בהר** - זה הר המלך (ראה ספ"ד ו). **ובשפלה** - זו שפלת דרום (ראה שם). **ובנגב ובחוף הים** - אשקלון ועזה וקסרי וכו', כדאיאת בספרי (שם). **עד-הנהר הנדל נהר-פרת** – בצפון

סוריה ארץ עוג מלך הבשן ויותר. אבל גרם החטא **ופועל** סבבו במדבר ארבעים שנה והגיעו לעבר הירדן המזרחי ומשם כבשו את עבר הירדן המערבי ולא כל הכיבוש שהיו אמורים לכבוש.

ולפי' **אור החיים** ב-(דב' א,ח), מוכיח כי ארץ בני גד ובני ראובן לא הייתה מלכתחילה בכלל השבועה לאבות, כמו שכתב בפ' מטות והוכיח מספרי. אף שחלק מנחלת ראובן הוכשרה ממואב לישראל ע"י כיבושה בידי סיחון. ובפועל לקחו אותה בני ראובן וגד לפני הזמן לעתיד לבוא. וכן היתה צריכה להיות ארץ מקנה לכל השבטים ובפועל הייתה רק של בני ראובן וגד.

בערכה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים – מרכא תביר מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא כלשהו, שלא על כולם חל אותה הלכה או אותו ענין, וההסבר לכך שלכתחילה היו צריכים לכבוש כל הארץ, אבל כבר בספר שמות נאמר שבפועל יכבשו מעט מעט כדי שלא תרבה השממה, ובפועל כפי הנלמד בספר יהושע **רבה הארץ הנותרת** השאירו חלקים בארץ כנען שלא נכבשו או שלא

הורישו מהם את יושביהם כגון, שלא ממש הורישו את הפלשתים, עיקר הנחלותם הייתה בהר ובשפלה ובנגב ובערבה.

ארץ הפנעני והלכנון - מהפך פשטא זקא-קטן - ללמדך שלא הייתה ארצו של כנען אלא שהלך וכבשה מבני שם כנאמר ב- (בר' לד-לד) **יב,ו) והפנעני איז בארץ:**

מעניין לציין כי הבטוי (דב' א,ז) **פנאו וסעו לכם** מופיע באותו מקום שהיו צריכים להיכנס לכתחילה ובפועל בגלל חטא המרגלים הצטוו לפנות מהמסלול המקורי ולנסוע במסלול ארבעים השנה (במ' שלח יד,כה) **והעמלקי והפנעני יושב בעמק מחור פנו וסעו לכם**

המדבר הרך ים-סוף: פ

דברים א,ח: ראה נתתי לפניכם את-הארץ

באו ורשו את-הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאבתיכם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם:

באו - יתיב בתפקיד דווקא כך, ורשו את-הארץ – מונח זקא-קטן, בתפקיד של לפחות שתיים, מכח שתי סיבות, מכח השבועה לאבות, מכח כיבושם את הארץ אף שלא מרצון אלא בכורח הנסיבות.

מכאן מתחיל ההסבר לתבנית פרט וכלל ופרט

אשר נשבע ה' - מונח מונח תלישא-גדולה, שלושה פרטים שהם ענינים של תלישא-גדולה, כל אחד מהאבות מובחר ומיוחד וזכה לשבועה משלו מה' על ירושת הארץ, ובדרך סוד שלוש שבועות הן שלושה פרטים כי כל אחד מהאבות מייצג בחינה מיוחדת בעבודת ה' - חסד, גבורה, תפארת

לאבתיכם -קדמא ואולא במלה אחת, כעין שוויון, בעושה תלוי המעשה, כעין כלל: האבות שיפורטו בפרט הסוגר פעלו להכין שארץ-ישראל תהיה נוחה להיכבש לפני בניהם ולכן היא להם נחלה בירושה ולא כליסטים שכבשו הארץ מיושביה

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד) ל" כ במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **תמצית ההשערות**: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה = רבוי**; **מהפך פשטא = מוציא מפשט; מרמא = מאריך**; **דרגא = מצרף**; **תביר = מחלק**, ממעט, לא ממש; **טפקא = טרקה** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרמא טפקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרמא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרמא טפקא** – קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף = בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול = מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא = פשוט**; 1; **זקף-קטן = 2**; **זקף-גדול = 3**; **רביע = 4**; **מונה רביע = לפחות 4**; ...; **זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק = היקף השלישיה; קדמא = סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא = בסדר זה או הפוך**, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיבע"פ.

לאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב - קדמא מהפך פשטא - פרט סוגר לכלל ודרכו עוברת שבועת ה' שהיא הפרט המקדים לכלל, להודיע, שמיעט נחור תרה ונחור אחי אברהם וסבן של האמהות מהאבות

רש"י - ...אלא אברהם כדאי לעצמו, יצחק כדאי לעצמו, יעקב כדאי לעצמו, טט - קדמא ואולא על **לאַבְרָהָם** יוצרת שקילות (כעין שוויון) בין כל האבות ביהד וכל אחד לחוד לגבי ירושת הארץ. וע"פ מדרשים בספר בראשית גם ברוממותם על על כל הנבראים וגם הפקיד בידי כולם את מקור הברכות בעולם. וכעין הנאמר בפרשת פינחס כתוב (**במד' פי' לא,ו**) **אֲתָם** - תלישא-גדולה **וְאֵת-פִּינְחָס** - קדמא ואולא במלה אחת ושם **רש"י** פירש ששקולים. כיצד נסביר כאן ה' - תלישא-גדולה **לאַבְרָהָם** - קדמא ואולא.

- א"י שייכת בנחלה לבני שם. הכנענים התנחלו בארץ שלא נחלתם. אף שהאבות כבני שם היו בעלי זכות לארץ הם לא לחמו עליה. ה' זיכה האבות לכבוש הארץ מההשתלטות הכנענית, לא מתוך שאיפת כיבוש אלא בכעין דרך אגב. לאברהם וליצחק עמים שלא מכנען כבשו את יושבי כנען וכך טיהרוה לכיבוש של האבות. יעקב כבש בעקבות עבירת החוי יושבי שכם נגד דינה, לא ישירות.
- אברהם זכה בארץ בהתהלכו בה אבל בטבע ע"י נצחונו על ארבעה המלכים שכבשו קודם כל סביבות א"י ובתוכה את חמשת מלכי עמק שדים הוא ים המלח שכנראה היו גדולי הארץ.
- יצחק קבע חזקה בארץ חזר וכבש דרום הארץ בחפירת הבארות של אביו שסתמום פלישתים שכבשו השפלה בדרום ארץ כנען מהכנענים. ובחפירת בארות משלו עד שאמר (**בר' תל' כו,בב**) **וַיִּקְרָא שְׁמוֹת רְחֵבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי-עֵתָה הִרְחִיב ה' לִנְנוּ וַיִּפְרְנוּ בְּאֶרֶץ: ובעיבוד חקלאי של הארץ (**בר' תל' כו,יב**). וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַחַיִל וַיִּמְצָא בִשְׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיִּבְרַכְהוּ ה': יעקב חזר וכבש את מרכז א"י במלחמת שכם וכל הערים אשר סביבותיה בעקבות מעשה שכם ולכך נאמר (**בר' ויחי מת,כב**) **וַאֲנִי נִתְחַי לָךְ שָׁכֵם אַחֵד עַל-אַחֵיךָ אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחֶרְפִּי וּבְקִשְׁתִּי: פ****
- (א) אפשר כי **לאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב** הוא כעין מידה כתוב שחבירו שלפניו **לאַבְרָהָם** מלמד עליו, כאן בעושה תלוי המעשה של הכיבוש וההנחלה
- (ב) אפשר כי **אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאֲבֹתֶיכֶם לְאֲבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב** הוא כעין טעמא דקרא המנמק מדוע **בָּאוּ וַרְשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ** כי האבות כבשוה ואתם באים ומחזירים לעצמכם הירושה. ולכך מרמז **לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב** - מהפך פשטא, שיצא מפשטו כי זאת החזרת נחלת אבות ולא כיבוש ראשון.

דברים א,יא: ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם:
[רש"י] (דב' א,יא) יִסַּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים - מהו שוב ויבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם? אלא אמרו לו: משה, אתה נותן קצבה לברכתינו? כבר הבטיח הקב"ה את אברהם: "אשר אם יוכל איש למנות" וגו' (**בר' יג,טז**)! אמר להם: זו משלי היא, אבל הוא **וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם** (ראה ספ"ד יא).
[בעל הטורים] (דב' חז"ב לגא) מִשָּׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים. ר"ת מאה וס"ת השם וס"ת משה. וזהו ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִסַּף עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים **(דב' א,יא)** שאמר תנו לו מאה ברכות בכל יום **(מנחות מג,ב)**, ובכל ברכה וברכה (שוה) יו"ד זהובים **(חולין פז,א)** הרי אלף. לכך אמר יִסַּף השם עֲלֵיכֶם כָּכֶם אֵלֶּף פְּעָמִים משלי. **וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם** משלו **(דב"ר א יג)**. הפסוק מתחיל בוי"ו ומסיים בוי"ו לומר שבירך י"ב שבטים:

דברים וזאת הברכה לגא: וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ:
[שפתי חכמים צ] ר"ל ה- אֵלֶּף פְּעָמִים משלי מברכה שלי אבל הקדוש ברוך הוא **וַיְבָרֶךְ אֶתְכֶם** יותר מ- **אֵלֶּף פְּעָמִים כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם** ואם תאמר כיון שהקדוש ברוך הוא הבטיחם לברכם אם יוכל וגו' למה אמר משה ה- **אֵלֶּף פְּעָמִים** משלי הן הא בכלל ברכת הקדוש ברוך הוא הן ויש לומר לכך אמר משה זו משלי דהיינו ה- **אֵלֶּף** שכן ברכות. בשם מהר"י. ועוד יש לומר זו משלי כלומר הברכות שלי הם בלא תנאי אבל הברכות של הקדוש ברוך הוא הן (על תנאי) ויש לומר לכך אמר משה זו משלי דהיינו ה- **אֵלֶּף** שכן הם בלא תנאי אבל הברכות של הקדוש ברוך הוא הם על תנאי אם תקיימו המצות והתורה.

[הדר זקנים במדבר נשא ז] כַּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב אחת שב"כף כלומר ברכה אחת מק' ברכות שחייב אדם לברך בכל יום דכ"ף עולה מאה. עשרה זהב כל' שוה י' זהובים.
[פני דוד במדבר נשא] ואחרי כותבי מצאתי בארחות חיים דף ד' ע"ד שכתב רמז זה ע"ש. ושם כתב שבק' ברכות נשתחר אלף זהובים בכל יום ובאמירתן נזכה לעה"ב ... והרב תורת חיים בשיטתו למסכת קמא דף צ"א פירש בזה כי **טוב יום בחצרך מאלף והביא משם א"י רמז מאליעזר ע"ש"ב**. ואפשר לרמוז כי תיבת **בחצרך** הוא צירוף בירך צח דהמברך ק' ניצול מצ"ח קללות שבמשנה תורה ...

ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם - גרשיים מונה רביע, יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. אפשר שכפי' שפת"ח שברכות ה' מתנות בקיום המצוות והתורה. המקיים זוכה ברבוי ברכה בלתי מוגבל, והלא מקיים כפי' פני דוד נקלע לצ"ח קללות.
ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם - גרשיים מונה רביע, כעין יצא מהכלל ללמד על עצמו, ודומה לענינו ב-(**במדבר שלח-לך טו,לא מא**) **פִּרְשַׁת צִצִית אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהֵיטֵב לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: פ**
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם - גרשיים מונה רביע, יצא מן הכלל ללמד על עצמו, זהו ענין יחוד עילאה, שלית תפיסה ביה כלל ואין עוד מלבדו. הטעמים העליונים רמזו להגדרה בלתי בעלת הגדר. פעם (כגון פר' צצית) נאמר **אֲנִי** - גרשיים ופעם (כמו כאן) נאמר **ה'** - גרשיים, היות ושניהם מכוונים על יחוד עילאה, אפשר שזה מקור ללימוד ששם העצם הוא שם הוי' ויש לו עוד משמעויות ככגון מידת רחמים **[רמב"ן במדבר]**.

מה משמעות **אֲבוֹתֵיכֶם** - רביע?, כגון שיוסף נחשב על האבות, או כגון שבעה אושפזין, שבעה רועים **(מיכה ה,ד) וְהִנֵּה זֶה שְׁלוֹם אֲשׁוּרָו כִּי-יָבֹא בְּאֶרְצֵנוּ וְכִי יִדְרֹךְ בְּאֶרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמֵנוּ עָלָיו שִׁבְעָה רָעִים וְשָׁמְנָה נְסִיכֵי אֲדָם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוּדוּל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = רבוי; דְרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק; ממעט, לא ממש; טַפְקָא = טרָקָא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טַפְקָא – קב"ש עשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דְרָגָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טַפְקָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טַפְקָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מעין מסוים; מַקְף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זֶרְקָא סְגוּלָא – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זֶרְקָא-קְטָן – 2; זֶרְקָא-גְדוּלָא – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זֶרְקָא-קְטָן ... זֶרְקָא-קְטָן ... חצוי פסוק – היקף; השלישייה: קְדָמָא – סדר קדימות; אֹלָא = גֵּרֶשׁ = גֵּרֶשִׁימָא – יוצא מהענין; קְדָמָא וְאֹלָא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תְּלִישָׁא-קְטָנָא = תְּרַסָא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תְּלִישָׁא-גְדוּלָא = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פֹּרָא – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 דברים א,א

דברים א,ג:

הָבֵן לְכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנִבְנִים וְיִדְעִים לְשִׁבְטֵיכֶם

וְאֲשִׁימָם בְּרָאשֵׁיכֶם:

הָבֵן לְכֶם - מונח תְּלִישָׁא-גְדוּלָא (תלשא) - שני תפקידי תלשא שמלמדת גם אלפניה וגם לאחריה, סה"כ ארבעה תפקידים. הכתוב מלמד על חכמים וכו' אז תפקיד תלשא של בעל בחינה נעלה של חכמה וכו' אינו נצרך כאן. אלא היות ומדובר במנוי שופטים אז הם צריכים להיות בעלי יכולת **לאמוד אומדנות** שונות שזה מתפקידי תלשא, אומדנת דעת אנשים, אומדנות בדיני נפשות (בעל יכולת להרוג, אומדנת הנפגע, אומדנת הכלי לפגיעה), אומדנות בדיני מלקות וממונות, אומדנות ערכין, אומדנות שווי אדם, בעלי חיים, תנובת שדה ועצים, נכסים.

תורה תמימה (יג) **הָבֵן לְכֶם אֲנָשִׁים** - וכי עלתה על דעתנו נשים, אלא מה ת"ל אנשים - ותיקים **כסופים** (ספרי):

וידועים לשבטיכם - מהו ידועים - שיהיו ידועים לכם (שם):

תורה תמימה הערות הערה ח יש מפרשים **כסופים** מלשון נכסוף נכספתי, והיינו שיהיו אהובים וחמודים לבריות, ויש מפרשים דהוא מלשון בושח, ובלשון חז"ל כסיפא מילתא, והוא מענין **ענוה** וצניעות, כי הביישן הוא עניו, וכ"א בסנהדרין פ"ח ב' כל מי שהוא חכם ושפל ברך יהא דיין. ועיין ברמב"ם פ"ב ה"ז מסנהדרין חשיב בין יתר המעלות שצריך להיות לדיין שיהיה **עניו**, ותמה הלח"מ מניין לו זה, ונראה שמקורו מדרשה זו ע"פ הבאור **כסופים** מלשון בושח דהיינו **ענוה** וכגמרא דסנהדרין שהבאנו: ע"פ המובא ב- **תורה תמימה הערה ח** **הָבֵן לְכֶם** - מונח תלשא - דיין חייב להיות בעל בחינה נעלה של **ענוה**

תורה תמימה הערות הערה ט ומפרש בספרי שאין למנות דיין את מי שאינו ידוע מי הוא אף על פי שהוא חכם גדול. והרמב"ם בפ"ב ה"ז מסנהדרין פ"י **וְנִבְנִים וְיִדְעִים** אלו שרוח הבריות נוחה מהם. והנה אם כי עיקר הדבר הוא בגמרא סנהדרין פ"ח ב' כל מי שהוא חכם ורוח הבריות נוחה ממנו יהא דיין, אבל צ"ע איפה מצא הרמב"ם הפי' וידועים למוכן זה, ובפרט שבספרי פרשוהו לענין אחר, וגם לא הביא הא דספרי שצריך להיות ידוע מי הוא. ואפשר לומר דמפרש בפ"י הספרי, דהכונה שעי" הכרת תכונת נפשם ומעשיהם הטובים יהיו אהובים לכם וזהו שאמרו בדרשה הקודמת מת"ל אנשים וכי עלתה ע"ד כו', והכונה לכתוב הבו לכם חכמים וגו', אך אז היינו אומרים כי "וידועים" שכתב אח"כ הו' פירושה ידועים לכם בחכמתם ובתבונתם, ולכן כתב אנשים שבאנושיותם יהיו ידועים, והיינו שיהיו ותיקים - צדיקים יראי ה' וכסופים - אהובים ונוחים לבריות:

חֲכָמִים וְנִבְנִים וְיִדְעִים – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לענין, שעל כולם חלה אותה הלכה או בעלי אותה תכונה לגבי הענין. ע"פ המובא ב- **תורה תמימה הערה ח** בכתוב נאמר במפורש ידועים בחכמתם ובתבונתם, לכן אפשר שתבנית הטעמים מרמזת לתכונות שאינן בכתוב אנשים שבאנושיותם יהיו ידועים (בעלי מעשים טובים), והיינו שיהיו ותיקים - צדיקים יראי ה' וכסופים (ענויים) - אהובים ונוחים לבריות:

לְשִׁבְטֵיכֶם – אתנה, מגביל. אפשר שהכתוב מלמד שה-**אֲנָשִׁים** – קדמא ישמשו בתחילה ברמת השבט ובבית הדין של השבט, ורק אח"כ ישמשו ברמת כלל העם, ובבית הדין הגדול.

דברים א,טו:

וְאָקַח אֶת-רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיִדְעִים וְאֶתְּן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שְׁרֵי אֱלֹפִים וְשְׁרֵי חֲמִשִּׁים וְשְׁרֵי עֶשְׂרֵת וְשְׁטָרִים לְשִׁבְטֵיכֶם:

מדרש תנאים לדברים פרק א

(טו) **וְאָקַח אֶת-רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם** משכתיים בדברים בתחילה אמרתי להם דברי שבח אשריכם שנתמניתם על הציבור אשריכם למי אתם באים לשמש בשורה לבני אברהם יצחק ויעקב בני אדם שנקראו בני אדם ורעים צאן מרעיתי בכל לשון של חיבה: **אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיִדְעִים** זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה והלך ובקש ולא מצא אלא שלוש אנשי חיל חכמים וידעים: (ואלו הן **השבע מדות** שצריך שיהיו כולן אפלו בבית דין של שלשה חכמה יראה וענוה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב: חכמה מני' שני **אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיִדְעִים**: יראה שני' (שמות י"ח כ"א) יראי אלהים: וענוה ממשה רבי' מה משה רבי' עניו שני' (במדבר י"ב ג') והאיש משה עניו מאד כך כל דיין צריך להיות עניו: ושנאת ממון שני' (שמות שם) שנאי בצע אפלו ממון שלהן אינן נבהלין עליו ולא רודפין לקבץ הממון: ואהבת האמת שני' [אנשי] אמת (שם) שיהיו רודפין אחרי הצדק מחמת עצמן ובורחין מכל מיני עול: ואהבת הבריות להן שני' (**דב' א' ג'**) ויהיה להן שם גנאי ויהיה פרקן נאה ובכלל אנשי חיל שיהיה להן לב אמיץ להציל עשוק מיד (גזול) (גזול) כענין שני' (שם ב' י"ז) ויקם משה ויושיען):

וְאֶתְּן אוֹתָם רֵאשִׁים עֲלֵיכֶם שיהיו מכובדין עליכם ראשים במקרא ומשנה במקח וממכר בכניסה וביציאה נכנס ראשון ויוצא אחרון: **שְׁרֵי אֱלֹפִים** אם יש שם אלף או תשע מאות ותשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי אלף: **וְשְׁרֵי חֲמִשִּׁים** אם יש שם מאה או תשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי מאות: **וְשְׁרֵי חֲמִשִּׁים** אם יש שם חמשים או ארבעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי חמשים: **וְשְׁרֵי עֶשְׂרֵת** אם יש שם עשרה או תשעה אינו נתפש אלא שרי עשרות: **וְשְׁטָרִים לְשִׁבְטֵיכֶם** אלו הלויים המכים ברצועה כענין שני' (נחמ"ח ח' י"א) והלויים מחשים לכל העם לאמר הסו:

וְאָקַח אֶת-רֵאשֵׁי שְׁבֻטֵיכֶם – גרשיים מונח רביע, כעין יצא ללמד על הכלל, והיות וממשיך בפירוט תכונות ה-**אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיִדְעִים**,

ואינו מזכיר אנשים נבונים, מלמד שככלל לא נמצאו נבונים רבים, ראה **ת"ת הערה י**.

תורה תמימה (טו) **חֲכָמִים וְיִדְעִים** - [ואילו למעלה אמר (פ' יג) חכמים ונבונים וידועים, מאי טעמא לא אמר הכא נבונים] לפי

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשיח** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שנוונים לא אשכח' [עירובין ק' ב']:

תורה תמימה הערות הערה ז) ... ולכן נראה דבאמת כן הוא הדבר דגם בדורו של משה היו נבונים מישכר [ומה שהביאו מדה"י (מספר דברי הימים א'ב ומבני ישכר יודעי בינה לעתים) הוא משום דשם מצינו לשון זה] ובאמת הושיב מהם משה לשופטים, ומה שאמר ואלו נבונים לא אשכח - הכונה מכל יתר השבטים לבד מישכר, ולכן לא חשיב זה בפסוק, כי אף אם היה מישכר, אך מפני מעוטם בכמות לעומת מספר כל השופטים שהיו שבעת רבוא שמנות אלפים ושש מאות לא חשיב להו הפסוק.

את-ראשי שבטיכם – מונה רביע, בתפקיד של ארבע ועוד, שמפרש ב-**מדרש תנאים** על **אנשים חכמים יודעים** אלו **השבע מדות** שצריך שיהיו כולן אפלו בבית דין של שלשה חכמה יראה ועונה ושנאת ממון ואהבת האמת ואהבת הבריות להן ובעלי שם טוב: **אנשים חכמים יודעים** – מהפך פשטא זקף-קטן, פורש ב-(ג,א) שהחכמים וכו' צריכים להיות ענווים אנושיים ובעלי מעשים טובים, כאן מוסיף עליהם יראה ושנאת ממון אפילו של עצמם ואהבי אמת. אפשר כי מלמד כפרקי אבות מי שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. כי החכם עלול להתגאות ובה תבנית הטעם ומרמזת שיהפך מידותיו והיה עניו וצנוע. אפשר כי כאן זקף-קטן ירמז לשתי תכונות אלו ולא להזדקפות – התנשאות.

ונתן אותם ראשים עליכם

ונתן אותם ראשים – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים קשורים לנושא והחלוקים בהלכותיהם או בעניניהם לגבי הנושא. מכא מינויים לראשי העם וכדי שהעם יכבדם ויהיה מוראם עליהם לכן יש להם עדיפויות על פני כל העם כ-**מדרש תנאים** שיהיו מכובדין עליכם ראשים במקרא ומשנה במקרא וממכר בכניסה וביציאה כנסו ראשון ויוצא אחרון: וכך פסקה התוספתא **תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פ"ג הכ"ד** אי זו היא קימה שאמרה תורה מפני שיבה תקום עומד מפני שואל ומשיב בתוך ארבע אמות אי זהו הדרון שאמרה תורה והדרת פני זקן לא עומד במקומו ולא מדבר במקומו ולא סותר את דברו נוהג בו מורא ויראה משא ומתן בכניסה וביציאה והן קודמין לכל אדם שני ואתן אתם ראשים על העם (אפשר כי מורכב מ-(**דב א"ג**), **ונתן אותם ראשים** ומ-(**שמ' יתרו יחכה**)) **ונתן אתם ראשים על-העם** הפסוק במלואו ויבחר משה אנשי-הל' מכל-ישראל ונתן אתם ראשים על-העם שרי אלקים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות:

עליכם – אתנה, מגביל את רצון הנמשלים כפירש **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים דף ב עמוד ב** ואשימם בראשיכם בין ברצונכם בין שלא ברצונכם:

עליכם – אתנה, מגביל את הראשים שלא ינהגו שררה והטרדה מתמדת כמו שרי האומות, שאז גדולתן גורמת להם ירידה כמסקנה מ-**במדבר רבה בהעלתך פרשה טו**.

שרי אלקים אם יש שם אלף או תשע מאות ותשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי אלף: **ושרי מאות** אם יש שם מאה או תשעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי מאות: **ושרי חמשים** אם יש שם חמשים או ארבעים ותשעה אינו נתפש אלא שרי חמשים: **ושרי עשרות** אם יש שם עשרה או תשעה אינו נתפש אלא שרי עשרות: **שרי אלקים** – קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד, לכל הפרטים שאחריו, שאם אחד בקבוצה עבר עבירה, יש אחריות לשר הקבוצה לכך כי באופן כלשהו לא טיפל בעובר כראוי. ובלשון קצת שונה פירש **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים דף ב עמוד ב** שאם היו תקצי"ט היה אחד נתפש בעדן שר אלף וכן כלם.

ושטרים לשבטיכם אלו הלויים המכים ברצועה. **לשבטיכם** – סלוק, מגביל וטעם טפחא במלת **ושטרים** בתפקיד פותח טפח ולקבל את תכונת ההגבלה על מלת **ושטרים** ללמד כ-**מדרש תנאים** כי השוטרים שבכל שבט אינם מבני השבט אלא משבט לוי המפורז בין השבטים. ועוד טעם טפחא ללא מרכא לפניה במלת **ושטרים**, בתפקיד מתפשטת תכונת ההגבלה אל הכתוב לפניה, אפשר באה ללמד כי היות ושבט לוי אינו מבני השבט שבקרבו הוא יושב אז הוא פועל ללא מורא ומשוא פנים בהוצאת הדין לפועל, על פשוטי עם ועל השרים למיניהם עד לדיינים וראשי השבט.

דברים א,כו: ולא אביחם לעלת

ותמרו את-פי ה' אלהיכם:

תיב"ע א' והמתנות לפתגמי עשרא רשיעין - האמתם לדברי המרגלים

ב' וסריבתון על מימרא דה' א-להכון - סרבתם לדבר ה'

תולדות יצחק דברים א

... ואם תאמר אם כן מה זה שאמר **ולא אביחם לעלת**, ראוי היה שלא ירצו לעלות כיון שטענו חטין והודה לו בשעורים, התשובה אמר להם משה

ותמרו – זקף-גדול, שלוש נקודות, שתיים באופן אחד ואחת באופן אחר, כהמשך מאמר תולדות יצחק

א' אם לא שאתם רשעים

ב' ואינכם מאמינים ביי',

נקודה באופן אחר לא הייתם מבינים רשעות תשובתם (של המרגלים) והייתם דנים לכף זכות מאמר המרגלים, וזהו שאמר **ותמרו את-פי ה' אלהיכם**:

אנציקלופדיה תלמודית כרך כה, [ישיבת ארץ ישראל] טור תרסה

א. מקורה וגדרה. הציווי שנצטוו בני ישראל לפני כניסתם לארץ ישראל: **והורשתם את הארץ וישבתם בה** כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה והתנתלתם את הארץ וגו'², יש מהראשונים שפירש שהרי זו מצות-עשה*, שצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה, כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה'³. וכן מנה מצוה זו במנין המצוות: שנצטוונו לרשת את הארץ אשר נתן האל יתברך לאבותינו, לאברהם ליצחק וליעקב, ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה⁴, ושנכפלה מצוה זו במקומות אחרים, וגו'**ותמרו** – זקף-גדול, שתי נקודות בישוב ארץ-ישראל – הורשה גם בלי מלחמה, ישיבה, נקודה באופן אחר **ולא נעזבנה ביד זולתנו מן האומות או לשממה**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** – מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפקא** = **טרוקא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מך** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הקטן; **השלישיה**: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.4 דברים א,ה

דברים א,ה:

בְּעֵבֶר הִנְרְהוּ בְּאֶרְצָא מוֹאָב הוֹאִיל מִשֶּׁה בְּאֶרְ אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר:

רש"י (ה) הוֹאִיל – התחיל (ראה ספ"ד ד), כמו "הנה נא הוולתי" (בר' יח,כו). **בְּאֶרְ אֶת-הַתּוֹרָה** – בשבעים לשון פירשה להם (ראה תנח" דברים ב).

ליקוטי שיחות חלק ג ע' 862 ... והנה לפני חטא דור הפלגה דיברו כולם שפה אחת, לשון הקודש. והחטא גרם פירוד בעולם שבעים לשון, כאשר איש אינו מבין את שפת רעהו. מובן אם כן שתרגום התורה מלשון הקודש לשבעים לשון משמעותו המשכת אחדות גם במקום הפירוד.

ליקוטי שיחות חלק כ"ד ע' 1 ... בשבעים לשון פירשה להם איתא במסכת סופרים (פ"א,ה"ז): מעשה בחמישה זקנים שכתבו לתלמי את התורה יונית, והיה אותו היום קשה לישראל, כיום שנעשה בו העגל, שלא היתה התורה יכולה להתרגם כל צרכה. ... וכמו כן תרגום התורה אינו קשה מצד עצמו, וכמו שמצינו שמשא תרגם את התורה, אלא שיכול לגרום לענין שלילי שיטעו בהבנת התרגום, כמו שמצינו (מס' סופרים שם) ש"ג דברים שינו בה כדי שלא יטעה תלמי בהבנת התרגום. ונמצא שגם תרגום התורה אינו קשה מצד עצמו אלא שיכול לבוא מזה ענין שלילי.

ליקוטי שיחות חלק ל"ו ע' 38 ... יש לחדש, שבזה נפעל שתהיה חלות גדר הקדושה דתורה גם בלימוד התורה בשבעים לשון, דבלעדי זאת יש מקום לומר, שכיוון שניתנה תורה בלשון הקודש הרי קדושת התורה וגדר לימוד התורה לא חלים כשלומד עניני התורה בלשונות אחרים.

ולכן, היה צורך בפעולה מיוחדת בחידוש קדושת התורה גם בשבעים לשון (ונפקא מינה להלכה בזה האיסור לדבר דברי תורה בשאר לשון כשהוא ערום, חיוב ברכת התורה כשמדבר בשאר לשון).

רמב"ם הלכות ברכות פ"א,ה"ו וכל הברכות כולן נאמרין בכל לשון והוא שיאמר כעין שתקנו חכמים, ואם שינה את המטבע (ב) הואיל והזכיר אזכרה ומלכות וענין הברכה אפילו בלשון חול יצא.

כסף משנה הל' ברכות פ"א,ה"ו וכל הברכות כולן וכו'. גם זה שם (בבלי ברכות מ':) מנימין רעיא כרך ריפתא ואמר בריך רחמנא מאריה דהאי פיתא אמר רבא יצא ידי ברכה ראשונה מאי קמ"ל אף על גב דאמרה בלשון חול תנינא ואלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה וברכת המזון איצטריך סד"א ה"מ (הני מילי) היכא דאמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון הקדש אבל לא אמרה בלשון חול כי היכי דתקינן רבנן בלשון הקדש כלומר אלא בנוסח אחר כי הא דמנימין אימא לא יצא קמ"ל (שגם אם לא בריך בנוסח שתקינן רבנן יצא), וזהו שחזר רבינו וכפל אפילו בלשון חול יצא לומר דאע"ג דאיכא תרתי שאין הברכה כתקנת חכמים והיא בלשון חול אפילו הכי יצא:

אוצר החכמה: ברכת משה הרב אביעד אשואל א,כו, ע' 50 ... כל הברכות נאמרין ... בלשון שמבין ... ובהמשך דן האם יש להזכיר שם הוי"ה בלשון הקודש בתוך ברכה בלע"ז שיש אומרים שזה פירוש מלת "אזכרה" בפסק הרמב"ם. אבל פוסקים אחרים כתבו שמספיק כנוי לשם בלע"ז ואז גם מותר למחוק. ובשו"ע סי' קסז, סעיף י פסק שאם במקום ברכת המוציא אמר בריך רחמנא מאריה דהאי פיתא יצא. משמע שמצריך להזכיר שם ה' בלשון ארמית ... ורק בברכה בלשון הקודש לא יוצא בכנוי.

משנה שבת פט"ז,מ"א כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן ואף על פי שכתובים בכל לשון טעונים גניזה ... **פירוש המשנה לרמב"ם שבת פט"ז,מ"א** ... אבל מפני הדליקה אין מצילין אותן אלא אם כן היו כתובין בכתב אשורי ובלשון הקדש.

משנה מגילה פ"א,מ"ח אין בין ספרים לתפילין ומזוזות אלא שהספרים נכתבין בכל לשון ותפילין ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית רבן שמעון בן גמליאל אומר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונית: **ר' עובדיה מברטנורא מגילה פ"א,מ"ח** ... והלכה כר' שמעון בן גמליאל. מיהו בזמן הזה כבר אבד אותו לשון יוני ונשתבש, לפיכך אין כותבין ספרים בזמן הזה אלא בכתב הקודש ובלשון הקודש:

משנה מגילה פ"ב,מ"א הקורא את המגילה למפרע לא יצא קראה על פה קראה תרגום בכל לשון לא יצא אבל קורין אותה ללועזות בלעז והלועז ששמע אשורית יצא:

פירוש המשנה לרמב"ם מגילה פ"ב ... עברי שקראה תרגום בכל לשון לא יצא חוץ מלשון יוני, אבל קוראין אותה ללועזות בלעז, והוא שכתובה בלעז כדי שלא תהיה הקריאה על פה. ... והלועז ששמע אשורית יצא, שאע"פ שאינו יודע פירוש כל מלה ומלה הרי הוא מבין כלל הענין.

בבלי שבת פת"ב ... אמר רבי יוחנן: מאי דכתיב (תהלים סח) ה' יתן אמר המבשרות צבא רב - כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות. תני דבי רבי ישמעאל: (ירמיהו כג) וכפטיש יפצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות - אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות. (ילקוט שמעוני ירמיהו רמז שו, שפת אמת [תרמ"ח])

הוֹאִיל מִשֶּׁה – (אתנח) מונה זקף-קטן, והוא פעולה ואחריו פעולה נוספת **בְּאֶרְ אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת** – תבנית העשויה למד אלואחריו ואלפניו. כאן מלת **בְּאֶרְ** יש לה גם פירוש של תרגום ועיקרו אינו בשביל יושבי ארץ ישראל אלא עבור היושבים בכתוב אלפניו **בְּעֵבֶר הִנְרְהוּ בְּאֶרְצָא מוֹאָב** המשמש כמשל לחו"ל. כאשר תבנית הטעמים של **בְּעֵבֶר הִנְרְהוּ** – מרכא טפקא כיתור לרבות על עבר הירדן שאר ארצות שמחוץ לארץ ישראל שבין כולם מדברים בשבעים לשון. כגון טעם מלת **הִנְרְהוּ** – טפקא בתפקיד עוצר – מפריד בין שפת עבר הירדן כארץ אחת ובין שפת **אֶרְצָא מוֹאָב** כארץ אחרת.

הוֹאִיל מִשֶּׁה – מונה זקף-קטן, שתי דרשות על הפשט: (א) משה באר התורה בלשון הקודש (ב) משה התחיל – היינו הראה שיותר לתרגם התורה ללע"ז וע"י זה מחזירים הקדושה והאחדות לעולם שהיתפרד במעשה דור הפלגה שעד אז כל העולם דבר רק בלשון הקודש. **בְּאֶרְ אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת לְאָמֹר** – תביר מקף מרכא טפקא סלוק.

אֶת-הַתּוֹרָה – אפשר כי מלת היחס **אֶת** מרבה את התורה שבעל-פה, טעם מקף **אֶת-הַתּוֹרָה** – מקף כרב-מצב (א) תורה ותורה שבעל-פה בלשון הקודש (ב) תורה ותורה שבעל-פה מתורגמת ללע"ז או שנכתבת מלכתחילה בלע"ז.

אפשר כי הכתוב (**דברים א,ה**) **בְּאֶרְ אֶת-הַתּוֹרָה** – בשבעים לשון פירשה להם (ראה תנח" דברים ב) (פ' רש"י) הוא בטוי להרחבת התרגום של עשרת הדברות, שהקב"ה פתח בו כנדרש ב-**בבלי שבת פת"ב** ... אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות. התרגום של הקב"ה, היווה את הגרעין שמשא הרחיב ממנו לתרגום מלא של התורה.

אפשר כי הכתוב (**דברים א,ה**) **בְּאֶרְ אֶת-הַתּוֹרָה** – בשבעים לשון פירשה להם (ראה תנח" דברים ב) (פ' רש"י) הוא הבסיס לחלקי

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוּדוּ ל"ח) כי במצוות אהמני – ההלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מארזי, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרנא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושיב"פ.

משנות הבאות משנה שבת פט"ז, מ"א כל כתיבי הקודש ... שכתובים בכל לשון, משנה מגילה פ"א, מ"ח ... שהספרים נכתבין בכל לשון, משנה מגילה פ"ב, מ"א הקורא את המגילה ... אבל קורין אותה ללועזות בלעז .

בבא – תביר כמעט או כלא ממש תרגום מלא, ירמו לנאמר במסכת סופרים פ"א, ה"ז שהזקנים שתרגמו התורה ליוונית שינו בה י"ג דברים כדי שלא יטעה תלמי בהבנת התרגום. ענין תרגום שאינו מושלם נידון במסכת מגילה. על בסיס הגמרא ב-**בבלי מגילה ג**, על **נחמיה ח, ח**; ו**ויקראו בספר בתורת האלקים מפרש ושושם שיקל ויבינו במקרא**: פ דרשנו כי הכתוב **ויקראו בספר בתורת האלקים** – מרכא תביר מרכא טפחא, מלמד על קבוצת פרטים הקשורים בנושא קריאה בספר תורת האלקים, והשוניים בהלכותיהם לגבי הנושא. יש מאכן רמז בטעמי המקרא שלא כל הנקרא והמתורגם בימי עזרא אפשר לקרוא או לתרגם ברבים. והפרטים והלכותיהם מפורטים ב-**בבלי מגילה כה, א משנה**: (א) מעשה ראובן נקרא ולא מתורגם, ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון – נקראין ולא מתרגמין. (ב) מעשה תמר נקרא ומתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, (ג) (מעשה עגל ה) השני נקרא ולא מתרגם. וגם ב-**גמרא**. איתא תנו רבנן: (א) יש נקריין ומתרגמין, (ב) ויש נקריין ולא מתרגמין, (ג) ויש לא נקריין ולא מתרגמין. וגו'

את-התורה הזאת – מרכא טפחא, כיתור לרבות, ירמו ללימוד התורה בלע"ז. והרבוי של חיוב ברכת התורה כשמדבר בשאר לשון. ואפשר לבאר ע"פ ההלכה, שאפשר לברך בכל לשון בתנאי שהמברך מבין ברכתו, ואילו בלשון הקודש יוצא גם אם לא מבין ברכתו. הרב י"מ רושצקי העיר כי מקובל כי ברכת המזון היא מדאורייתא. על ברכה אחת יש מחלוקת. מקובל כי שאר הברכות הן מדרבנן ע"ד דברו. רבוי ברכת התורה בלע"ז או ברכת התורה בלשון הקודש על לימוד התורה בלע"ז מהפסוק ירמו כי גם ברכת התורה היא מדאורייתא.

לאמר – סלוק, מגביל האיסור לדבר דברי תורה בשאר לשון כשהוא ערום. וזה דרשנו על **בראשית ויגש מז, יט**: **לְמַד נְמוֹת לְעִינֶיךָ** להלכות הקשורות להרחקה ממת התופס ארבע אמות (**בבלי ברכות יח, א**), וממקום של ערום, ומאשה ע"פ **עין משפט** שו"ע או"ח מה, א (תפילין ד' אמות ממת, מבית הקברות ומבית המרחץ)

דברים א, יט:

ונסע מחרב נגלך את קל-המדבר הגדול והנורא ההוא אשר ראיתם בדרך תר האמרי כאשר צנח ה' אל היינו אתנו ונבא עד קדש ברנע;

ונבא עד קדש ברנע: זקף-גדול כפ' **רש"י** ... י"ט מהם עשו בקדש וי"ט הולכים ומטורפים וחזרו לקדש (**במד' לב**) ויגיעם במדבר כך מצאתי בסדר עולם. שלוש נקודות, שתיים על שבאו פעמיים לקדש ברנע, ואחת כנאמר ב- (**דב' א, מו**) ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם. כלומר הגעה ראשונה לקדש, ישיבה בקדש י"ט שנה, יציאה מקדש שנמשכה י"ט שנה, הגעה שניה לקדש,

דברים א, כה: **ויקחו בידם מפרי הארץ ויורדו אלנו**

וישבו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר-ה' אל היינו נתן לנו;

ויאמרו טובה הארץ ע"פ ת"י ורש"י האומרים הם כלל בן-יפנה ויהושע

שפת"ח ע"פ ר"א"ם – אע"פ שגם שאר מרגלים אמרו טובתה, מכל מקום גם היו מוצאים דבה על הארץ וכאן כתיב ויאמרו טובה הארץ משמע שלא כלל ברעתה.

רמב"ן ... והנכון מה שפירשתי שם (שמ' יג, לב ???), שכולם הודו לפני משה ואהרן וכל העדה, ואמרו: (**במ' שלח יג, כז**) **בָּאנו אֶל-הָאָרֶץ** אשר שלחתינו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה-פרנא: - והנה כלם בהסכמה אחת בטובת הארץ, אבל בחוזה העמים ההם המסו את לבבם: ...

(**במ' שלח יג, כז**) **ונספרו-לו ויאמרו אל-הארץ אשר שלחתינו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה-פרנא:**

(**דברים א, כה**) **ויאמרו** - מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, ריבה כל המרגלים לאמר טובת הארץ, אבל רק שניים אמרו רק טובה.

(**במ' שלח יג, כז**) **ויאמרו** - מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, ריבה כל המרגלים לאמר טובת הארץ, אבל רק שניים אמרו רק טובה.

דברים א, לג: **ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לתנתכם**

פאש | **לילה לראתכם בדרך אשר תלכו-בה ובענן יומם**;

לראתכם בדרך - פשטא פשטא, כעין בעת ובעונה אחת, אפשר שמרמו על הימצאות עמוד הענן ועמוד האש בעת ובעונה אחת

רש"י (לג) **לראתכם** - כמו 'להראותכם'; וכן (**שמ' בשלח יג, כא**) **לנתתם הדרך**;

שמות בשלח יג, כב - **כב**:

[כא] ה' הלך לפניכם יומם בעמוד ענן לנתתם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר לכם

לקחת יומם ולילה:

[כב] לא-ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם: פ

רש"י (כא) **לנחותם הדרך** - נקוד פתח, שהוא כמו 'להנחותם'; "לראותכם בדרך אשר תלכו בה" (דב' א, לג) - שהוא כמו 'להראותכם'; אף כאן: להנחותם על ידי שליח; ומי הוא השליח? **עמוד הענן**. והקודש ברוך הוא בכבודו מוליכו לפניהם, ומכל מקום את עמוד הענן הכין להנחותם על ידו, שהרי על ידי עמוד הענן הם הולכים. [עמוד הענן אינו לאורה, אלא להיראות הדרך.] (כב) לא-ימיש הקודש ברוך הוא את עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה - מגיד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן, שעד שלא ישקע זה עולה זה (ראה שבת כג, ב). [לפני העם - כלומר: לא חסר לפניהם עמוד ענן כיום ועמוד אש בלילה.]

אור החיים – ולילה בעמוד אש להאיר ... שכל ארבעים שנה שהיו במדבר לא הלכו אלא לאורו, אור קדוש שלא היה מתפשט חוץ

למחנה ישראל (ביום, השמש נראה ככוכב רחוק)

בבלי שבת כג, ב

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – ההלים קי"ט, ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרְכָא = מאריך, רבוי; דרְגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טְפָא = טרָא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרְכָא טְפָא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרְגָא תְּבִיר טְפָא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרְכָא תְּבִיר טְפָא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תְּבִיר מרְכָא טְפָא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרְקָא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דבייתהו דרב יוסף הות מאחרא ומדלקת לה, אמר לה רב יוסף: תניא (שמ"בא יג,כב) לא-ימיש עמוד הענין יומם ועמוד האש לקה מלמד שעמוד ענין משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענין.

רש"י עמוד הענין – של יום משלים אורו לעמוד האש, שהיה עמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענין, אלמא: אורח ארעא בהכי. התורה והמצוה (המלבי"ם) על המכילתא שבלכתם למדבר איתם ובשובם משם בחזרה הלך ה' לפניו בעמוד אש וענין ולחץ אותם ללכת יומם ולילה בלי מרגוע שמוזה חשב פרעה שהם בורחים מפחדו שע"כ ילכו גם בלילה, וע"פ זה אחר שראה ששבו בחזרה חשב כי נבוכים הם וא-לקים עזבם.

סיכום: לרְאָתְכֶם בְּרִיךְ - פשטא פשטא, כעין בעת ובעונה אחת, אפשר שמרמז על הימצאות עמוד הענין ועמוד האש בעת ובעונה אחת לפחות בשעת החילוף ביניהם. לפי המלבי"ם אפשר להבין שמעת יציאת מצרים עד עמדם על ים סוף עמוד הענין ועמוד האש היו עמם בעת ובעונה אחת. וכתוב מפורש שבעמדם על ים סוף עד אחרי מעבר ים סוף היו עמוד הענין ועמוד האש בעת ובעונה אחת. לפי אור החיים עמוד האש האיר גם ביום.

בְּאֵשׁ אֶלְלִיָּה – מונח פסק (ואינו מונח לגרמיה) רביע, אפשר כי מרמז לאחד מארבע המלאכים הראשיים שבמרכבה.

מעניני דיומא: דברים ב,כג: והענינים הישקבים פחצרים עד-עגה כפתרים היצאים מפפתר השמידם וישבו תחתם; רש"י (כג) והענינים הישקבים פחצרים וגו' – ענינים מפלשתיים הם, ... והבאתי עליהם כפתרים והשמידום וישבו תחתם, ועכשיו אתם מותרים לקחתה מידם. תמוז – מנחם-אב התשע"ד – במלחמת "צוק איתן" עד-עגה כפתרים היצאים מפפתר – כעין טילי כיפת ברזל השמידום ועכשיו אתם מותרים לקחתה מידם. תמוז – מנחם-אב התשע"ד – במלחמת "צוק איתן" סיחון – גי' כחמ"ס, בן-הקשה ה' אלהיך את-רוחו נאמן את-לכבו למען תמוז בנדך פנים הגה: ס כן יאבדו כל אויבך ישראל.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד'ל) כי במצוותך האמנותי – התלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרשא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרשא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרשא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ומואב והיו יושבים בארצם..... ועוד נראה לומר שאין כונת הכתוב שיכבשו את ארץ אדום ועמון ומואב, אלא רק יעברו, שאילו לא היו חוטאים היו אדום ועמון ומואב מעבירים אותם דרך ארצם ללא צורך במלחמה. מקף כרב-מצב: (א) לפני חטא העגל ישיבה באדום ועמון ומואב ללא מלחמה, או מעבר ללא מלחמה (ב) אחרי חטא העגל כבוש במלחמה או מעבר במלחמה.

דברים א,מא: ותענינו ותאמרו אלי קטאנו ה'

אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר צנינו ה' אלהינו ותחננו איש את-כלי מלחמתו ותהינו לעלת ההרה:

קטאנו ה' – זרקא סגול, בתפקיד גריעה. בדבריהם המעיטו באמונה שהשם שהוא התקיף ובעל היכולת ובעל כל הכוחות כולם.

ע"י שהוציאו דיבת הארץ רעה, וזה דיבור בפה שלהלכה זהו לאו שאין בו מעשה ואין לוקים עליו נראתה לבוכים דבר חטא מועט כלפי ה' ביחס ללאומים שיש בהם עונשי גוף – חטאות שעל זדונם מיתה או מלקות וכתר ומיתה בידי שמים או ממונות וקנסות. וכל כך, מפני שלא השכילו את גודל קדושת הארץ שהאבות מסרו נפשם עליה והכתוב שב ומזכיר את שבועת ה' לאבות על הארץ וכמו שהרחבנו ב-(דב' א), ח, בשקילות האבות לה' במובן של "שתדבק במקום שהוא מקור הברכות תהיה גם אתה מקור לכל הברכות".

דברים א,מה: ותשבו ותכפו לפני ה' ולא שמע ה' בקלכם ולא האזין אליכם:

ולא-שמע – מקף כרב-מצב (א) שמע (ב) לדעתם לא שמע

ה' – פשטא, פשוט שהשם הוא רחמים בלתי בעל גבול, וכאן שמו גם שם של רחמים,

ולא-שמע ה' בקלכם – מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות שלפחות אחת מהן יוצאה מפשט הכתוב, כפ'רש"י – כביכול עשיתם מדת

רחמיו כאלו אכזרי, והוסיף עליו שפת"ח – דאל"כ הלא שם זה הוא של רחמים ולמה מזכירו על הפורענות

טט – המהפך פשטא מצביע על ההפך מאמירתם לא ה' לא שמע אלא שמע ועשה מה שטוב להם מבלי שהבינו זאת.

בקלכם – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מדה ריבה וריבה את הכל, נאמר באחד וחל על כולם – כביכול כולם בכו (כנראה מכוון לומר שרובם בכו)

(א) ת"י – צלותכון (ב) קלכם גרם כביכול להפוך כלשון רש"י

קרא אפשרי – ולא-שמע ה' – כפ'רש"י – כביכול עשיתם מדת רחמיו כאלו אכזרי,

ולא-שמע ה' בקלכם – לשון נחמה שה' התעלם מהתלונה לטובתכם

דב' כי תבא כ"ח א' "התורה והמצווה" (א) והיה אם שמע תשמע

ולפניו "ואשבר מוטות עלכם" – פי' שנשבעתי בים סוף ואולך אתכם קוממיות ... ככה אעלה אתכם ממדרגה למדרגה כנ"ל

(דב' ג,ג) נגפן – אזלא-גרש ... אילו לא חטאו ... לא קלקלו ... לא הפכו

דברים ג,ו: אכל תשברו מאתם בפספס ואכלתם ונמ'מים תכרו מאתם בפספס ושתייתם:

בכל מחצית פסוק יש דרגא תביר טפקא. אכל תשברו מאתם בפספס ואכלתם – מונח

ונמ'מים (אזלא-גרש) מאתם – תביר, תבנית טעמים כעין יצא להקל ולהחמיר

להחמיר, כי אפילו מים שהכרחיים לקיום תכרו מאתם בפספס ושתייתם

ואף-על-פי שבאר מרים הלכה עמהם שלא היה הכרח שיכרו מהם מים. דומה לבנות צלופחד שלא היה הכרח (הגבלה) למי ינשאו. אפשר שהאזלא גרש משמעותה – אף-על-פי שלא היה הכרח. אזלא-גרש תפקידה כמו גרשיים (רק הדגשה מלה כמילעיל) ומשמעותה תהיה שני כתובים לפחות הבאים כאחד ויש כאן קישור לכתוב האחר והידוש שלא נאמר באחד מהם, בינתיים איני יודע כאן לכן השם גל עיני ואביטה

ראב"ע – א' אם ירצו למכור

ב' וי"א בתמיה והטעם כי אין לכם צורך למאכל אלה השנים שעברו והעד על כן כי ה' א-לקיך ברכך (פס' ז')

רמב"ן – אם תאזנו... תקחו מהם רק בכסף מלא לרצונם

תכרו מאתם בפספס – דרגא תביר טפקא, כעין קבצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל אחד חל אותו ענין או אותה הלכה. לא משנה מי

המוכר והכמות שמוכר תמיד תנהג כפ'רש"י בפס' ז' תשלמו בכסף של עשירים, מטבעות גדולות, נאות, עוברות לסוחר כמו א"א.

המיעוט באכילה ובשתיה, נובע מכך שרק מה שירצו יתנו לכם ותשלמו מחיר כפי דרישתם כי מצד אחד – כראב"ע – אינכם צריכים לקנות מהם כי ה' ברכך ודואג לך כל השנים ומצד אחר אם מתאווים וקונים אז – כרש"י בפס' ז' – אל תכפו טובתו (של הקב"ה) להראות

כאלו אתם עניים אלא הראו עצמכם עשירים.

דברים ג,ה: היום הזה אכלת פחדך ויראתך על-פני העמים תחת כל השמים

אשר ישמעו שמעך ורגזו וחלו מפניך:

אכלת פחדך ויראתך על-פני העמים – פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה, כנדרש (ע"ז כה,א) תנא: כשם

שעמדה לו חמה ליהושע, כך עמדה לו חמה למשה ולנאדימון בן גוריון.

ויראתך – מונח זקף-קטן במילה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, כל אופני יראה של העמים מפני מנהיגי ישראל.

יהושע י,יב: אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את-האמרי לפני בני ישראל ויאמרו לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון:

אז ידבר יהושע לה' ביום תת ה' את-האמרי – זקף רביע זקף, כעין פעמיים זקף בין שני קיסרים, כעין דבר החוזר וקורה,

כמו כן התבנית זקף רביע זקף, היא כמו שלושה זקף בין שני קיסרים המרמות על ענין עוצמתי מאד, כאן כתחילת הגמרא (ע"ז כה,א)

על מספר השעות שהשמש לא נעה, דעות שונות 24 שעות, 36 שעות, 48 שעות. וכן כנאמר (יהושע י,יב) ולא ה'ה פיום ההוא לפניו

ואתרוי לשמע ה' בקול איש פי ה' נלחם לישראל:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשוט – מוציא מפשט; מרצא = מאריך, רבוי; דרצא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקה – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרצא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרצא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרצא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרצא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרצא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשוטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

39. דברים ב,ח:

וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֶתְיָנוּ כִּנְי-עֵשׂוֹ הַיִּשְׁבִּים בְּשַׁעִיר מִדְּרָךְ הָעֶרְבָה מֵאֵילַת וּמַעְצֵינָן גְּבַר
פסקא באמצע פסוק **ס וַנַּפְּן וַנַּעֲבֹר הֶרְךְ מִדְּבַר מוֹאֵב:**

דברים רבה (ליברמן) פרשת דברים

וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֶתְיָנוּ כִּנְי-עֵשׂוֹ (דברים ב' ח'), א"ר יוסי בן חנינא מי גרם שלא יפלו בני עשו בידנו, **מִדְּרָךְ הָעֶרְבָה** הערבות וגו', שלא הלכנו בדרכים הערבות של הקב"ה. **מֵאֵילַת**. שלא קיימנו אילותיה ושבועתיה של תורה. **וּמַעְצֵינָן גְּבַר**. דעצינן לגיברא דעלמא, דאמר' כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כ"ד ז'), ולא עבדי'. **וַנַּפְּן וַנַּעֲבֹר**. נשתעבדנו למלכות.

וַנַּעֲבֹר ... כִּנְי-עֵשׂוֹ – גרשיים רביע, כעין יצא מענינו ללמד על עצמו או על הכלל כולו יצא. ע"י **מֵאֶת אֶתְיָנוּ כִּנְי-עֵשׂוֹ** – דרגא מונח רביע, המרמז ליצר הרע הגורם לבני ישראל שלא ללכת בדרך הערבה של הקב"ה וכך נופלים בשעבוד גלויות ובמיוחד בשעבוד עשו הוא אדום. אבל כאשר ישראל עושים פסקא באמצע ומתקנים היצר אין בני עשו משתעבדין בנו עוד ומגיע מלך המשיח והגאולה. רבנין אמרי אימתאי אין בני עשו משתעבדין בכך (בישראל). **מִדְּרָךְ הָעֶרְבָה**, כשנלך בדרכים הערבות של הקב"ה. **מֵאֵילַת**, כשנקיים אילותיה ושבועתיה של תורה, כך [נעצו] [נעצור] יצרא בישא קודם יצרא טבא, ואם עשינו כן, ונפן ונעבור דרך מדבר מואב, מיד בנה של מואבית בא מלך, זה מלך המשיח, אמ' הקב"ה צמחא טבא מיניה, ואתון מתגרין וליה מהני ידך.

ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק דברים פרשת דברים

וזה ענין שנזכר כאן בפרשה אתם עובדים בגבול אחיכם בני עשו וגו', וכן אחר כך **וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֶתְיָנוּ כִּנְי-עֵשׂוֹ** וגו', ולמה נזכר כאן האחוה בשלמא שם בשליחות אליו נאמר כה אמר אחיך ישראל על פי מה שאמרו במדרש (במדבר רבה י"ט ט') משל לשני אחין שיצא עליהן שטר חוב וכו' אבל כאן למה הזכיר האחוה. אך הענין הוא על פי מה שכתב האר"י הקדוש כענין מה שאמרו (חגיגה ט"ו א) נוטל חלקו וחלקו חבירו בן עדן ונוטל חלקו וחלקו חבירו בגיהנום שכל אחד מן ישראל יש לו נפש אחד כנגדו באומות העולם ומה בא השאור שבעיניה בלב ישראל שיש בו גם כן מהרע. וכן יש לעומתו בהרשע שהוא באומות העולם קצת מה מהטוב גם כן וכמו שנאמר (נחמיה ט') ואתה מחיה את כולם וצריך זאת להוציא ממנו. ועשו ויעקב הם היו הראשונים זה לעומת זה וזה וגו' **וַנַּעֲבֹר מֵאֶת אֶתְיָנוּ כִּנְי-עֵשׂוֹ** – גרשיים דרגא מונח רביע, דרגא מונח רביע בתפקיד תיקון לחטא אדם הראשון, גרשיים מרמז להעברה של יצר הרע מהמקביל לישראל באומות אל הישראלי, והעברה של היצר הטוב מהישראלי למקבילו באומות העולם. כאשר תגבר השפעת היצר הטוב מישראל אל האומות, ימחק היצר הרע ויהיה תקון לעולם.

ראה **דרגא מונח רביע**, ראה **גרשיים מונח רביע**

40. דברים ב,יב: (שני מופעים של דרגא מונח רביע)

וּבְשַׁעִיר יִשְׁבוּ הַחֲרִים לְפָנִים וּבְנֵי עֵשׂוֹ יִירָשׁוּם וַיִּשְׁמְדוּם מִפְּנֵיהֶם וַיִּשְׁבּוּ תַחְתָּם
כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ יִרְשָׁתוֹ אֲשֶׁר-נָתַן ה' לָהֶם:

וּבְנֵי עֵשׂוֹ יִירָשׁוּם – דרגא מונח רביע

בבלי שבת פה,א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: (מאי) דכתיב (בראשית לו) אלה בני שעיר החרי יושבי הארץ; אטו כולי עלמא יושבי רקיע ניהו? אלא שהיו בקיאיין בישובה של ארץ שהיו אומרים: מלא קנה זה - לזית, מלא קנה זה - לגפנים, מלא קנה זה - לתאנים, וחורי - שמריחים את הארץ, וחורי - אמר רב פפא: שהיו טועמין את הארץ כחויא. רב אחא בר יעקב אמר: חורי - שנעשו בני חורין מנכסיהן. **ילקוט שמעוני תורה פרשת וישלח רמז קלט**

מאי גבול ראשונים אמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יונתן דכתיב אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ אטו כולי עלמא יושבי רקיע ניהו אלא שהיו בקיאיין בישובה של ארץ שהיו אומרים מלא קנה זה לזיתים, חורי שמריחין את הארץ כחויא, למה נקרא שמם חוי שטועמין את הארץ לאיזה דבר ראוי כנחש שמאכלו עפר, חורי, רב אחא בר יעקב אמר שנעשו בני חורין מנכסיהן כדכתיב ובני עשו יירשו ואל הצריכו לעבוד את אדמתן:

ספר הישר לר"ת (חלק החידושים) סימן רסו

(שבת פ"ה א' (סי' ר"א, כ"ב ד'))

חוי שטועמין את הארץ (כחויאי) [כחויאי]. לאו היינו חוי דשבעת עממים אלא חורי דהכא הוה קרי ליה חוי דכת' עשו לקח את נשיו מבנות כנען היא אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי והכי מוכחי קראי שעל ידי תמנע פילגש אליפז ואהליבמה אשת עשו הורישו את החוי.

סיכום: וּבְנֵי עֵשׂוֹ יִירָשׁוּם – דרגא מונח רביע

ע"פ בבלי שבת פה,א, ילקוט שמעוני וישלח קלט, ספר הישר לר"ת רסו, משמע כי החורי שמם גם החוי (ולא החוי של שבעת עממי כנען) ושמן מעיד על שטועמין את הארץ לאיזה דבר ראוי כנחש שמאכלו עפר,

וע"פ ספר הישר עשו לקח את נשיו מבנות כנען היא אהליבמה בת ענה בת צבעון החוי והכי מוכחי קראי שעל ידי תמנע פילגש אליפז ואהליבמה אשת עשו הורישו את החוי. ושתי נשים אלו באות מהחורי – החוי (רמז לנחש) והורתם מעריות שאל זה מרמז בין היתר פיתוי הנחש את חוה לאכול מעץ הדעת (בראשית ג) הנחש השיאני, שהטיל בה רוח וזהמה (ילקוט חדש אדם והדורות עד נח) יש המפרש עשה בי מעשה אישות. ואפשר להסביר זאת שהטיל בחוה שבע מידות רעות ובהן התאוה שהתגלתה במעשי החורי - החוי.

ע"פ **פרי צדיק** דברים ב,ח יש בהרשע שהוא באומות העולם קצת מה מהטוב המושפע ממקבילו בישראל ובפסוק דב' ב,יב דבר זה מתבטא בתפקיד תבנית טעמי **כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יִשְׂרָאֵל** – דרגא מונח רביע, תיקון היצר הרע באומות וכאן השפעה לבני עשו שנאמר עליהם

וּבְנֵי עֵשׂוֹ יִירָשׁוּם – דרגא מונח רביע, היינו עקרו אומה בעלת יכולות מיוחדות ליישוב העולם, כמו שהנחש היה אמור להיות שמש גדול לאדם, אבל מקולקלת במעשיה כמו הנחש. מעשי בני עשו בעקירת החורי – החוי מחליש את השפעת הנחש בעולם ומסייע לתיקון העולם שיבוא כאשר ישראל יתקנו עצמם.

ראה **דרגא מונח רביע**

==ע"כ לשמור **דברים ב,ח: דברים ב,יב:** דרגא מונח רביע ביחד

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד"ל) כי במצוותת האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה כבעל-פה, תשס"א - התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרוא - שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא - קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מרף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זק-קטן - 2; זק-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואלא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.6 דברים א,א (התשע"ו)

דברים א,ח: ראה נתתי לפניכם את-הארץ

באו ורשו את-הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם:

(בר' לך יב,ב) ואעשה לפני גידול ואבירקב ואגדלה שמך ונתנה ברכתי:

האבות הם המרכבה לה' בארץ כמו שנאמר ב-(בר' לך-לך יב,ב) ונתנה ברכתי - (כלי יקר) ד"ה (בר' לך יב,ב) ואעשה לפני גידול ... אתה תהיה מקור הברכות ... ועי' דרישת הארץ הקדושה הקב"ה דורש את כל הארצות נמצא שע"י שתרכב במקום שהוא מקור הברכות תהיה גם אתה מקור לכל הברכות וע"י שתדבק בשכינה יהיה פיך כפי הש"י ובידך לברך לכל מי שתרצה.

(במדבר) (בר' לך יב,ב) ואעשה לפני גידול זה שאומרים אלהי אברהם וגו'

(בר' לך יב,ב) ואבירקב בממון זה שאומרים אלהי יצחק כי הוא נתברך בממון יותר מכולם שנאמר (בר' תולדות מ,יב) ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו ה':

טט - אפשר שלכן ב-(ד' א,ח) ליצחק במהפך - שלא על דרך הרגילות בממון.

(בר' לך יב,ב) ואגדלה שמך - זו שאומרים אלהי יעקב כארז"ל (בר' וישלח ל,ג) ויקרא-לו אל (אלהי ישראל) קראו לו ליעקב אל וכפשוטו נקרא בשם ישראל... אבל אברהם לא היה כי אם אב המון גוים.

ה' - תלשא לאבותיכם - קדמא ואלא במלה אחת, תבנית שקילות, התורה מעידה על האבות שהש"י רוממם על כל הנבראים, הפקיד בידם כח הברכות שהיו קודם לכן נחלתו הבלעדית

דברים א,ט: ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא-אוכל לבדי שאת אתכם:

רש"י (ד' א,ט) ואמר אלכם בעת ההוא לאמר - מהו לאמר - אמר להם משה, לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקדוש ברוך הוא:

הוא: לא-אוכל לבדי שאת אתכם - אפשר שלא היה משה יכול לדון את ישראל אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם את הים והוריד את המן והגיז את השליו לא היה יכול לדונם, אלא כך אמר להם, (ד' א,ט) ה' אלהיכם הרבה אתכם, הגדילם והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינין. וכן אמר שלמה (מלכים א' ג, ט) כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה, אפשר מי שכתוב בו (שם ה, יא) ויחכם מכל האדם^ט אומר מי יוכל לשפוט, אלא כך אמר שלמה אין דייני אומה זו כדייני שאר האומות, שאם דן והורג ומכה וחונק ומטה את דינו וגוזל אין בכך כלום, אני אם חייבתי ממון שלא כדין נפשות אני נתבע, שנאמר (משלי כב, כג) וקבע את קובעיכם נפש:

(שפת"ח ט) ר"ל כיון דכל לאמר לדרשה הוא או פירוש לאמר לאחרים או פירוש צא ואמרו להם דברי והשיבני או פירוש השיבני על דברי ואחד מכל הפירושים לא שייכים הכא לכך פריך מאי לאמר:

(שפת"ח י) כלומר אפילו היה בדעתי לשאת אתכם כדי שאקבל שכר לא אוכל כי הקדוש ברוך הוא מיחה בי וזהו שכתוב לאמר ר"ל הקדוש ברוך הוא אמר לי בפירוש שלא לעשות וכן פירש רש"י בסמוך אם אומר לקבל שכר לא אוכל הוא שאמרנו כו' דהיינו מה שפירש כאן:

לאמר - אתנה כמגביל, (א) הקב"ה אמר לי בפירוש שלא לשפוט את ישראל לבד. (ב) שלמה המלך אמר שדייני ישראל מוגבלים לדון דין אמת ואם דנים שלא כשורה הם נתבעים על כך. ושלא כדייני אומות העולם שאינם נענשים על עיוות דין. לא-אוכל - מקף כרב-מצב משמעות (א) אינו יכול (ב) יכול ואינו ראוי, וזה שפרש"י שה' לא הרשה לו לנהוג כך. לא-אוכל לבדי - מרכא טפקא כיתור לרבות על משה דיינים כמסקנה מפירוש על רמב"ן (א) לדון בסוגיות המחייבות שלושה, חמישה, שבעה, כ"ג, ע"א דיינים (ב) ההתארגנות המשפטית מבטאה גם התארגנות צבאית לבוא לארץ לכבשה, ליורשה, להתחנל בה. ומוכן שהפירוש מחייב הנהגה רוחנית, שיפוטית, ממשל מקומי וצבאי במדרגות שונות ובלשון ספר במדבר שרי אלפים, מאות, חמישים ועשרות. בעת ההוא - מרכא טפקא כיתור לרבות, ע"פ מפרשים שונים (רמב"ן, אברבנאל) הדבר קשור לברור מתי וכמה פעמים הגיע יתרו למחנה ישראל ויעץ למשה בענין מנוי הדיינים. אמנם משה שמע לעצת יתרו, אבל ע"פ הדרכת ה' הקים הנהגה רוחנית שיפוטית אורחית וצבאית לעת המדבר ולעת הכניסה לארץ.

דברים א,י: ה' אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב:

רש"י (ד' א,י) (ד' א,י) ה' אלהיכם הרבה אתכם, והרים אתכם על דייניכם נטל את העונש מכם ונתנו על הדיינין

(שפת"ח נ (ד' א,י)) פירוש היכא דיש בידם (טט: של הדיינים) למחות ולא מיחה:

ה' אלהיכם - מרכא טפקא כיתור לרבות על דיני שמים דיני אדם וכשם שה' דן דין אמת כך על דייני ישראל לדין דין אמת, וכשם שה' מוחה בישראל ע"י נביאיו כל על הדיינין למחות בעם, ואם לא מיחו אז הרבה - מונח כמרכבה ענישת הדיינין בגלל אתכם. (א) חיוב הדיינים גם על טעות בדיני ממונות כאמר שלמה (פרש"י (ד' א,י)) אני אם חייבתי ממון שלא כדין נפשות אני נתבע, (ב) חיוב הדיינין במחאה בעם לנהוג בדרך ה'.

והנכם היום - מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני לימודים:

(א) לימוד על הצדיקים [פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת דברים (המתחיל בדף א עמוד א)] ...

והנכם היום ככוכבי השמים לרב. א"ר שמעון בן יוחאי שובע שמחות פניהם של צדיקים דומות לעתיד לבוא לחמה שנאמר (שופטים ה) ואהביו כצאת השמש. ללבנה שנאמר (שה"ש ו) יפה כלבנה. לרקיע שנה' (דניאל יב) והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע. לכוכבים שנאמר (שם) ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

(ב) לימוד על כלל ישראל [רש"י (ד' א,י)] והנכם היום ככוכבי השמים - וכי ככוכבי השמים היו באותו היום, והלא לא היו אלא שישים רבוא, מהו והנכם היום, הנכם משולים כיום^ט קיימים כחמה וכלבנה^ט וככוכבים:

הסבר לתבנית הטעמים של אתכם והנכם היום. ההסבר הוא פתוח על הקביעה של [התורה"מ (המלבי"ם) יג] על (י' אח"מ טז, ז) יצנה - אתנה, בגדי-קדש הם - מונח זקף-קטן, וכל מקום שהקדים הטעם אל הדין נדרש תמיד, וע"כ דרשו שמה שלא אמר ורחץ במים את בשרו בגדי קדש הם (טט: אלא בסדר הפוך). כי בצד אחד מה שכתוב בגדי-קדש נמשך גם למעלה (אלפניו),

... אתכם - אתנה והנכם היום - מונח זקף-קטן, תבנית טעמים קיסר (כאן אתנה) מונח זקף-קטן והתוכן הוא תאור (או טעם) ואחריו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד"ל) כי במצוות האמנותי – ההלים ק"ט, ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השש"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב"שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

תיאור (או פעולה, הדין, או שניהם פעולה), אפשרות לתבנית טעמים המלמדת אלפניו ולאחריו או מאחריו אל אלפניו. הלימוד מאחריו אל אלפניו הוא, כפי שהביא (רבינו החיי) שישראל ככוכבי השמים (הכתוב אחרי והגבם היום) חונים סביב לכבוד ה' אל הים הכתוב לפניו.

דברים א,יב: איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם:

בפסוק (דב' א,יא) משה רבנו ברך את ישראל בשפע ברכות משלו ובאין קץ ברכות ה'. לכן הפסוק (דב' א,יב) נראה כהיפוך. והנה נאמר ב-[דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יג] ... ד"א (דב' א,יא) יסר עליכם ככם א"ר אחא יכולין היו ישראל לומר לו רבינו משה אנו יש בנו אחד מכל הדברים שאתה מוכיחנו וקבלנו תוכחותיך אלא שתקו לפיכך הוא אומר ככם צדיקים כיוצא בכם מקבלים תוכחות ושותקים.

ונאמר ב-[דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יב] ... לעתיד לבא (דב' א,יא) לר"ב (טט): אל תקרי לרב בחולם אלא לרב בקמץ) אתם עתידים להיות דומין לרבכם ... ועד שהמלאכים שואלים מהם הלכה כנאמר בהמשך המדרש הנ"ל ... ד"א א"ר אבא לעתיד לבא עתיד מחיצתן של צדיקים להיות לפנים ממלאכי השרת והם שואלים להם מה הלכות חידש הקדוש ברוך הוא היום.

ונאמר ב-[דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יא] ... ועוד אמר דוד (תה' יח,מד) תשימי לראש גויים א"ר ברכיה אם דנת את הגוי בא הוא ומוסרך לאלוה, ומי הוא אלהי האלהים הרואה ואינו נראה, אמר להן משה לישראל חייכם שאני יכול לטעון עשרה כיוצא בכם ומאה כיוצא בכם ולמה (דב' א,ט) לא-אוכל לבדי שאת אתכם: ש(דב' א,יא) ה' אלהיכם הרבה אתכם על גבי דיניכם.

ונאמר ב-[דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יז] (דב' א,יא) ה' אלהי אבותיכם, הלכה אדם מישראל שנתמנה חכם או דיין על הציבור מהו שיהא מותר לו לרדן לעצמו כך שנו רבותינו אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד שנא' (איוב כג,כג) והוא באחד ומי ישיגנו, ומהו והוא באחד, אמר ריש לקיש שהקב"ה דן וחותר לעצמו, א"ר ראובן ומהו חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת ... רבנין אמרי בוא וראה בשעה שנתמנה משה על ישראל אמר להן איני יכול לישא את (דב' א,יב) משאכם לעצמי אלא מנו לכם דינים שיהיו דנין אתכם שנא' (דב' א,יב) ה'בו לכם אנשים,

מדרשות אלו יובן שאין משה רבנו מתלונן על ישראל אלא אומר שעם ישראל בעלי דעת ונתמכים ע"י ה' ורק ה' דן יחידי דין אמת לכן ראוי שתהיה הנהגה ע"י דינים רבים להגיע להנהגת אמת.

לשאלת משה רבנו איכה אשא לבדי את גדולת ישראל עונים טעמי המקרא מרכא טפחא כיתור לרבות, כקבוצת פרטים העשויה להתרחב תרבה ותטפח מנהיגים כמוך. לבדי – אתנה, כאשר אני משה מוגבל, שה' תומך בישראל. טרחכם ומשאכם – מרכא טפחא כיתור לרבות, את יכולתם המשפטית בהלכות וריבכם – סלוק, מגביל שלא ידון דיין הנוגע לעצמו ע"י עצמו.

דברים א,כ: נאמר אלכם פאתם עד-תר האמרי אשר-ה' אלהינו נתן לנו:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת דברים [המתחיל בדף א עמוד א]

נאמר אלכם. אמר להם לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הגבורה. באתם עד הר האמורי:

נאמר אלכם – טפחא כרבויו ושנוי, אתנה כמגביל. נאמר – טפחא כרבויו ושנוי, האמירה כביכול של משה אבל טעם טפחא כרבויו ושנוי מלמד כדרשת (לקח טוב) לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הגבורה.

דברים א,כא: ראה נתן ה' אלהינו לפניך את-הארץ עלה רש פאשר דפך ה' אליהי אבותיך לך אל-תיקא ואל-תתח:

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת דברים [המתחיל בדף א עמוד א]

[דף ג עמוד ב] ראה נתן ה' אלהינו. לא מאומד ולא משמועה אלא מה שאתם רואים בעיניכם. עלה רש. מיד:

ראה – תלשא התפקיד שיעור, אומד. כאן ע"פ דרשת (לקח טוב) לא מאומד

דברים א,כז: ותרננו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים:

לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו:

ספורנו במדבר שלח-לך יד,ג ולמה ה' מביא אותנו, מה חטאנו לו שהשתדל על ידכם להביאנו לכך, כי חשבו שהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאתו אותם בשביל גלוליהם במצרים או לסבה אחרת כאשר העיד באמרו (דברים א,כז) ותרננו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אתנו ביד האמרי להשמידנו: אמרו בשנאת ה' אתנו הוציאם מארץ טובה היא מצרים, וזה מחשבה ודיבור לא ראויים לחלוטין, המפרש את הנאמר (במדבר שלח-לך יד,ג) הלא טוב לנו שוב מצרימה: דרגא מרכא-כפולה טפחא בתפקיד נעשה מעשה שאינו ראוי...

דברים ג,כב: לא תיראום פי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם:

[אגדת בראשית (בובר) פרק טו] [א] [תהלים כז,א] לנדוד ה' אורי וישעי ממי יירא ה' מעור-ימי ממי אפקד, זש"ה (דב' ג,כב) לא תיראום,

שבשעה שישראל יראים מן המקום, אף האומות יראים מהן.

מלבי"ם (דב' ג,כב) לא, וע"כ לא תיראום כי באשר מלחמת יהושע היתה קרובה אל הטבע א"ל שבכ"ז לא יירא פי ה' אלהיכם הוא הנלחם לכם: כמו שעזר לכם במלחמת סיחון ועוגו הגם שהיה בדרך מלחמה,

(דב' ג,כב) לא תיראום – טפחא אתנה, כתבנית (דב' וא' יד) שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד: היא המעוררת במאמין את יראת ה' בלבד ולכן אין מקום ליראה אחרת וה' נלחם עבור יריאיו והאומות יראים מה'..

פי ה' אלהיכם – יתיב מונח זקף-קטן, יתיב בתפקיד דווקא כך, זקף-קטן שני ליימודים. לימוד (א) ארון ה' ובו שברי הלוחות יוצא למלחמות ישראל. וכך גם מפורש על הנאמר על הארון ב-(שמואל ב' יא) במלחמות דוד.

[משנה סוטה פ"ח,מ"א] ... (דב' שפ' כד) פי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם-איביכם להושיע אתכם: זה מחנה הארון: אמנם הפסוק המובא במשנה סוטה אינו הפסוק שאותו מסבירים (דב' ג,כב) אבל התוכן פי ה' אלהיכם וגם תבנית הטעמים שלו זהה בשני הכתובים.

לימוד (ב) [בבלי סוטה מב,א] (דב' שפ' כד) פי ה' אלהיכם ההלך עמכם - הם באין בנצחוננו של בשר ודם ואתם באים בנצחוננו של מקום,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא = מאריך**; רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק; ממעט; לא ממש; **טפחא = טרחא** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות; מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; 1: **זקף-קטן** – 2: **זקף-גדול**; 3: **רביע** – 4: **מונה רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן ... זקף-קטן** בחצי פסוק – הדיקט; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות ול"ב מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; **פור** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.7 דברים א,א (התשע"ו)

דברים א,ד: ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות:

[טו] ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידעים ואתן אותם ראשים עליכם

שרי אלפים ושרי מאות ושרי חמשים ושרי עשרת ושרים לשבטיכם: [טז] ואצנה את שבטיכם ...

(דב' א,ד) ותאמרו - (אתנה של חצי הפסוק הקודם) מונה זקף-קטן במלה אחת (א) בתפקיד מידה (יח מל"ב מידות של רבי אלעזר בן הריה"ג) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל. כלל ישראל בדורו קבלו ברצון עליהם את עצת משה רבנו ב-
(דב' א,ג) הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואנשים פראשיכם: וכך אמורים לנהוג בכל הדורות, למנות דיינים שרוח הבריות נוחה מהם כפי שמוסבר בהמשך.

(דב' א,ד) ותאמרו טוב הדבר אשר דברת לעשות - (אתנה) מונה זקף-קטן והוא פעולה ואחריו עוד פעולה **טוב-הדבר אשר-דברת לעשות** (אמנם בשני פעלים עומדים), תבנית טעמים העשויה ללמד לאחריו ואלפניו. **לימוד לאחריו** (אל (א,טו)) הבעת ההסכמה להצעת משה רבנו ב-(א,ג) שהסתימה במלה **לעשות** ש-**רש"י** פירשה אם הייתי מתעצל, אתם אומרים: **עשה מהרה**. ואכן משה עשה מיד כנאמר ב-(טו) **ואקח את ראשי וגו'**. **לימוד לפניו (דב' א,ד) ותאמרו** מלמדת לכתוב לפניו **(דב' א,ד) ותענו אתי** כלהלן:

(דב' א,ד) ותענו אתי - טפחא ללא מרכא לפניו עשויה לפעול בתפקיד ללמד לכתוב לפניו אל **(דב' א,ג) הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואנשים פראשיכם:**

כלומר פסוק (א,ד) עשוי להיות הבסיס למאמר **[בבלי סנה' פחב]**, כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת הבריות נוחה ממנו - יהא דיין בעירו, וה-**רמב"ם בפ"ב ה"ו מסנהדרין** פי' **(דב' א,ג) ונבנים וידעים** אלו שרוח הבריות נוחה מהם. אפשר כי פסוק (א,ד) בהסכמת כלל ישראל לאפיון תכונות הדיינים שהציע משה ב-(א,ג) הוא מקור למנוי דיינים כהמשך הרמב"ם שרוח הבריות נוחה מהם, וכמה יהיו אהובים לבריות בזמן שיהיו בעלי עין טובה, ונפש שפלה, וחברתן טובה, ודבורן ומשאן בנחת עם הבריות.

לימודים נוספים מ-**(דב' א,ד) ותענו אתי** - (סלוק) טפחא אתנה, זה כתבנית **(דב' וא' וד) שמע ישראל** מלמד שכלל ישראל מצפה מדיינו להיות דוגמא להתחזקות בקבלת עול מלכות שמים כהמשך **[בבלי סנה' פחב]** איזהו בן העולם הבא? ענותן ושפל ברך, שייף עייל שייף ונפיק **[רש"י]** שוחה נכנס ושוחה יוצא), וגריס באורייתא תדירא (לומד תורה תדיר), ולא מחזיק טיבותא לנפשיה (טובה לעצמו, אלא פועל למען הציבור). וכהמשך ה-**רמב"ם שם** גבורים במצות ומדקדקים על עצמם וכובשין את יצרן עד שלא יהא להן שום גנאי ולא שם רע ויהא פרקן נאה ... ומה משה רבינו עניו אף כל דיין צריך להיות עניו, **(שמ' ית' יחבא) רצאי אלהים** כמשמעו, **שאני בצע** אף ממון שלהם אינן נבהלין עליו, ולא רודפין לקבץ הממון, שכל מי שהוא נבהל להון חסר יבואנו, אנשי אמת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן, אוהבין את האמת ושונאין את החמס ובורחין מכל מיני העול.

[רש"י] (דב' א,ד) ותענו אתי וגו' - החלטתם את הדבר להנאתכם, היה לכם להשיב, רבינו משה ממי נאה ללמוד ממך או מתלמידך לא ממש שנצטערת עליה (טט: על התורה). אלא ידעתי מחשבותיכם. הייתם אומרים, עכשיו יתמנו עלינו דיינין הרבה, אם אין מכירנו אנו מביאין לו דורון והוא נושא לנו פנים (טט: ע"פ ספרי, מדרש תנאים, מדרש אגדה)
(דב' א,ד) לעשות - אם הייתי מתעצל, אתם אומרים עשה מהרה:

[שפת"ח ח] רצונו לתרץ הא כל הדברים שדיבר משה לישראל דברי תוכחות הם היאך אמר להם **ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר וגו'** אדרבה הא מספר שבחן שהרי עשו כאשר צוה להם משה. ועל זה פירש חלסתם וכו' ר"ל בשביל הנאה עשיתם. חלסתם לשון חלוטין:

טט: ע"פ פשט הלימוד של המדרשים ושפת"ח, הסכמת כלל ישראל להצעת משה רבנו אינה מקבלת עול ואמונת חכמים אלא להנאת עצמם בשיחוד עתידי של הדיינים. דעתם כי משה דן אותם לכף חובה.
 אבל תבנית הטעמים **(דב' א,ד) ותענו אתי** - (סלוק) טפחא אתנה, זה כתבנית **(דב' וא' וד) שמע ישראל** מרמזת כי תשובתם כנה מתוך שאיפה להתחזק בקבלת עול מלכות שמים תחת הנהגה המשמשת להם דוגמא.

וילקוט שמעוני תורה פרשת דברים רמז תתב ד"ה] (דב' א,ד) ותענו אתי ותאמרו, היה לכם לומר משה רבינו ממי נאה ללמוד תורה ממך או מתלמידך או מתלמידי תלמידך ולא ממך שנצטערת עליה כענין שנאמר **(שמ' תשא להכח) ויהי'שם עסה' ארבעים יום וארבעים לילה וגו'**, אלא יודע אני מה שתחת עקבי רגליכם הייתם אומרים עכשיו הוא ממנה עלינו דיינין (שהן מונין) [שמונים] אלף חסר (אחד) [אלף] ופרוטרוט, אם אינו בני הרי הוא בני ואם אינו בני בני אנו מביאין דורון והוא נושא לנו פנים בדין, לכך נאמר **(דב' א,ד) ותענו אתי**, כשהייתי מתעצל בדברים הייתם אומרים יעשה הדבר במהרה **(דב' א,טו) ואקח את ראשי שבטיכם וגו' (דב' א,טו) ואצנה את-שבטיכם**, משכתים בדברים, אמרתי להם אשריכם על מי באתם להתמנות על בני אברהם יצחק ויעקב בני אדם שנקראו אחים ורעים, כרם חמד נחלה, צאן מרעיתו וכל לשון חיבה, **(דב' א,טו) אנשים חכמים וידעים** זו אחת משבע מדות שאמר יתרו למשה הלך ולא מצא אלא שלשה אנשים חכמים (ונבונים) וידועים, **[ראשים]** (שיהו מכובדים) **עליכם**, ראשיכם במקח, ראשיכם בממכר, ראשיכם במשא ומתן, ראשיכם בכניסה ויציאה נכנס ראשון ויצא אחרון לכך נאמר **ואתן אותם ראשים עליכם** שיהו מכובדים עליכם, **שרי אלפים** שאם היו (אלף) [אלא] תשע מאות תשעים ותשעה חסר אחד נתפס שר אלף, **ושרי מאות** שאם היו (מאה) [אלא] תשעים ותשעה חסר אחד נתפס שר מאה, וכמו כן **ושרי חמשים ושרי עשרת**, אלו המכים ברצועה כענין שנאמר **(דה"ב יט,יא) ושרים הלום לפניכם**. ואומר **(נחמיה ח,יא) ושלחם מחשים לכל העם לאמר וגו'**,

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (דב' א,טו) ד"א ושרים לשבטיכם, לפי שהיו השופטין במנין שרי מאות ... חמשים ... עשרות אבל השופטים היו כפי צורך בלא מספר. אפשר שטעם **ושרים** טפחא בתפקיד של מלמד לכתוב לפניו (א) השופטים שליחי כל דרגות השופטים ואם הם לויים אז גם לא קשורים לשבת וללא פניות; (ב) ע"פ לשון הילקוט 'נתפס שר אלף ... נתפס שר מאה' השופטים גם מענישים את השופטים כשליחי ב"ד. **(דב' א,טו) ואצנה את-שבטיכם** אמרתי להם הווי מתונים בדין שאם בא דין לפניכם פעם ושתיים ושלש אל תאמרו כבר בא דין זה לפני ושניתיו ושלשתיו אלא הווי מתונין, וכך היו אנשי כנסת הגדולה אומרים הווי מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה **[אבות דר' נתן פ"א]:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטול"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים כסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך; רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טוחא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב"שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמממטת חלק מפרטיה מעין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

דברים א,טז: וְאַצְוָה אֶת-שֹׁפְטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו וּבֵין גְּרוֹ:

[מדרש תנאים] (דב' א,טז) וְאַצְוָה (פשטא בתפקיד פעם אחת, פעם ראשונה) אֶת-שֹׁפְטֵיכֶם (מקף כרב-מצב התנהגות השופטים, א) בלתי סבלן (ב) מתוך בדין, שֹׁפְטֵיכֶם - מונח זקף-קטן במלה אחת (א) בתפקיד מידה (ית מל"ב מידות של רבי אלעזר בן הריה"ג) מדבר שנאמר במקצת ונוהג ככל, ובלשון הירושלמי ריבה וריבה את הכל. מתוך בבוא נושא לדין בפעם ראשונה, מתוך בדין בבוא אותו נושא בפעם המי יודע כמה) אמר להם הווי מתונין בדין שלא תאמר והואיל ובה דין זה לפני פעם שתיים ושלוש כבר שניתיו ושלושתיו אלא היו מתונין בדין וכן אנשי כנסת הגדולה אמרו היו מתונין בדין (וְאַצְוָה אֶת-שֹׁפְטֵיכֶם – פשטא מונח זקף-קטן שני לימודים בעלי אופי בפשט הכתוב) (ט: א) והעמידו תלמידים הרבה (ט: ב) ועשו סייג לתורה:

(המשך מדרש תנאים) **בְּעַת הַהוּא** (מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב. כאן רבוי ההשתעבודת לצרכי צבור, בלימוד, בדין) **לֵאמֹר** (אתנה כמגביל כאן את הדיינים והחכמים להקדיש עצמן לציבור ולא לעיניניהם הפרטיים) אמר להם לשעבר הייתם ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם עבדים משועבדים לצבור: מעשה בר' אלעזר חסמא ור' יוחנן בן נורי שהושיבן רבן גמליאל לשיבה ולא הרגישו בהן התלמידים לעתותי ערב באו וישב להם אצל התלמידים וכך היתה מדתו של רבן גמליאל כל זמן שהיה נכנס והיה אומר להם שאלו היו יודעין שאין שם קינתור וכל זמן שהיה נכנס ולא היה אומר להן שאלו היו יודעין שיש שם קינתור כיון שנכנס רבן גמליאל אמר להן אלעזר חסמא ויוחנן בן נורי עכשיו הודעתם את עצמכם שאין אתם באים לשמש בשררה לצבור לשעבר הייתם ברשות עצמכם עכשיו הרי אתם עבדים משועבדים לצבור:

שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מורה על שני לימודים, מהפך פשטא מורה שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב.

לימוד (א) (המשך מדרש תנאים) שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם (מהפך פשטא בתפקיד מוציא הכתוב מפשטו ומרחיבו מדין בין ישראלים בלבד אל דין בין ישראל לגוי, ועוד שיתבונן הדיין באיזה מערכת חוק התובע והנתבע מסכימים להתדיין ולדונם לפי אותה מערכת משפטית) כך היתה מדתו של ר' ישמעאל אם באו שנים לדין לפניו אחד גוי ואחד ישראל אם באו לדון בדיני ישראל היה מזכה את ישראל ואם באו לדון בדיני אומות העולם היה מזכה את הגוי. אמר מה איכפת לי שלא אמרה תורה אלא **שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם**:

לימוד (ב) אפשר שזה בפשט הכתוב. על התובע להביא ראיה, ועל השופט או שופטים לדון בראיה שהתובע הביא על-פי המערכת המשפטית שלפיה בחרו התובע והלווה להתדיין (דורש עיון)
(המשך מדרש תנאים) רבן שמעון בן גמליאל אומר לא היה צריך אלא אם באו לדון בדיני ישראל דגן בדיני ישראל בדיני אומות העולם דגן בדיני אומות העולם שלא אמרה תורה אלא **וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק** (לפי מערכת השיפוט שבה בחרו הישראלי והלא-ישראלי להתדיין לפניו): **וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק** לעולם הצדיק בצדקתו והתובע יביא ראיה. משל זה עטוף בטליתו וזה אומר שלי היא, זה יושב בתוך ביתו וזה אומר שלי הוא, זה חורש בפרתו וזה אומר שלי הוא, זה מחזיק בתוך שדהו וזה אומר שלי הוא. **וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק** על כולן הוא אומר התובע יביא ראיה: **בֵּין-אִישׁ** להוציא את הקטן מכאן אמרו אין דנין יתומים:

בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו (מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והעשויה להתרחב. כאן מרבה על הכתוב את המצבים הנוספים) אין לי אלא בין איש לאיש בין איש לאשה בין אשה לאיש בין אומה למשפחה בין משפחה לחברתה מנ' ת"ל **בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו** מכל מקום: ומוסיף ב-**[מדרש אגדה]** בין בית לעלייה (כגון בבא בתרא אחים שירשו בית וחלקו ביניהם לבית ולעליה): **וּבֵין גְּרוֹ** זה שהוא אוגר אחריו דברים אמר לו חרשת תלם בתוך שדי והוא אמר לא חרשתי, המית שורך את שורי והוא אומר לא המית, המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית. הא מה ת"ל **וּבֵין** (מרכא בתפקיד רבוי דרשות כלהלן) **גְּרוֹ** זה שהוא אוגר אחריו דברים: ד"א **וּבֵין גְּרוֹ** זה שכינו: **וּבֵין גְּרוֹ** זה שושבינו: **וּבֵין גְּרוֹ** זה תותבו: ומוסיף ב-**[מדרש אגדה]** **וּבֵין גְּרוֹ** בין תנור לכירים. וצ"ע מה מלמד טעם סלוק במלת **גְּרוֹ**.

[בבלי סנהדרין ז, ב] ... דרש בר קפרא: מנא הא מילתא דאמרו רבנן הווי מתונין בדין - דכתיב לא תעלה במעלת, וסמך ליה ואלה המשפטים. אמר רבי אליעזר: מניין לדין שלא יפסע על ראשי עם קודש - שנאמר לא תעלה במעלת, וסמך ליה ואלה המשפטים. אשר תשים? אשר תלמדם מיבעי ליה! - אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייה בר אבא: אלו כלי הדיינין. רב הונא, כי הוה נפק לדינא אמר הכי: אפיקו לי מאני חנותאי (רש"י: בגד מחנותי): מקל (רש"י: למלקות) ורצועה (רש"י: למכת מרדות עד שיחזור בו), ושופרא (רש"י: שופר לנדוי) וסנדלא (רש"י: לחליצה), **(דב' א,טז) וְאַצְוָה אֶת-שֹׁפְטֵיכֶם בְּעַת הַהוּא - אמר רבי יוחנן: כנגד מקל ורצועה תהא זריז (ע"פ רש"י) צו לשון זירה, וכאן זירור על והמקל והרצועה שיהו מטילים אימה על הציבור לשם שמים), **שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם** - אמר רבי חנינא: אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו, ואזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו, קרי ביה נמי **שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם**.**

שְׁמַע בֵּין-אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק – מהפך פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מלמד על שני לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב, הפשט עשוי ללמד על השופטים שלא ישמעו סיפור אחד הצדדים בלי נוכחות הצד השני. היוצא מן הפשט אזהרה לבעל דין שלא יטעים דבריו לדיין לפני שיבא בעל הדין חבירו.

רב כהנא (לומד המסקנה לדיין ולבעל הדין ממקור אחר) אמר מהכא: מ- (ש' מש' כג, א) **לֹא תִשָּׂא - לֹא תִשָּׂא** - לא תשיא. **וּשְׁפַטְתֶּם צְדָק**, אמר ריש לקיש: צדק את הדין ואחר כך תכחהו (אפשר כי מוסיף דרשה מטעם מונח במלת **וּשְׁפַטְתֶּם** במשמע של מצב ביניים, שלבים במשפט), **בֵּין-אִישׁ וּבֵין-אָחִיו** אמר רב יהודה: אפילו בין בית לעלייה (ע"פ רש"י: חשב שווי הבית והעליה וחלק הכסף בשוויון), **וּבֵין גְּרוֹ** - אמר רב יהודה: אפילו בין תנור לכירים (רש"י: לשון מגור, תשמישי דירה, אל תאמר יטול זה תנור זה כירה, שהרי תנור עודף על הכירה וצריך להוסיף דמים). **גְּרוֹ** - סלוק בתפקיד הגבלה, שלא יחלק תנור לזה וכירה לזה, אלא יעריך בדמים וחלק הכסף בשוויון.

(דב' א,טז) לֹא-תִכְרֹוּ פְּנִים בְּמִשְׁפַּחְתִּי רבי יהודה אומר: לא תכירהו. רבי אלעזר אומר: לא תנכרהו. אושפיזיכנה דרב אתא לקמיה לדינא אמר לו: לא אושפיזיכני את? - אמר לו: אין. אמר ליה: דינא אית לי. - אמר ליה: **[בבלי סנהדרין ת, א]** פסילנא לך לדינא (ע"פ רש"י: היות והזכרתי טובתך נפסלתי לדונך). אמר ליה רב לרב כהנא: פוק דייניה. חזייה דהוה קא גאים [ביה] (ע"פ רש"י: ראה שהאיש מתגאה בקשריו עם רב וסומך ובוטה בכך). - אמר ליה: אי צייתא - צייתא, ואי לא - מפיקנא לך רב מאונך (רש"י: אם לא תציתא לפסק דיני אודיעך שאין רב יכול לסייעך, דמשמתינא (מנדה) לך).

(דב' א,טז) לֹא-תִכְרֹוּ פְּנִים – קדמא ואזלא כעין כלל לדיינים לא לנטות בגלל סיבות לכאן או לכאן, כפרש רש"י לא תכירהו - אם הוא אוהבך. לא תנכרהו - אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחיבבו.

ב"ה טוב טעם דיעת למדני (טטול"ל) כ"י במצותנו האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, תשס"א - התשפ"ד; המצות ההשעיות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא - רבוי; דרנא - מצרף; תכיר - מחלק; ממעט, לא ממש; טפאא = טרואא - שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפאא - קב"שעווה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפאא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפאא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפאא - קבוצה שממעתים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 - סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקף-קטן - 2; זקף-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישייה: (קדמא - סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואזלא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמדו מרובי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.8 דברים א,א (התשע"ח)

דברים א,ז: לא-תכירו פנים במשפט פקטן כנדרל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא

והדבר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתיו:

לא-תכירו - מקף כרב-מצב (א) מכיר ומתעלם (ב) מכיר ואינו מתעלם, וזה נשלל

לא-תכירו פנים - קדמא ואזלא, כעין כלל מלמד לדיינים בסדרי משפט

במשפט - רביע, ארבעה תנאים שעל הדיינים לנהוג בהם כדי שיהיה מתעלם מהכרת המתדיינים.

פקטן כנדרל תשמעון - מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות, שלפחות אחת מהן יוצאת מפשט הכתוב

לא תגורו מפני איש - מהפך פשטא זקף-קטן, שתי דרשות שאחת לפחות יוצאת מפשט הכתוב

כי המשפט - מרכא טפאא, יתור לרבות לאלהים - מרכא מרבה לימוד הוא - אתנה מגביל

[בבלי סנהדרין זב,ב] (דב' א,ז) לא-תכירו פנים במשפט רבי יהודה אומר: לא תכירהו. רבי אלעזר אומר: לא תנכרהו. אושפיזוכניה

ד(המארה של)רב אתא לקמיה לדינא (בא לדין לפניו) אמר לו: לאו אושפיזוכני את (האם אינך מארה)? - אמר לו: אין (כן). אמר ליה: דינא אית לי. - אמר ליה: [בבלי סנהדרין ח,א] פסילנא לך לדינא (ע"פ רש"י: היות והזכרתי טובתך נפסלתי לדונך). אמר ליה רב לרב כהנא: פוק דייניה (צא ודון ענינו). חזייה דהוה קא גאסי [ביה](ע"פ רש"י: ראה רב כהנא, שהאיש מתגאה בקשריו עם רב וסומך ובוטה בכך). - אמר ליה: אי צייता - צייता, ואי לא - מפיקנא לך רב מאונך (רש"י: אם לא תציית לפסק דיני אודיעך שאין רב יכול לסייעך, דמשמתינא (מנדה) לך).

(דב' א,ז) לא-תכירו פנים - קדמא ואזלא כעין כלל לדיינים לא לנטות בגלל סיבות לכאן או לכאן, כפירש רש"י לא תכירהו -

(אפילו) אם הוא אוהבך (לפסוק לזכותו). לא תנכרהו - (אפילו) אם הוא שונאך לא תעשה לו כנכרי לחייבו.

[ספרי דברים פרשת דברים פיסקא יז] (דב' א,ז) לא-תכירו פנים במשפט, זה הממונה להושיב דיינים (סיבה א) שמא תאמר איש

פלוגי נאה אושיבנו דין (סיבה ב) איש פלוגי גבור אושיבנו דין (סיבה ג) איש פלוגי קרובי אושיבנו דין (סיבה ד) איש פלוגי הלוגני ממון [הליניסטון] אושיבנו דין נמצא מזכה את החייב ומחייב את הזכיי לא מפני שהוא רשע אלא מפני שאינו יודע (איך ומה לדון ואינו בעל תכונות הנדרשות מדיינים ראה (א,יג,יד,טו))מעלה עליו כאלו הכיר פנים בדין.

פקטן כנדרל תשמעון, שמא תאמר הואיל ועני זה עשיר זה מצווה לפרנסו אזכנו ונמצא מתפרנס בנקיות תלמוד לומר פקטן כנדרל תשמעון.

[ספרי] דבר אחר פקטן כנדרל תשמעון, שמא תאמר היאך אני פוגם כבודו של עשיר זה בשביל דינר אזכנו ולכשיצא לחוץ אני אומר לו תן לו שאתה חייב תלמוד לומר פקטן כנדרל תשמעון.

פקטן כנדרל תשמעון - מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, כפי שמלמד [ספרי]. מהפך פשטא מרמז שלפחות

אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. (לימוד א) הקטן והגדול אינם בשנים אלא בהונם. (לימוד ב) לפסוק אמת בין לעני בין לעשיר בין למכובד ובין לשאינו מכובד. ולא לפי כבוד ואח"כ להמליץ לעשיר או המכובד לשלם בהחבא לעני או הלא מכובד שהיה זכאי.

[ספרי] לא תגורו מפני איש, שאם באים שנים לפניך עד שלא תשמע לדבריהם אתה רשיי לשתוק משתשמע לדבריהם אי אתה רשיי לשתוק וכן הוא אומר (משלי יז,ד) פוטר מום ראשית קדון ולפני התגלע הריב נטושי. עד שלא נתגלה הדין אתה רשיי לשתוק משנתגלה

הדין אי אתה רשיי לשתוק, שמעת את הדין ואי אתה יודע לזכות את הזכיי ולחייב את החייב אתה רשיי לשתוק שנאמר (זכריה ח,טו) אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש את רעהו אמת ומשפט שלום, איהו הוא שלום שיש בו משפט אמת הוי אומר זה ביצוע (טט: פשרה). רבן שמעון בן גמליאל אומר המעלה את הקטן למקום גדול והגדול למקום קטן זה ביצוע, וחכמים אומרים כל המבצע הרי זה חוטא שנאמר (תהלים ג) ובצע ברך נאצון ה': נמצא זה משבח את הדין וזה מנאץ את יוצרו. (טט: מקובל שפשרה עדיפה)

לא תגורו מפני איש, שמא תאמר מתירא אני מפלוגי שמא יהרוג את בני או שמא ידליק את גדישי או שמא יקצץ את נטיעתי תלמוד לומר לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא וכן יהושפט אומר (דה"ב יט,ו) ונאמר אלהי-השפטים ראו מה-אתם עשים כי לא לאתם תשפטו כי לה'.

מפני איש - מקף כרב-משמע מלת איש (א) גדול בשנים מעל י"ג (ב) בלימוד אחד האיש הוא בעל ההון ו/או בעל ההשפעה (ג)

בלימוד השני האיש הוא אדם אלים. כאן התורה בוררת את מצב (ב) ו-א)

לא תגורו מפני איש - מהפך פשטא מקף זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, כפי שמלמד [ספרי]. מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. לימוד (א) בית-דין ממונה להכריע, לפשר במחלוקות שונות. משקיבל בעלי דין לדון בענינם חייב להגיע לפסק וחולקים האם עדיף הכרעה לצד אחד, או פשרה. לימוד (ב) פשט הכתוב חשש מפני בעל דין אלים.

(דב' א,ז) פקטן כנדרל תשמעון לא תגורו מפני איש - ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים כאן בין סלוק ואתנה. בתפקיד

כעין הקש מוסר לנביא ולכל מנהיג והקש הלכתי לדיינים. הקש המוסר נלמד ה-[ספרי] הבא.

[ספרי] והדבר אשר יקשה מכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה אתה דין דין קשה, חייך שאני מודיעך שאי אתה דין דין קשה אני מביא עליך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמעו ואתה אי אתה יכול לשמעו ואיזה זה דין דין של בנות צלפחד, וכן הוא אומר (במ' פי' כז,ה) ויקרב משה את-משפטן לפני ה': ס, כיוצא בו אתה אומר (שמר' א טו,יח) ונגש שואל את-שמואל בתוך השער ויאמר ה'גידיה נא לי אינה בית הרעה: (שמר' א טו,יט) ונען שמואל את-שואל ויאמר אנכי הראה, אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה הווא, אני מודיעך שאי אתה רואה, אימתי הודיעו בשעה שאמר לו (שמר' א טז,א) מלא קרנה שמון ולה אשלקה אלישי בית-השחמאי ביי-ראיתי בקניו לי מלה: מהו אומר (שמר' א טז,ו) ונהי כבואם נראה את-אליאב ויאמר אף נגדה ה' משיחו: אמר לו הקדוש ברוך הוא לא אמרת אנכי הווא, (שמר' א טז,ז) ויאמר ה' אשמואל אל-מבט אל-מראהו ואל-גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר ראה האדם כי האדם הראה לעינים ונה' וראה ללבב: סליק פיסקא

הקש מוסר לנביא ולכל מנהיג ב-[ספרי] לומד מוסר למשה הנביא שלא היה לו לומר זאת, ומפני שנשמע מדבריו גאווה נשכה ממנו ההלכה של בנות ירושות. הקש אל שמואל הנביא שנמע מדבריו גאווה ונעלם ממנו יכולת האבחנה שכל אחי דוד אינם מתאימים למלכות.

הקש הלכתי לדיינים.

הפעלים תשמעון ... תגורו הם בלשון רבים ומרמזים לדין בפני רבים שהמינימום הוא שניים והיות ואין בית דין שקול, מוסיפים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) כי במצוותך האמנותי – ההלום קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"ד – תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל: מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט: מרכא – מאריך; **דראג** – מצרף: **תביר** – מחלק; ממעט, לא ממש: **טפא** – טראג – שנוי ו/או רבוי ו/או מפתש; **מרכא טפא** – קב"שעשויה לגזול; יתור לרבות, מכל מקום; **דראג תביר טפא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפא** – קבוצה שמעטת חלק מפרטיה מעט מסיים: **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; 1: **זקף-קטן** – 2: **זקף-גדול**; 3: **רביע** – 4: **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – הדיקט; השלישייה: **קדלא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יצא מהענין; **קדלא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמדו כרצונו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תריסא** – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכתה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שלישי. משה רבנו אמר **והדב'ר אשר יקשה מכם תקרבון אלי ושמעתינו**: לשון יחיד. לפי המקורות הבאים רק בממונות מותר לדיין מומחה לדון יחיד ורק כשקבלו עליהם המתדיינים שידון יחיד. במצב טעות מסוים הדיין משלם מביתו עם טועה. בכל הענינים האחרים יש לשבת בדין עם דיינים אחרים. על הדיין לא להיות גס לבו בהוראה שסומך על עצמו ללא דיינים אחרים ולא לדחות דעת דיינים אחרים בלי הכרעה ברובה.

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק לד רבי אליעזר בנו אומר החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזול ושבוטע שוא. והגס לבו בהוראה (ט: כגון שדן יחיד כשלא קבלו המתדיינים אותו על עצמם) שוטה רשע וגס רוח. אל תהי דן יחיד שיאין דן יחיד אלא אחד. ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאים ולא אתה: אף הקב"ה אינו דן יחיד כנלמד ב-**ירושלמי (וילנא) סנה"א, פ"א, ה"א** א"ר יהודה בן פזי אף הקדוש ברוך הוא אין דן יחיד שנאמר **(מ"א, כב, יט) וְאֵמַר לָכֵן שָׁמַע דְּבַרְיָהּ רְאִיתִי אֶת־ה' יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא וְכָל־צַבָּא הַשָּׁמַיִם עֹמְדִים עָלָיו מִיַּמִּינוֹ וּמִשְׂמָאלוֹ**: אילו מטין לכף זכות ואילו מטין לכף חובה.

והדב'ר אשר יקשה מכם – פשטא מונח מונח זקף-קטן, שני לימודים בפשט הכתוב. אפשר שכל מונח מרבה פרט. לימוד (א) מוצע לומר מתי מתדיינים לפני יחיד. לימוד (ב) מתי מתדיינים לפני שלושה דיני ממונות. שלושה דיינים מרומזים בהופעת מלת "אלהים" שלוש פעמים בפר' משפטים בפסוקי ארבעה השומרים. אפשר שתוכן הכתוב ותבנית הטעמים מרמזים לשלושה דיינים בכל הנושאים הנמנים במשנה הבאה.

[משנה סה"ד פ"א, מ"א] [*] דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים ושלושה מפני שיש בו דיני נפשות: **[פני משה]** דיני ממונות, דהיינו הודאות והלואות בשלושה, אפילו הדיוטות דמן התורה אלהים כתיב בפרשה ומשמע מומחין. וחכמים הקילו שלא להצריך שלושה מומחין כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין שמא יכפור הלוח ולא ימצא מומחין לכופו לדין. להלן מובאים מעשי רב המלמדים על דיין יחיד בממונות.

ירושלמי (וילנא) סנה"א, פ"א, ה"א רבי בא ורבי בנימין בר יפת הוו דיינין קומי (טט ע"פ [פני משה] באו לתדיין לפני) ר' יצחק ונפק דינא עם רבי בנימין (טט: יצא הדין זכאי עמו). אתא רבי בא בעי מיטרוף על רבי אמי ואלף מומחה שכפף ודן דינו דין **[פני משה]**: רצה להקיש ולהטריח לר' אמי על שדנו ר' יצחק ביחיד ואלף ליה ר' אמי דמומחה שכפה לדון לפניו ודן דינו דין ור' יצחק מומחה הוא): (טט: ועוד מעשה) רבי אבהו הוה יתיב דיין בכנישתא מדרתא דקיסרין לגרמיה **[פני משה]**: ישב על שער העיר קסרין יחיד) אמרין ליה תלמידיו ולא כן אלפן ר' אל תהא דן יחיד (טט: שאלו תלמידיו האם לא לימדתנו שלא לדון יחיד). אמר לון כיון דאנן חמי לי יתיב דיין לגרמי ואתון לגביי כמי שקיבלו עליהן **[פני משה]**: מאחר שהם רואין אותי יושב יושב בסיפור המעשה של ר' אבהו בקסרין, צריך שלושה) אבל אם קיבלו עליהן דן אפילו יחיד. **[רמב"ם סנהדרין פ"ה, ה"ח]** יחיד שהוא מומחה לרבים אף על פי שהוא דן דיני ממונות יחיד אין ההודאה בפניו הודאה בבית דין ואפילו היה סמוך, אבל השלשה אף על פי שאינן סמוכין והרי הן הדיוטות ואין אני קורא בהם אלהים הרי ההודאה בפניהם הודאה בבית דין, וכן הכופר בפניהם ואחר כך באו עדים הוחזק כפרן ואינו יכול לחזור ולטעון כמו שביארנו, כללו של דבר הרי הן לענין הודאות והלואות וכיוצא בהן כבית דין הסמוך לכל הדברים.

רמב"ם סנהדרין פ"ו, ה"ב טעה בשקול הדעת כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים ולא נפסקה הלכה כאחד מהן בפירושו ועשה כאחד מהן ולא ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחר, אם היה זה דיין מומחה ונטל רשות מראש גלות, או שלא היה נוטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינין עליהן, והוא הווא ב מומחה חזון הדין, ואם אי אפשר להחזיר פטור מלשלם, אחד הנוטל רשות מראש גלות או הנוטל רשות מבית דין של ישראל בארץ ישראל אבל לא בחוצה לארץ כמו שביארנו...

[רמב"ם סנהדרין פ"ו, ה"ג] היה הטועה מומחה ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בעלי דינין עליהן, או שלא היה מומחה אבל קבלו אותו בעלי דינין עליהן לדון להן כדן טעה ג בשקול הדעת, אם נשא ונתן ביד מה שעשה עשוי וישלם מביתו, אם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין, ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו.

תקרבון אלי ושמעתינו [תורה תמימה] - ואשמיעכם לא נאמר אלא **ושמעתינו**, אי גמירנא גמירנא, ואי לא - אזלינא וגמירנא^(ח) **בבלי סנה"א, ח, א**: **[הערה כח]** בא לאפוקי ממ"ד ... ושמעתינו שהוא לשון שררה ... ועל זה אמר דאין בזה לשון שררות, שהרי לא אמר ואשמיעכם אלא **ושמעתינו**, כדמפרש. ומה שלא נאמר פרשת נחלות על ידו הוא מטעם אחר כמבואר לפנינו שם: **ושמעתינו** – סלוק מגביל מה שיודע יודע ומה שלא ילמד.

דברים א, יח: וְאֶצְנֶה אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּעְשׂוּן:

[ספרי דברים פרשת דברים פיסקא יח] (דב' א, יח) וְאֶצְנֶה אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֶת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּעְשׂוּן: אלו עשרה דברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות. מסומנים בתוך **[משנה סנהדרין פ"ד, מ"א]** להלן.

(דב' א, יח) וְאֶצְנֶה אֶתְכֶם – (סלוק מפסוק קודם) מרכא טפחא בתפקיד כעין לימוד במידת סמוכים. הוא אשר למדנו ב-**[ספרי פיסקא יז]** ש-**(דב' א, יז)** עוסק בדיני ממונות ומזה עובר בתמציתיות לדיני נפשות.

אֶת כָּל־הַדְּבָרִים – (אתנה מחצי פסוק קודם) מרכא טפחא בתפקיד כעין לימוד במידת סמוכים. ממשיך מדיני ממונות לדיני נפשות.

(א) כבר במשנה הראשונה בסנה"א יש חיבור כזה **[משנה סה"ד פ"א, מ"א]** [*] דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים ושלושה מפני שיש בו דיני נפשות:

(ב) מיד אחרי שלוש המשנות הראשונות בסנה"א עובר לדיני נפשות **[משנה סנה"ד פ"א, מ"ד]** [*] דיני נפשות בעשרים ושלושה וגו'

[משנה סנהדרין פ"ד, מ"א] [*] אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות (ט:א) בדרישה (ט:ב) ובחקירה שנאמר **(וי' אמר כד, כב) מִשְׁפָּט אָחָד יִהְיֶה לָכֶם [תורה תמימה] (וי' אמר כד, כב) א"ר חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות צריכין דרישה וחקירה, שנאמר משפט אחד יהיה לכם^(ט), ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה, כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין^(ט) [סנהדרין ג' א']:** מרבנן דיני ממונות נבדלים מדיני נפשות שלא צריך דרישה וחקירה.

מה בין דיני ממונות לדיני נפשות (ט:א) דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלושה (ט:ב) דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה (ט:ג) דיני ממונות מטין על פי אחד בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה (ט:ד) דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה (ט:ה) דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל מלמדין חובה (ט:ו) דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות והמלמד זכות מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה (ט:ז) דיני ממונות דיני ביום וגומרין בלילה דיני נפשות דיני ביום וגומרין ביום (ט:ח) דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וכיום שלאחריו לחובה לפיכך אין דיין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב: ט: אפטר

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: **אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; **מונה** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרקא = מאריך**, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפקא = טרקה** – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; **מרקא טפקא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרקא תביר טפקא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרקא טפקא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן ... זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישייה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא = גרש = גרשיים** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטיו בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה = תרסא** – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה = תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

שיש עוד שני הבדלים מדאורייתא.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבול) כי במצונו האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרוא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרנא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.9 דברים א,א (בהשתתפות נחלת יעקב) (התשע"ט)

1.9.1

דברים א,יח: **וַאֲצַנְהָ אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן** :

(ספרי דברים פרשת דברים פיסקא יח) (דב' א,יח) **וַאֲצַנְהָ אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן** : אלו עשרה דברים

שבין דיני ממונות לדיני נפשות. מסומנים בתוך [משנה סנהדרין פ"ד, מ"א] להלן.

(דב' א,יח) **וַאֲצַנְהָ אֶתְכֶם** – (סלוק מפסוק קודם) מרכא טפחא בתפקיד כעין לימוד במידת סמוכים. הוא אשר למדנו ב-[ספרי פיסקא

יז] ש-(דב' א,יז) עוסק בדיני ממונות ומזה עובר בתמציתיות לדיני נפשות.

אֶת כָּל-הַדְּבָרִים – (אתנה מחצי פסוק קודם) מרכא טפחא בתפקיד כעין לימוד במידת סמוכים. ממשיך מדיני ממונות לדיני נפשות.

כָּל-הַדְּבָרִים – מקף כבורר הבדלים בהלכות סדרי משפט **אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן** (היינו הדיינים בבתי הדין).

אֲשֶׁר – מרכא מרבה, **תַּעֲשׂוּן** – סלוק מגביל, ביחד כעין רבוי הגבלות, אפשר שמלמד על ההגבלות בסדרי המשפט בדיני נפשות לעומת

דיני ממונות כפי שנלמד ב-[משנה סנהדרין פ"ד, מ"א] [משנה סנהדרין פ"ד, מ"ב] [בבלי יבמות קב,א] [רמב"ם סנהדרין פי"א, ה"ו ה"א]

(א) כבר במשנה הראשונה בסנה' יש חיבור כזה [משנה סנה' פ"א, מ"א] [*] דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות:

(ב) מיד אחרי שלוש המשנות הראשונות בסנה' עובר לדיני נפשות [משנה סנה' פ"א, מ"ד] [*] דיני נפשות בעשרים ושלשה וגו'

[משנה סנהדרין פ"ד, מ"א] [*] אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות (ט:ט) בדרישה (ב:ט) ובחקירה שנאמר (וי' אמר כד,כב) **מִשְׁפַּט אָחָד**

יְהִי לָכֶם (ע"כ) והסביר [תורה תמימה] (וי' אמר כד,כב) א"ר חנינא דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות צריכין דרישה וחקירה, שנאמר משפט אחד יהיה לכם²⁰, ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה, כדי שלא תנעול דלת בפני לוויין²¹] [סנהדרין ג' א':] : **הערה**: מרבנן דיני ממונות נבדלים מדיני נפשות שלא צריך דרישה וחקירה.

(המשך [משנה סנהדרין פ"ד, מ"א]) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות (ט:ט) דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלשה (ט:ט) (ב) דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה (ט:ט) דיני ממונות מטיין על פי אחד בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטיין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה (ט:ט) דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה (ט:ט) דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל מלמדין חובה (י:ט) דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות והמלמד זכות מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה (י:ט) דיני ממונות דנין ביום וגומריין בלילה דיני נפשות דנין ביום וגומריין ביום (ט:ט) דיני ממונות גומריין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומריין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב:

שני ההבדלים נוספים מדאורייתא, כפי [דבר המשפט הלכות סנהדרין פי"א, ה"א]

(דב' א,יח) **וַאֲצַנְהָ אֶתְכֶם בְּעַת הַהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן** : ודרשו חז"ל בספרי: אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות. וגם היונתן בן עזיאל תרגם הפסוק ופירושו עפ"י דברי רז"ל אלו. וכולם נמנו בריש פרק אחד דיני ממונות, ורבינו מנאם כולם בפרק זה. ששת הדברים הראשונים סתמם, כיון שכבר ביאר פרטיהם לעיל, ואח"כ מנה שנים נוספים וביאר פרטיהם בהלכות ב' וג'. **בהלכה ב'** מנה התשיעי וכל פרטיו, ו**בהלכה ג'** מנה העשירי. וראה מה שנכתוב לקמן בהלכה ד'.

(ט:ט) (הבדל ט) [רמב"ם סנהדרין פי"א, ה"ו] דיני ממונות וכן הטומאות והטהרות מתחילין מן הגדול שבדיינים ושומעין את דבריו, ודיני נפשות מתחילין מן הצד ואין שומעין דברי הגדול אלא באחרונה. [השגת הראב"ד] דיני ממונות וכן הטומאות והטהרות מתחילין וכו'. א"א אין הגמרא כן עכ"ל.

מקור הרמב"ם [משנה סנהדרין פ"ד, מ"ב] [*] דיני הטומאות והטהרות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מתחילין מן הצד הכל

כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה:

(ט:ט) (הבדל ט) [רמב"ם סנהדרין פי"א, ה"א] הכל כשרים לדון דיני ממונות אפילו גר והוא שתהיה אמו מישראל, וגר דן את חבירו הגר אף על פי שאין אמו מישראל וכן המזור והסומא באחת מעיניו כשר לדון דיני ממונות, אבל בדיני נפשות אין דנין אותן אלא כהנים לויים וישראלים המשיאין לכהונה ולא יהיה אחד מהן באחת מעיניו כמו שביארנו.

מקור הרמב"ם [בבלי יבמות קב,א] גר דן את חבירו דבר תורה, שנאמר: (דב' שפי"ז, טו) **שׂוֹם תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּדָה אֲשֶׁר יִבְתָּר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקְרָב אֵיךָ תִּשִׂים עֲלֶיךָ מִלֶּדָה, עֲלֶיךָ הוּא דְבַעֲיָן מִקְרָב אֵיךָ, אֲבָל גַּר דָּן אֶת חֲבִירוֹ גַּר, וְאִם הִיתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל - דָּן אִפְי' יִשְׂרָאֵל;**

דברים א,יט:

וְנִסְעָ מִחֲרֵב נִלְדָּה אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דְּרָךְ תֵּר הָאֲמֹרִי פֶּאֶשֶׁר צָנְהָ ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָנוּ וְנִבְאָ עַד קִדְשׁ בְּרַגְעָ:

הערה בתבניות הטעמים: בד"כ טעם תלשא וטעם תרסא נמצאים בתחילת חצי פסוק (סלוק, אתנה, זרנא סגול) או אחרי מונח (ים) בתחילת חצי פסוק או אחרי [מונח] ... פזר [מונח]. פסוק זה הוא מקבוצת הפסוקים הקטנה שבהם הטעמים [מונח] ... פזר [מונח] ... תלישא אינם בראש חצי פסוק (אחרי טעם קיסר : אתנה או סלוק) אלא אחרי תבניות טעמים אחרות שבראש חצי פסוק.

... כגון ב-(דב' א,ג) ... **לְהַדָּשׁ** - אתנה (חצי פסוק) **דָּבַר מִשָּׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** - מהפך פשטא זקף-קטן **כָּלֵל** - תלשא. **וְכַן (דב' א,ח) רָאָה**

נִתְחַי לְפִינֵיכֶם אֶת-הָאָרֶץ - אתנה (חצי פסוק) **בָּאוּ וְרָשׁוּ אֶת-הָאָרֶץ** - יתיב מונח זקף-קטן **אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה'** - מונח מונח תלשא **לְאַבְתֵּיכֶם**

וְכַן (דב' א,יט) וְנִסְעָ מִחֲרֵב - מונח רביע **וְנִלְדָּה** - פזר **אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל** - מונח מונח תרסא

אפשר כי (א,יט) **וְנִסְעָ מִחֲרֵב** - מונח רביע מלמד על לפחות ארבעה לימודים בתבנית הטעמים (א,יט) **וְנִלְדָּה** - פזר, במקום לפחות ארבעה טעמי מונח לרמז ללימוד בתפקיד טעם פזר. אבל אפשר שיש כאן לפחות ארבעה לימודים בלי קשר לטעם פזר.

נתחיל בהסבר בדרך פשט (א,יט) **וְנִסְעָ מִחֲרֵב** - מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים, כעין רישום מקוצר מה ארע בהר סיני: מתן תורה, מעשה העגל, הקמת המשכן, פרה אדומה, מגוי שופטים ושרים (אברבנאל במ' שלח יג), אירגון ארבע מחנות ישראל, מחנה לויה וכהנים. ועוד דרך: (א,יט) **וְנִסְעָ מִחֲרֵב** - מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים, כמסקנה מהמדרשים:

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טטוד) ל" כי במצוות האמנות – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – תמצית ההשערת: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרשא – מאריך, רבוי; דרשא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – טרשא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרשא טפאא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שנה לפרטיה; מרשא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה לא שנה לפרטיה. תביר מרשא טפאא – קבוצה שמעמדים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרשא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

(א) ילקוט שמעוני תורה פרשת דברים רמז תתג] (מעתיק לשון [ספרי פיסקא יט]) והלא דברים קל וחומר ומה דברים שהן חמורין כבשתים לפניהם, דברים שאין חמורין עאכ"ו, (ב) [לקח טוב] דב' דב' גא, בני אדם שראו נחשים ועקרבים כקשתות מושלכין לפניהם בוטחין הם שכל הכנענים יהו מושלכין לפנייהם: (ג) מזה בטחון שארץ-ישראל היא ארץ טובה (ד) כך בטחון לכבוש אותה מיד

דרך רמז וסוד המסביר את הפשט התורה שניתנה בסניי מכילה בתוכה אור גנוז ללומדיה המרומז כאן במלת (א, יט) **ההוא** – אותיות (בר') (א, א) את ה'שמים ואת הארץ. רמז לאור הגנוז שבתורה, אותיות שם הדעת המקשר שמים וארץ. תלוי בסדר האותיות שם קפיצת האדם או קפיצת הארץ. רמז למהלך ארץ של אחד עשר יום שנעשה בשלושה ימים וגם זה לא ברציפות. כפי [רשי"י] תקופת הזמן בין היציאה מהר סיני (חורב) ובין ההגעה לקדש ברנע הייתה של כל"ט יום (כ' אייר עד כ"ח סיון) ובהן היו רק שלושה ימי תנועה. [רשי"י] (דב' א, ב) **אחד עשר יום מהרב** – אמר להם משה ראו מה גרמתם, אין לכם דרך קצרה מחורב לקדש ברנע כדרך הר שעיר ואף הוא מהלך אחד עשר יום, ואתם הלכתם אותו בשלושה ימים, שהרי בעשרים באייר נסעו מחורב שנאמר (במ' בהע' יא) **וְהָיָה בַּשָּׁנָה הַשְּׁנַיִת בַּתְּשֻׁבָה הַשְּׁנִי בַתְּשֻׁבָה הַשְּׁנִי** וכו' ובסיון שלחו את המרגלים מקדש ברנע, צא מהם שלוש ימים (רא"ם מדייק כ"ט יום) שעשו בקברות התאוה, ושאכלו הבשר חדש ימים, ושבעה ימים שעשו בחצרות להסגר שם מרים, נמצא בשלשה ימים הלכו כל אותו הדרך, וכל כך היתה שינה מתלבטת בשבילכם למהר ביאתכם לארץ, ובשביל שקלקלתם הסב אתכם סביבות הר שעיר ארבעים שנה: [גור אריה] (דב' א, ב) נמצא בשלשה וכו'. פירושו, שהרי מעשרים באייר עד כ"ט בסיון ל"ט יום, הוצא שלשים יום שעשו בקברות התאוה, עם יום בואם לקברות התאוה, ושבעה להסגר מרים (במדבר יב, טו), נמצא שבג' ימים הלכו כל אותו הדרך. וכך היה; בכ"י יום באייר נסעו ובאו לקברות התאוה בעשרים יום (כ' אייר ביום שיצאו מהר סיני), והתרעמו על הבשר לומר "מי יאכילנו בשר" (במדבר יא, ד), ואכלו חדר חסר בשר. נמצא שהיה כלה ביום כ' לחדש סיון. וביום כ"א נסעו ובאו חצירות, ושהו שם שבעה ימים, ויום בואם מן המנין. ונמצאו כלים שבעה ימים ביום כ"ז. וביום כ"ח נסעו ובאו קדש ברנע, ושלחו המרגלים ביום כ"ט: **נסכס: וְגָלְיָהּ** (א) **ראבע'ע** זה אחד עשר יום, שעל כך פירש [רשי"י] (א, ב) – אמר להם משה...מהלך אחד עשר יום ואתם הלכתם אותו בשלשה ימים. **טט** וכאילו אמר " **וְגָלְיָהּ** מהלך י"א יום מהרב דרך הר-שעיר **וּנְבִיאָה** – זקף-גדול בתפקיד המספר שלוש היינו **וּנְבִיאָה עָרָה קָדַשׁ בַּרְנֵעַ**: בשלושה ימי תנועה בלבד"

ההמשך מתחיל בפנימיות התורה ומתגלה נושא הלכתי הגנוז בתורה.

(א, יט) **וַיִּנְסֶעַ מַחֲרָב** – ר"ת ו"מ [ארמון על מכוננו, הרב ארמוני (אוצר החכמה)] מ"ו עולה דמ"ב שם ששים וחמש (של שלוש אותיות משלושה פסוקים בפר' בשלח) משם ע"ב (של ע"ב שלישיית אותיות). ומורה בחיבורו על החסד הכפול, שהולך ומתחזק עד שמגיע לשרשו שהוא סוד החכמה. ... ובהיפוך סדר אותיותיו לסדר בד"ם מוחץ אויבים ומזיקים וזה לימדו [ספרי, לקח טוב, ילקוט שמעוני] כנאמר (תה' סח, כד) **לַמַּעֲזוֹ לַמַּעֲזוֹ הַמַּמְזֵץ רִגְלָהּ פָּנִים לְשֹׂנוּ פִלְגָמִים מְאֵבִים מְהֵרָה**: (המקום הששים וחמש זה ג' של שם אדני"י שמשמעו רבון, המבצע את הדין [פתח עיניים החדש חלק ט, ע' מו, הרב שריה דבליצקי]) (א, יט) **וַיִּנְלָךְ אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר** – ר"ת ואכ"ה רמז לנאמר ב- [לקח טוב] שהקב"ה הכה נחשים ועקרבים כקשתות (ג"א כקורות) וכן יכה את הכנענים. קשור לשם תכ"ה שבו הכה משה את המצרי, וקשור לשם תכ"ה שם שמירה [עבודת ישראל]. (א, יט) **וַיִּנְסֶעַ מַחֲרָב** – ס"ת ע"ב שהוא עולה חס"ד, ג' שם הוי"ה במלוי יו"ד. (א, יט) **וַיִּנְלָךְ אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר** – ס"ת כתל"ר העולה לכת"ר. בסיכום מכתוב זה לומדים כי (שם) ע"ב (קשור) לכת"ר.

ס"ת (א, יט) **הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא** – רל"א [חתם סופר בבלי בבא קמא ב, א] ... וידוע כי שם אני גי' (ס"א) סמך אלף ובמלואו גי' (סמ"ך אלף עולה) **בל"א** שהם השערים המתהפכים מטמא לטהור כי יש רל"א פנים טמא ורל"א פנים טהור (מספר הצירופים של שתי אותיות בין כ"ב אותיות עם חזרות [כגון א"ב ו"ב"א] הוא $21 * 21 = 462 = 22 + 231$, מספר הצירופים של שתי אותיות בין כ"ב אותיות בלי חזרות [כגון א"ב ולא ב"א] הוא $231 = 21 * 21$. ועוד מפנימיות התורה רל"א שערים פנים ואחור הם השקלא וטריא לברור ההלכה והדין (במשפט) וה"נ מתהפך מניזקין לישועות ע"כ התחיל המסכת (בבא קמא) ב(אות) אלף (של מלת) ארבעה (אבות נזיקין) וסיים ב"ב (בבא בתרא) ב(אות) סמך בן ננס ע"ש שיהיו כל דיני נזיקין ניתנין בין סמך לאלף (ג' מלת אני כלעיל) ע"ש הקרא (דב' הא' לב,לט) **אֲנִי אָנֹכִי הוּא ... אֲנִי אֲמִית נְאֻמְהָ מְחַצְתִּי וְאֲנִי אָרְפָא**. הפ' המלא (דב' הא' לב,לט) **רָצוּן עֲמָהּ כִּי אֲנִי אָנֹכִי הוּא וְאֲנִי אֲמִית נְאֻמְהָ מְחַצְתִּי וְאֲנִי אָרְפָא וְאֲנִי מְצִיל**: (המשך [חתם סופר ב"ב] א, ב) ובכן יעזרנו אליקים ע"ד כ"ש הגדול ויצילני מכל מיני נזיקין ומסיקין ומציקין ומעיקין ונשא כוס הישועות כנבואות הנבאות ולא נראה ברעות ונשמע בשורות טובות נחמות וישועות אמן. והנה לפי סדר ששנה אבות מלאכות מ' חסר א' אבות הטומאה כו' ה"ל (היה לו) להתחיל אבות נזיקין ארבעה ונר' שכיון להזכיר נזיקין אחר ב' תיבות ארבעה אבות גי' תפז"ר (687) שלא ליתן להם מקום כינוס כי פזזרן נאה לעולם ככל פזזר לרשעים. מלת תפזר מביאה אותנו אל (א, יט) **וַיִּנְלָךְ** – פזר, ע"פ [ספרי] הפסוק רמז למזיקים.ה- [חתם סופר בבלי בבא קמא ב, א] במבוא לסדר נזיקין לומד שנאה לעולם לפזר את ארבעה אבות הנזיקין ללא קשר לפסוק. אפשר כי (א, יט) **אֶת כָּל-הַמְדַבֵּר הַגְּדוֹל** – מונח מונח תרשא, כעין שלשה תפקידי תרשא מבין שיעורין חציצין מחיצין הלכה למשה מסיני, שגגה (שכחת ידיעה, כעין מחיצה מהדיעה) מלמד על חלוקת נושא הנזיקין בשלוש מחיצות אלו המסכות בבא קמא, בבא מציעא, בבא בתרא וכולן עוסקות בשיעורי ואומדנות נזיקין של ממונות ולא של נפשות. וכך פותחת [משנה ב"ק פ"א, מ"א] [*] **אֲרַבְעָה אֲבוֹת נְזִיקִים הָשׁוּר וְהַבּוֹר וְהַמְבַעָה וְהַהֶבְעַר ... נְזִיקִים בְּכַלּוּת וּבִפְרִטוּת פְּתִיחַת בְּבַא קְמָא מְרוּמִים ב- וְהַנּוֹרָא הָהוּא אֶשֶׁר כְּלַהֲלֵן:**

(א, יט) **וְהַנּוֹרָא הָהוּא** – קדמא ואולא מרמז ללימוד כללות נזיקים כאיות פתיחת [משנה ב"ק פ"א, מ"א] ארבעה אבות נזיקים – גי' רי"ז כמו גי' נזיקין גי' רי"ז עולה אותיות (א, יט) **וְרָא הָהוּא** ובאותיות הבאות מרמז לפרט היא מ"א של בבא קמא אבות אֶשֶׁר בעה ואת שֵׁי שְׁוֹר בדרך הסבר זאת מתברר ש-(דב' א, יח) **וְאֲצִנְהָ אֲחַכְמֶם בְּעַת הָהוּא אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן**: הביא אלינו הלכות ממונות תוך שילוב עם הלכות נפשות כ-דרשו חז"ל בספרי: אלו עשרת הדברים שבין דיני ממונות לדיני נפשות. והפסוק (א, יט) הוא חלוקת דיני ממונות לשלוש מסכתות במשנה ובגמרא ובכל מסכת תחומים אחרים. (א, יט) **אֶשֶׁר רְאִיתֶם** – מונח רביע מלמד על לפחות ארבעה לימודים בהלכות ממונות (כגון עשרה ההבדלים בין דיני ממונות ודיני נפשות) ולפחות ארבעה תחומים בהלכות ממונות: בבא קמא : ארבעה אבות נזיקין אדם או בהמה מזיקה, הבית והעליה, בבא מציעא : פ"א – פ"ב מציאות ואבידות, פ"ג הפקדות וחיובי שומרים, פ"ד קנינים, פ"ה איהוה נשך, פ"ו – פ"י שכירות פועלים; בבא בתרא : פ"א – פ"ב הל' שכנים, פ"ג חזקה, פ"ד – פ"ה הסכמי קנין. בכה"כ עשרה תחומים. מענין לציין כי בחלק הפרטים יש עשר מלים **אֶשֶׁר רְאִיתֶם דָּרְךָ הָרַח הָאֲמֹרִי כַּאֲשֶׁר צָנְחָה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָנּוּ**. האם יש קשר לעשרה תחומים בממונות?

ב"ה טוב טעם דעת למדני (טוולד) כי במצוות האמנותי – החלים ק"ט, שם: טעמי המקרא התורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפ – פשטא – מוציא מפשט; מרקא – מארז, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרקא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרקא תביר טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שנהלק, השלם החלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפכו), הצבת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.

דברים א, כא: ראה נתן ה' אלתיה לפניה את הארץ עלה רש פאשר דבר ה' אלתיה לך אל תירא ואל תחת:

[ספרי דברים פסקא יט] (דב' א, כא) ראה נתן ה' אלתיה לפניה את הארץ, איני אומר לכם לא מאומד ולא משמועה אלא מה שאתם רואים בעיניכם, (דב' א, כא) עלה רש מיד, (דב' א, כא) עלה רש פאשר דבר ה' אלתיה לך סליק פסקא

(דב' א, כא) ראה – תלשא (א) בתפקיד לימוד לכתוב אלפניו בתפקיד שיעור [בבלי בנא קמא פגב, עשרה דברים] נאמרו בירושלים

ו-(תלשא לימוד ב) בתפקיד מחיצה לקדושה של ערים מוקפות חומה [רמב"ם בית הבחירה פ"ז, ה"ד] ירושלים מקודשת משאר העיירות המוקפות חומה. ולא רק לערים מוקפות חומה אלא גם בתפקיד מחיצה היינו גבולות הארץ, גבולות השבטים (לכן כל שבת שלח נשיא לראות נחלות), נחלות בגורל לכל אחד מישראל, נחלות קדושה (ערי לויים, ערי מקלט, שלה, נב, גבעון, ירושלים, הר הבית, בית המקדש, קדש, קה"ק) קדושה ראשונה, קדושה שניה, קדושה שלישית

(ב) בתפקיד לימוד לכתוב אחריה שיעור, אומד. כאן ע"פ דרשת [ספרי דב' יט] [מדרש תנאים] [לקח טוב] לא מאומד

ובתפקיד תלישא – עקירת שר הארץ מתפקידו והעברת הארץ להשגחת ה' לבדו כנאמר **(דב' עקב יא, יב) ארץ אשריה אלתיה דרש אתה תמיד עיני ה' אלתיה פה מרשיה השנה ועד אחרית שנה: ס**

[במדבר רבה (יולנא) פרשת מטעי פרשה כג] מה עשה הקדוש ברוך הוא נטל שר הארץ וכפתו והפילו לפניהם שנא' (דב' א, כא) ראה נתן

ה' אלתיה לפניה את הארץ וכי לפניהם היתה אלא שהפיל שרה ואומר להם (דב' א, כא) עלה רש ... אל-תירא ואל-תחת: לא מן הנפילים ולא מן עם גדול ורב ממנו

(דב' א, כא) עלה רש – מונח רביע פאשר – תרסא . ראה (דב' א, א) לאוסף של שמונה פסוקים בספר דברים, אחד במדבר מסעי

בתבנית טעמים יוצאת דופן במיקום טעם תרסא שלא בראש חצי פסוק או אחרי פור בראש חצי פסוק או אחרי מונח בראש חצי פסוק. אפשר שמלמד על לפחות ארבעה לימודים בתפקיד תרסא שזה דומה ל-(שמ' בשלח טז, כט) **ראו כיה' נתן לכם השבת** – רביע זרקא ... סגול (כעין חצי פסוק) **על-כן – תלשא**. בפר' בשלח טעם רביע מרמז לארבעה לימודים בתפקיד טעם תלשא.

[שפתי כהן] (דב' א, כא) ואומר לפניה. אמרו ז"ל [תנחומא מטעי ד'] שלקח שרו של ארץ ישראל והפילו לפניהם. פאשר דבר ה'

אמרו ז"ל [ספרי פרשה זו יט] אמר להם לא מעצמי אני אומר לכם אלא מפי הקדוש ברוך הוא אני אומר. ומה שאמר בלשון יחיד

ראה נתן ה' אלתיה לפניה את הארץ עלה רש, אמר להם לא תחשבו אלא שאין אומה בעולם אלא אתם ואפילו אתם לא תחשבו אלא כאיש אחד, כמו אדם הראשון שהיה אחד בעולם וכל העולם היה שלו כן אתם, אם כן אל-תירא ואל-תחת:

(דב' א, כא) עלה רש – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה לימודים בלי קשר לטעם תרסא: (א) ה' הפיל שר הארץ לפני ישראל (ב)

אין הגנה לשבעה עממי ואל לנפילים ולא מן עם גדול ורב ממנו (זה לעצמו לפחות ארבעה דברים) (ג) [מלבי"ם] [במ' בהעי' י, לה]

ויהי בנסע הארץ נאמר משה קמחה ה' ונפצו איידי ונגסו משנאיה מפניה: כאשר הלכו אז כדי לכנס לארץ מיד, וה' הבטיחם שלא יצטרכו לשום מלחמה רק ה' ילך לפניהם ויגרוש מפניהם אויבי ויאמר השמד, שע"ז ילך ארון הברית שעליו שכנית ה', בראשם,

להקדים לפניהם לגרש את האויב, כמ"ש (דב' א, א) רב לכם שבת בנה: (ז) פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל-פלישכניו וכו' (דב' א, כא) עלה רש, ופרשי" עפ"י דברי חז"ל שא"ל שא"ל להם להלחם כי ה' ילחם להם רק ללכת ולרשת את הארץ, (זה אם לא היו

מבקשים מרגלים, אבל כיון שבקשו צריכים ל(ד))

(ד) ע"פ [רש"י הירש] (בר' לך טו, ה) במה אדע כי איך שנה: ירש" הוא בדת" כיבוש כמו בצווי רש כשם שאברהם ניצח ארבעה המלכים (רמז ברביעי) (טט): וזה זכה בכל מה שהם כבשו בארץ] ישראל בניו מצווים לכבוש הארץ בהבטחת ה' ולכתחילה

הכיבוש היה צר"ל להיות כמו שהסביר [מלבי"ם]

(דב' א, כא) פאשר – תרסא בתפקיד שיעור זמן, הסברנו שהמרגלים היו על סף גן-עדן ולא הבחינו בו. מזה למדנו כי אברהם אבינו

נצטוו ללכת אל ארץ כנען, המכילה את גן-עדן אבל כדי להגיע אליו נצטוו בברית בין הבתרים להמתין 430 שנה ליציאת בניו מארץ לא להם ואח"כ יצאו עם תיקוני ניצוצות הקדושים שחלקם אבדו מאדם הראשון וכשירשו את ארץ כנען יביאו עצמם עם הניצוצות הקדושים ליציאתם אל ה' בגן-עדן בארץ כנען. האבות ובני ישראל הם מתקני אדם הראשון.

אברהם אבינו היה בן 160 בלידת יעקב. וזה היה 90 שנה אחר ברית בין הבתרים. יעקב אבינו היה בן 77 ביושנו בגן עדן הנעלם בבית אל (לוח דעת החיים הנצחיים) בהגלות ה' אליו בחלום סולם יעקב ובהבטיחו לו את הארץ. זה היה 167 שנה אחרי ברית בין הבתרים.

עד יציאת מצרים היה עוד 263 שנה, השנה ה-39 ליציאת מצרים היא 302 שנה מחלום יעקב. אם החלום היה בסוף השנה ה-77 הרי לנו 301 שנה שאפשר שמרומז באותיות א"ש במלת (דב' א, כא) פאשר .

(דב' א, כא) דבר ה' – קדמא ואולא רמז ללימוד כעין כלל אלתיה אלתיה לך – מהפ פשטא זקא-קטן כעין פרט, ואין בכלל אלא מה

שיש בפרט, הבטחת הארץ היתה לכל אחד מהאבות, חזקה של שלוש הבטחות לכן ה' מקיימה, זקא-קטן, בתפקיד של שניים, אלו האבות אברהם יצחק ויעקב, ובניהם שבטי י-ה, בני ישראל מתקני אדם הראשון.

על אברהם נאמר בלימוד על הכתוב (בר' ג, ז) וייער ה' אלהים את הארץ עפר מן האדמה ויפח פאפיו נשמת חיים ויהי האדם לגפוש תהיה: [בראשית רבה (יולנא) פרשת בראשית ד, יד] (בר' ג, ז) את האדמה, בזכותו של אברהם, א"ר לוי האדם הגדול בענקים, זה

אברהם, למה קורא אותו גדול שהיה ראוי להבראות קודם לאדם הראשון, אלא אמר הקדוש ברוך הוא שמה יקלקל ואין מי שיבא לתקן תחתיו, אלא הרי אני בורא את האדם תחלה שאם יקלקל יבא אברהם ויתקן תחתיו,

על יעקב ובניו כמשיכי אדה"ר נדרש ב-[בראשית רבה (יולנא) בראשית כדה] א"ר יעקב דכפר חנין ראוי היה אדם הראשון

שיעמדו ממנו י"ב שבטים מאי טעמיה ז"ה (בר' ה, א) זה ספר תולדת אדם, ז"ה ז' שבעה ה' חמשה הרי י"ב.

לך – בלשון יחיד הבטחת ה' לכל אחד מישראל המתקן אדם הראשון, וכפי' [שפתי כהן] כלל ישראל הוא כאיש אחד אדם הראשון

שכל העולם היה שלו] הארץ של כל ישראל לפי נחלות בגורל כל אחד במחיצתו מתקן את אדם הראשון. ואפשר כי אל-תירא ואל-תחת: הוא כלל הבטחה לכל אחד מישראל, אבל ואל-תחת – סלוק כמגביל מתנה קיום ההבטחה בהיציאות לה' ולא לעבור על

מצוותיו כגון [מדרש תנאים] (דב' א, א) ד"א אחד עשר יום מחורב אמר משה לישראל אחד מעשרה דברים שקבלתם ועברתם עלי' היא גרם לכם ואיזה זה לא יהיה לך אלהים אחרים על פני ואתם עשיתם ודי זהב.

(דב' א, כא) דבר ה' – קדמא ואולא רמז ללימוד כעין כלל עשרת הדברות אלתיה אלתיה לך – מהפ פשטא זקא-קטן כעין פרט, זקא-קטן בתפקיד שתי דברות ראשונות אנכי הכולל כל מצוות עשה, לא יהיה לך – הכולל כל מצות לא תעשה.

(דב' א, כא) אלתיה אלתיה לך – מהפ פשטא זקא-קטן, ז"ק רמז לשני לימודים, מהפ פשטא שלפחות אחד מהלימודים יוצא מהפשט רמז להפ" את סברת האומרים שעובדי ע"ז ירשו הארץ אלא רק כאברהם אבינו שעבד ה' אחד ובוה קיים כל התורה המרוכזת בשני

הדיברים הראשונים. ע"פ [תוספתא מסכת סוטה (ליברמן) פרק פ"ו, ה"ט] דרש רבי עקיבא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד'ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפ – פשטא – מוציא מפשט; מרכא – רבוי; דראג – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפקא = טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דראג תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מעין מסוים; מקף – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול; 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפכו, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

1.11 דברים א,א (התשפ"א) (בהשתתפות נחלת יעקב)

דברים א,א: ונתקרבון אלי פלקם

ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את-הארץ

וישבו אתנו דבר את-הדרך אשר נעלה-בה ואת הערים אשר נבא אליהן:

[רש"י] מביא [מדרש תנאים] (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם - בערכוביא [שפת"ח ג] ר"ל מה תוכחה יש בזה: ולהלן הוא אומר (דב' וא' ה,ב) ונתקרבון אלי פלראשי שבטיכם וקניכם: (הכא) ותאמרו הן הארץ וגו', אותה קריבה היתה הוגנת. ילדים מכבדים את הזקנים

ושלחום לפניהם, וזקנים מכבדים את הראשים ללכת לפניהם, אבל כאן, ונתקרבון אלי פלקם, בערכוביא. ילדים דוחפין את הזקנים וזקנים דוחפין את הראשים:

[ירושלמי (וילנא) שקלים פ"ה,ה"א (וילנא ב,א)] (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם לטובה ואילו ב-[לקח טוב דב' וא' ז,ב] קריבה לרעה. [ספרי במדבר פינחס פיסקא קלון] (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם זו קריבה שאינה לשום שמים.

(דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם - [ת"י] ו-[רש"י] בערכוביא, (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם - מונח זרקא סגול בתפקיד גריעה מענין גישה מסודרת ומכבדת לפני משה (אלי) כמתואר ב-(דב' וא' ה,ב) ונתקרבון אלי פלראשי שבטיכם וקניכם: וגם בתפקיד הוספה שאפשר שבערכוביא צעירים קדימו לזקנים ולראשים. טעם זרקא כמציייר תנועה, כאן תנועה בערכוביא. דוגמאות לתנועה: (בר' א,ז) ונעש אלהים את-הרקיע - תנועת מיקום רקיעים (במ' שלח טו,לט) ונהיה לכם לציצית - תנועת הכריכה של פתיל סביב פתילים אחרים

נבודד את [מדרש תנאים גר' הופמן] הבא מהמצאו אחרי מלת ותאמרו ונאמר שהוא אינו מהנימוקים אלא הצגת הבקשה והיא (דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו ר' שמעון בן יוחאי אומר עלובין בני אדם שכך בקשו להן מרגלים אמר להן המקום מה אם בשעה שהייתם בארץ ערבה ושוחה לא בקשתם לכם מרגלים עכשיו שאתם נכנסין לארץ מלאה כל טוב ארץ חטה ושעורה בקשתם לכם מרגלים: [ילקוט שמעוני דברים רמז תתד] (דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו רבי שמעון אומר גנות גדול היתה בידיהם של ישראל, בשעה שאמרו נשלחה אנשים אמר להם המקום אם כשהייתם בארץ ערבה ושוחה זנתי ופרנסתי אתכם, כשאתם נכנסים לארץ טובה ורחבה על אחת כמה וכמה שאזון ואפרנס אתכם, עלובין בני אדם שכך בקשו להם: [במדבר רבה (וילנא) פרשת שלח פרשה טז,ז]

ומהו (במ' שלח יג,ג) שלחה אנשים אלא ישראל הן בקשו הדברים הללו שבשעה שהגיעו לירש את התחומין אמר להם הקדוש ברוך הוא (דברים א,א) ראה נמו ה' אלתהיך לפניה את-הארץ באותה שעה נתקרבו ישראל אצל משה שנאמר (דב' א,א) ונתקרבון אלי פלקם זהו שאמר עזרא (נחמיה ט,ט) ולא שמעו אלי מצותי: (נחמיה ט,ט) ונמאנו לשמע ולא-זכרו ונפלאהיך וכה"א (במ' בהעי' יג,ג) לתור להם מנוחה: אלא אמרו (דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את-הארץ אלא שלא האמינו (בה' ובתורתו)

(דב' א,א) נשלחה אנשים לפנינו - מהפ פשטא זקף-קטן, שני לימודים, מהפ פשטא שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. הבקשה כפשוטה היא להכין עצמם לכיבוש הארץ באופן יעיל ובכח להלביש את ההנהגה הא-לקית בדת הטבע. היוצא מן הפשט שלא האמינו שה' ימשו להנהיגם בהשגחה פרטית יגן יזון ויפרנס, אלא יביאם לארץ טובה (כר' שמעון) וינטשם.

עתה נקשר בין מלת (דב' א,א) ותאמרו ובין המש [מדרש תנאים] אחרי הצגת הבקשה (דב' א,א) ותאמרו - רביע בתפקיד ארבעה נימוקים עבור נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את-הארץ וישבו אתנו דבר את-הדרך אשר נעלה-בה ואת הערים אשר נבא אליהן: נסמן את ארבעה הנימוקים ב-[מדרש תנאים גר' הופמן]

[נימוק א] ויחפרו לנו את-הארץ ר' יודה ביר' אלעאי אומר אמרו לו העננים הללו תיירין היו לפנינו את הדרך שני' (במ' בהעי' יג,ג) ונארון בריה' נסע לפניכם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה: ועכשיו שאינן נכנסין עמנו אנו צריכין מי שיתור לנו את הארץ: (דב' א,א) ויחפרו לנו את-הארץ ... - ויחפרו לנו - מקף ע"פ [הכתב והקבלה] כבורר בין משמע ריגול לגלות טיב הארץ וכוח היושבים עליה ובין משמע לגלות קלונותיה, כגון מדווח המרגלים (במ' שלח יג,ג) ארץ אכלת יושביה הוא. (דב' א,א) ויחפרו לנו - טפוח ללא מרכא בתפקיד שנוי אפשר כאן כפ[רש"י] (במ' שלח יג,ג) לפי שכל עצמם להוציא דבה נחוונו, כשם שפריה משונה כך עמה משונה. (במ' שלח יג,ג) וכלהעם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: - ובאמת היו שם ארבעה ענקים בלבד. אוריה משונה וכתוצאה כל מקום מתים אנשים [בבלי סוטה לה,א] (במ' שלח יג,ג) ארץ אכלת יושביה הוא - דרש רבא, אמר הקדוש ברוך הוא: אני חשבתי לטובה והם חשבו לרעה, אני חשבתי לטובה - דכל היכא דמטו, מת חשיבא דידיהו, כי היכי דניטרדו ולא לשאלו אבתריהו,

(דב' א,א) את-הארץ - מקף כבורר בין ע"פ [אלשיך] הצגת בקשתם להיווכח מפי נשיאיהם בטוב הארץ ובדרכיה ובין כוונתם לרמות את משה שלא מאמינים בהבטחת ה'. (דב' א,א) את-הארץ - אתנה כמגביל שתכלית החפירה היא הארץ ודרכיה ולא העם היושב בה. [נימוק ב] ר' נחמיה אומר אמרו לו עכשו כנעניים מתיראים ומטמינין כלי חמדתן אלא עד שהן יושבין בשלוח צריכין אנו מי שיתור לנו את ארצם לידע היכן מטמינין כליהם: [נימוק ג] וחכמים אומרים מדבר תורה באו עליו אמרו לו לא למדתנו רבינו ע"ז שביטלוה עובדיה מותרת אם נכנסין אנו סתם אין אנו יודעין איזו ע"ז (שביטלוה) שנעבדת ואיזו ע"ז שבטלה אלא צריכין אנו תיירין שיתורו לנו את הארץ לידע איזו נעבדת ותהי אסורה איזו בטילה ותהי מותרת: [נימוק ד] ויש אומרים אמרו לו למדתנו רבינו (שמ' מש' כג,ל) מעט מעט אגרשנו מפנה וואיל וכן הוא הדבר צריכין אנו לידע אלו ערים יפות לכבשן תחלה:

המש [מדרש תנאים] הוא בסיס פ[רש"י] (דב' א,א) וישבו אתנו דבר באיזה לשון הן מדברין: (דב' א,א) את-הדרך אשר נעלה-בה אין לך דרך שאינה בה עקמות (רש"י עקמות) אין לך דרך שאין בה כמנות אין לך דרך [שאינה בה] פרשות: [רש"י] (דב' א,א) ואת הערים אשר נבא אליהן: תחלה לכבוש: המש [מדרש תנאים] באי זה דרך אנו נכנסין לארץ ישראל: [שפת"ח ד] דאם לא כן דבר למה לי ונפקא מינה בזה באיזה לשון מדברים כדי שירגישו בדבר אם אחד משבע האומות ישנה לבושו בלבוש שאר אומות שיכירו אותו כדי שיקימו הלאו ד-(דב' שפי' כט,כ) לא תתנה פלנשמה: וזה אי אפשר אלא כשידעו לשונם ידעו מאיזה אומה הם ועוד יש פירושים אחרים:

(דב' א,א) וישבו אתנו דבר - מהפ פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, מהפ פשטא מלמד שלפחות אחד מהלימודים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוד"ל) כי במצוות האמנותי – ההלום ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפ' פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מארז, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא – טרוא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא וואל – בסדר זה או הפנ', הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

יוצא מפשט הכתוב. כאן מלת **דְּבָרָא** יוצאת מפשרושה ומשמעותה לשון דיבור (**שפת"ח ד'**) מפרש שביורר הלשונות נחוץ לקיים מצוות הלאו ד-**(דב' שפ' כטו)** לא תחנה פלי נשמה: משבעה העממים של כנען אם לא יניחו עבודה זרה, כי שמה יהיו מהעממים שישינו לשונם ולבושם כדי להינצל, כמו שעשתה משלחת הגבעונים בבואם ליהושע. **[גור אריה]** מפרש שלשון האומה מלמד על מדרגת האומה וגדר מה היא, היינו מכאן יעריכו המאמץ המלחמתי נגד כל אומה.

[שפת"ח ה'] דאם לא כן למאי נפקא מינה יאמרו להם באיזה דרך ילכו בודאי אותו עיר שירצו לכבוש אותו דרך ילכו וקל להביני: **(א,כב) אַתְּ-הַדְרִיךְ** – מקף כבורר בין דרכים לעיר **נַעֲלָה-בָּהּ** - מקף כבורר בין הטקטיקה של כיבוש עיר מסוימת, כגון דת' קצרה שהיא ארוכה לעומת דת' ארוכה שהיא קצרה. כמו שהיה בכיבוש העי'. בדת' קצרה לא הצליחו, בטקטיקה של מארב ועליה במצוק הצליחו. **[שפת"ח ו']** ר"ל דבקרא **(א,כב) וְאַתְּ הַעָרִים** משמע שלא יבאו לכל הערים וזה אינו דהא ירשו את הכל ועל זה פירש תחלה:

(דב' א,כב) וַיִּשְׁבוּ אַתְּנוּ דְבָרָא אַתְּ-הַדְרִיךְ אֲשֶׁר נַעֲלָה-בָּהּ וְאַתְּ הַעָרִים – שלוש פעמים זקף-קטן בין שני קיסרים, כאן בין אתנה וסילוק. בתפקיד תיאור דבר עצמתי מאד. **[אלשיך]** אמנם אחרי אומרו את אשר הכיר חטאם במחשבה, שחטאו עד כה בשתיקה כמפורש למעלה, בא עתה ויאמר איך חטאו גם בדבור, שבאו לרמות את משה לפתותו בפייהם ולבכס למרע. ... ראו התנכלותכם כי לא נתתם לי מקום לדבר, כי הנה ותקרבון אלי באחדות אחד כלכם, ומי יעלה על לבו שכל ישראל כאיש אחד היתה רעה בלבכם, ובאים לרמות ולמרות את פי ה' ויבחרו לשון ערומים. מעובד ע"פ **[אלשיך]** הקשר של כלל העם לרמות את משה כאן הטעונים לשליחת משלחת של נשיאים לא לריגול אלא לביורר הדרכים כדי לכבוש הארץ בדרכי מלחמה של בני אדם, ושמיעה על הארץ מאנשים מהעם ולא רק משמיעת משה מה' ומונה בזה חוסר ביטחון בשם. נימוקי העם לשליחת המרגלים מביעים חוסר אמון בהבטחת ה' הכתובה כלהלן **שמות משפטים כג**: כנגד טענת שלא יהיו תיירים לפנייהם בכיבוש נאמר ב-**(שמי' מש' כג) כִּי-יֵלֶךְ מֵאֲכִי לִפְנֵיךָ נְהַבְיָאָהּ**. (מונה 6 עממים) ... **[הקסדתיו כז]** **אַתְּ-אֵימְתִי אֲשֶׁרְהָ לִפְנֵיךָ וְהַמְתִי (כח) וְשַׁלַּחְתִּי אֶת-הַצִּרְעָה לִפְנֵיךָ וְגַרְשָׁהּ** (מונה 3 עממים) אולי בגלל זה נימקו לאיזה ערים לכבוש קודם

דברים א,לו: וזלתי כלב בן-יפנה הוא יראנה ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה ולבניו **יְעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרֵי ה':** **(דב' א,לו) וזלתי כלב בן-יפנה הוא יראנה ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה [אור החיים]** צריך לדעת למה הוצרך לומר יראנה כיון שמבטיח לתת לו בכלל מאתים מנה, היינו אם מקבל הארץ אז גם רואה אותה. מוצע לומר שה' בת' לכלב בן-יפנה בברכת בריאות בכלל וברכת עיניים בריאות, שהיה בן 85 שנה בעת הכניסה לארץ. **(דב' א,לו) וזלתי כלב בן-יפנה הוא יראנה** - גרשיים מהפ' פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים **(לימוד א) (דב' א,לו) וזלתי כלב בן-יפנה** – גרשיים מהפ' פשטא, כעין יצא להקל ולא להחמיר טט - גרשיים מקשרו לענין ההבטחה בשעת פרשת המרגלים ונשנתה כאן לחידוש. ההשערה - **כלב בן-יפנה** – מהפ' פשטא, מרמז שאף בגיל 85 שנה אומר בספר יהושע שכוחו וראיתו כמו בשעת היציאה לשליחות לתור הארץ, זה מהפ' מרגילות של אנשים בני גילו. **(לימוד ב) (דב' א,לו) הוא יראנה** - הוא יולד את שבט יהודה בכיבוש וחלוקה, הוא יכבוש את חברון **(רש"י) (דב' א,לו) הארץ אשר דרד-בה** ובנותיה על 3 הענקים שעדיין ישבו בה ויורה על הכיבוש של קרית ספר היא דביר (שופטים א, ח-טו)

(דב' א,לו) ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה - כתוב ובו שני לימודים **(לימוד א) (דב' א,לו) ולו-אתן את-הארץ אשר דרד-בה** - דרגא תביר מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא, העשויה להתרחב, ושעל כל אחד מהם חל אותו ענין או הלכה (א). (א) קבל חלקו כיוצא מצרים, חלקו כנכנס לארץ, חלק (או מחצית חלק) של עשרה המרגלים שאמרו לא לעלות לארץ כמצוות ה'. **(לימוד ב) (דב' א,לו) את-הארץ אשר דרד-בה** - תביר מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים הקשורה לנושא, העשויה להתרחב, ושעל חלק ממנה לא חל אותו ענין או הלכה (ב). אפשר שמכוון לומר שמיעט את חברון מנחלת כלב כי נתנה ללוים, וכעיר לויים ניתן לה גם הרחבה של תחום אלפיים אמה לכלל רוח, ומפני שהיא עיר מקלט מ-6 הערים בעלות מעמד מיוחד בין כל ערי הלוים, הייבים לסלול אליה דרכים רחבות ועוד דברים מיוחדים. **(דב' א,לו) ולבניו** – אתנה, מגביל, אפשר רומז להיות יהושע באותה עת ללא בנים **[בבלי סוטה לה,א]** פתח יהושע דקא משתעי, אמרי ליה: דין ראש קטיעה ימלל? **[רש"י שם]** דחזייה - כלב ליהושע שרצה לדבר ושיתקוהו בנויפה ואמרו לו ראש הקטוע ידבר מי שראשו קטוע שאין לו בנים ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפנינו. **(דב' א,לו) ולבניו** – אתנה, מגביל. **[לחם אבירים, הרב פישמאן אלימלך, אוצ"ה, ע' רסט]** שעל ידי בניו יוגמר הנתינה לכלב ... שרק במלאת דבריו היה אחרי ה', אבל בהתחלה היה אחד בפה ואחד בלב.

(דב' א,לו) יְעַן – זקף-גדול, שלוש ברכות לעתיד לבוא, **[ילקוט מעם לועז, יהושע ע' רכו אוצ"ה]** הברכה האחת שהקב"ה ישמרהו מעין רעה. שאמרו בזוה"ק שאם אדם משבח את חבריו בכניו או בנכסיו, צריך לברכו שהקב"ה יוסיף לו כפל כפלים. (זקף-גדול כרמז לשלוש: ברכת אדם, כפל כפליים ברכות ה'). הברכה השניה בשעה ששמע שהוא מוכן למסור נפשו לכבושו יחידי העיר, אע"פ שהיתה חברון עיר מבוצרת, וזה כדי לקיים דברי הקב"ה ולקדש שמו ית' בעולם, ברכו יהושע שחפץ ה' יצליח בידו. ובכלל הברכה ניתנה לו רשות לילך ולהלחם יחידי. והברכה השלישית היתה ברכת הבנים, שברכו יהושע שירבה בנים ובני בנים ומשפחתו תגדל. שמכיון שיטול נחלה גדולה יתברך בבנים מרובים כדי למלא את הנחלה. ועוד ברכו יהושע על כל הדברים הטובים שאמר. ובפסוק נאמר פעמיים שניתנה חברון לכלב והטעם שכבר נתבאר שביקש כלב ב' בקשות האחת שתינתן לו נחלתו בלי גורל, והשניה שהוא ילחם יחידי לכבושה. כנגד הבקשה הראשונה נאמר **(יהושע יד, ג) וַיִּבְרַכְהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיְנַחֵם אֶת-חֲבֵרֹן לְכַלֵּב בְּרִי-יִפְתָּה לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַהוּא, יְעַן אֲשֶׁר מָלֵא אַחֲרֵי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְעוֹד בֵּא הַכְּתוּב לְהוֹדִיעֵנו שֶׁלֹּא נֹאמַר שֶׁזֶכֶה כָּלֵב לְנַחֲלָה זֶה מִכָּח בְּרַבְתּוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לְבוֹ שְׁלֵם בִּירַת שְׁמִים וְדַבַּר טוֹב עַל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד"ל) כי במצוות האמנותי – החלים ק"ט, ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפ – פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מארז, רבוי; דראג – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפקא = טרקא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפקא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דראג תביר טפקא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפקא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפקא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפכו, הצבת נושא ולמדו פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כענין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.12 דברים א,א (התשפ"ב)

דברים א,כג: ויטב בעיני ה' דבר נאקה מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט:

נציג את הסיפא של (א,כג) כנלמד ב-[ספרי דברים פיסקא כ] וישבו אהנו ד' ר, באיזה לשון הם מדברים. את-הדרך אשר נעלה בה, אין לך דרך שאין בה עקמות אין לך דרך שאין בה כמנות אין לך דרך שאין בה פרשות. ואת הערים אשר נבא אליהן, לידע באיזה דרך אנו באים עליהם.

[ספרי דברים פיסקא כא] (דברים א,כג) ויטב בעיני ה' דבר (ט: דבור העם שב-א,כג) בעיני היה טוב ולא היה טוב בעיני המקום: אם בעיניו היה טוב למה נכתב עם דברי תוכחות (של משה לעם)? משל לאחד שאמר לחבירו מכור אתה לי חמורך זה אמר לו הן, נותן אתה לי לנסיון (רש"י בהרים ובגבעות), אמר לו הן, (אמר המוכר) בא אתה ואני אראך כמה נושא בהר כמה נושא בבקעה, כיון שראה שאין מעכבו כלום אמר (רש"י הלוקח בלבד) אוי לי דומה זה שאין מעכב עלי אלא בשביל לשאת את מעותי (גירסת [מדרש תנאים] מעותי) לכך נאמר (א,כג) ויטב בעיני ה' דבר.

ג' [רש"י] אמר הלוקח בלבד, בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום. מיד אמר לו טול מעותיך ואיני מנסהו. מעתה אף אני הודיתי לדברייכם, שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא חזרתם בכם:

[אלשיך] (דברים א,כג) (מציג קושיות אחרות על הכתוב ואומר בשאלה ד) כי הלא גם את-הדרך אשר יעלו בה והערים אשר יבאו אליהן הכל נאמר מפיו יתברך (במ' שלה יג,א-ג) (1) באמרו (דב' א,א) ובאו ה' האמרי' וכו', שמונה והולך סדר הדרך והערים אשר יבאו אליהן אחד לאחד. ויגדל קושי זה על משה באמרו (א,כג) ויטב בעיני ה' דבר, איך ייטב בעיני אחרי שגם שאלתם זו אמרה הוא יתברך.

(דברים א,כג) ויטב בעיני – (סלוק) מרכא טפקא בתפקיד למוד סמוכין (כעין מדה "כ"ב מל"ב מדות) מדבר שחבירו (א,כג) מוכיח עליו (על (א,כג)), וכעין מדה (כ"ג מל"ב מדות) מדבר שהוא (א,כג) מוכיח על חבירו (א,כג),

משה רבנו מספר שהיומה המוסכמת על העם לתור את ארץ כנען יצאה מהעם. הקב"ה הסכים עם האחדות וצוה למשה להדריכם שלא תצא תקלה מהתור כי הוא יתברך יודע מחשבות אדם. (א,כג) מספר על היוזמה המוסכמת והמאוחדת וזה המלמד ל- (א,כג) מדוע (א,כג) ויטב בעיני ה' דבר. (א,כג) מלמד ל- (א,כג) שצווי ה' (במ' שלה יג,א) איש אחד איש אחד למטה אבתלו תשלחו ל נשיא בהם: היה כדי להפיס דעתן של ישראל [תורה תמימה הערה לב] ומסירת בחירת התרים בידי משה נועדה למנוע תקלה מתיוורם וזה נאקה מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט.

[ספרי שם] נאקה מכם שנים עשר אנשים, מן הברורים שבכם מן המסולתים שבכם.

(דברים א,כג) נאקה מכם שנים עשר אנשים – מהפ פשטא מונח מונח זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני למודים, כל מונח עשוי להוסיף אפיון או עוד שני למודים. מהפ פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. הפשט עשוי להיות כפי [בכור שור] (א,כג) כי הייתי סבור: כי לישר – הדרך לפניכם אתם שולחים, ולידע מה אתם צריכים להכין, דייק, וסוללות, (ההיפך מהפשט) אבל ישראל, לא היתה מחשבתם כך, אלא לידע אם ילכו אם לא ילכו. ע"פ [רש"י] (א,כג) משה רבנו הסכים עם בקשת העם למשלחת שתתור את הארץ להכיר לפני הכבוש, אבל כוונתו הייתה כתבנית הטעמים (א,כג) נאקה מכם – מהפ פשטא, שיחזרו בהם כיון שאינו מעכב. ע"פ [אלשיך] (א,כג) (משה רבנו) הכיר חטאם במחשבה, (אבל לא חשד שיעברו למעשה) כי הנה ותקרבון אלי באחדות אחד כלכם, ומי יעלה על לבו שכל ישראל כאיש אחד היתה רעה בלבכם, ובאים לרמות ולמרות את פי ה' ויבחרו לשון ערומים. הרמיה מרומזת בתבנית הטעמים (א,כג) נאקה מכם – מהפ פשטא,

משה מספר את פרשת המרגלים ונוהר בכבודם [ראב"ע] (א,כג) בעבור שכלכם הסכמתם על זה: ולכן מתארם במלת אנשים המלמדת על חשיבות, אבל תבנית הטעמים (א,כג) נאקה מכם – מהפ פשטא מרמזת כפי [רמב"ן] (א,כג) לא שבח אותם בנשיאותם והיותם ראשי בני ישראל, כי אחרי שהרשיעו לא יספר בשבח הרשעים:

[ספרי שם] איש אחד לשבט, מה אני צריך והלא כבר נאמר נאקה מכם שנים עשר אנשים מגיד שלא היה שבט לוי עמהם סליק פיסקא. (א,כג) איש אחד – מרכא טפקא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. בראש פרשת שלח-ל הבאנו למוד מהאר"י זצ"ל ז"ע שאם כל נשיא יצאה נשמת אבי השבט, נשמת יוסף יצאה עם מנשה, נשמת לוי יצאה עם יהושע בן נון משבט אפרים. (א,כג) לשבט – סלוק מגביל זמן לווי אבות השבטים את התרים. כאשר כוונת עשרה מהתרים (פרט ליהושע וכלב) השתנתה להוציא דבת הארץ רעה, נשמות אבות השבטים פרחו מהם. ובמסקנה מפ' [מלבי"ם] (דב' א,כד) השנוי ארע כאשר התקבצו בחזרה כאשר נבאו ער-נחל אשכל ... ויפנו ר"ל בעת שפנו ללכת בחזרה אחרי סיום תיור הארץ.

דברים א,כד: ויפנו ויעלו ההרה ויבאו ער-נחל אשכל וירגלו אתה:

[ספרי דברים פיסקא כב] [מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' א,כד) ויפנו ויעלו ההרה מגיד שדרך המרגלים לעלות בהר וכן רחב אומר לשלוחי יהושע (יהושע ב,טו) ההרה לכו פריפגעו ככם הרקפים ונחבתם שמה שלשת ימים מגיד ששרת עליה רוח הקדש שאלו לא שרת עליה רוח הקדש מאין היתה יודעת שעתידין לחזור לשלשת ימים אלא מלמד ששרת עליה רוח הקדש:

יהושע ב,טו: ותאמר להם ההרה לכו פריפגעו ככם הרקפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרקפים ואחר תלכו לדרךכם:

(דב' א,כד) ויבאו ער-נחל אשכל מגיד שנקרא על שם סופו כיצא אתה אומר (שמות ג,א) ויבא אליה הרקפים והתקבצו בחזרה: מגיד שנקרא על שם סופו (דב' א,כד) וירגלו אתה מלמד שהילכו בה ארבעה אומנים שתי וערב: סליק פיסקא.

[מלבי"ם] (דב' א,כד) ויפנו, כבר בארתי שם בארץ שכל ארבעים יום הלכו כפי שליחותם שהיה רק לתור לא לרגל, רק שבחזרתם שעלו ההרה שהוא הר חברון, שם ראו ערים בצורות וענקים, ושם הלכו כ"א לבדו כמ"ש ויבא עד חברון [כי בעיר בצורה התיראו ללכת יחד בל יתפשו כמרגלים] ולכן לא באו בעצה אחת עד ש ויבאו ער-נחל אשכל ששם התקבצו שנית והיו ביחד ואז נתנו דעתם להיות מרגלים ומוציאי דבת, וז"ש ויפנו ר"ל בעת שפנו ללכת בחזרה, ואז ויעלו ההרה הר חברון ששם ראו ענקים וערי בצורות, ויבאו עד נחל אשכל ששם התקבצו, וירגלו אתה ר"ל אז הסכימו אל הריגול כי הדבה אשר הוציאו היה מצד הריגול על חזוק העמים והערים לא מצד התיור על טובת הארץ שבוזה הודו שטובה הארץ:

[ספרי עם פירוש תולדות אדם – דברים, רב אשכנזי מד"ט, ע' כג (אוצה"ח)]

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפ – פשטא – מוציא מפשט; מרא – מאר, רבוי; דרא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפא – טרא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרא טפא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרא תביר טפא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרא טפא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מק – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפך), הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

1.13 דברים א,א (התשפ"א)

דברים א,כז: ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אתנו הוציאנו מארץ מצרים

לאת אתנו ביד האמרי להשמידנו: (להזכיר הפסוק מלמד על תגובת עם ישראל לסיפור המרגלים על ארץ ישראל).

(דב' א,כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו - מהפ פשטא מונח זקא-קטן במלה אחת. זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפ פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט, מונח לעצמו מרמז שעשויים להיות עוד זוגות למודים ע"פ זקא-קטן, מונח זקא-קטן במלה אחת מרמז על מדה ("ח מל"ב מדות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (ירושלמי ריבה וריבה את הכל)

(זוג למודים א) (דב' א,כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו - מהפ פשטא מונח זקא-קטן במלה אחת, מרמז על מדה ("ח מל"ב מדות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (ירושלמי ריבה וריבה את הכל). (למוד א) עשרה מרגלים אמרו בלשון אחת את דיבת הארץ. (למוד ב) כביכול כל עם ישראל התלונן על גורל ילדיו שיפלו במלחמה או בדת אחרת ולא תתקיים במ הבטחת ה' יתברך להצלה בירושת הארץ. בסמן את (זוג למודים א) בתוכן הבא. [מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' א,כז) ותרגנו באהליכם (למוד א) (שמעון בן טרפון אומר (מלת ותרגנו נוטריקון מהמלים) תרתם וגניתם באהלו של מקום) מלמד שהיו יושבין בתוך משכניהם ואומרים דברים כמתלהמים וכנרגנים שני (משלי כו,כב) דברי גרָוּן פְּמַתְלֵמִים אבל סכין ירדה מן השמים ובקעה את כריסן שני' אִתְּמַן יָרְדוּ סְדְרֵי־בָטָן . (למוד ב) ד"א שהיו יושבין במשכניהן ומבכיין כמתלהם (במשמע מתלונן, מתמרמר) נוטלין את בניהם ואומרים אוי לכם דווים אוי לכם סגופים למחר יהוא הורגין מכן יהוא שובין מכם יהוא צולבין מכם על הצלוב: נוטלין את בנותיהם ואומרים להן אוי לכם דוויות אוי לכם סגופות למחר יהוא הורגין מכם יהוא שובין מכם יהוא מעמידין מכם בקלון:

(זוג למודים ב) (רש"י) (דב' א,כז) ותרגנו - לשון הרע, וכן (משלי כו,כב) דברי גרָוּן, אדם המוציא דבה:

[תורה תמימה] (דב' א,כז) ותרגנו באהליכם - תניא, שמעון בן טרפון אומר, ותרגנו באהליכם - תרתם וגניתם באהלו של מקום^(א) (בבלי שבוועות מז,ב):

[תורה תמימה הערה לג] ר"ל תרתם את הארץ וגניתם בכבוד המקום שהשכין שכינתו בתוכם. ויתכן שמפרש הלשון באהליכם ע"פ מ"ש ב- [בבלי סוטה ג,ב] שקודם שחטאו ישראל בעריות היתה שכינה שורה בבית כל אחד מישראל (טט: במקור שו"ך עם כל אחד ואחד, [רש"י] בביתו), ועיי"ש בפירוש"י ובמהרש"א (טט: לא מצאתי) ומכאן ראיה לפירוש"י. ודריש (טט: אפשר מכון ל- [מדרש תנאים]) המלה ותרגנו בדרך נוטריקון. ונראה דלכן נראה לו לדרוש כן, משום דקשה לו לומר כפשוטו שרגנו בתוך ביתם, כי הלא בפ' שלח מבואר מפורש שהתאוננו במחנה בחוץ בפרסום גדול כמש"כ (במ' שלח יד,א) ותשא פליהעצה ויתנו את־קולכם, (במ' שלח יג,ל) ויהס פלב את־העם, ש"מ שהיתה תנואתם בשאון וברעש:

נשלב הסבר מפרשים על משלי כו,כב: דברי גרָוּן פְּמַתְלֵמִים אִתְּמַן יָרְדוּ סְדְרֵי־בָטָן: המופיע ב- [מדרש תנאים שם]

[רש"י] (משלי כו,כב) פְּמַתְלֵמִים - לשון מתלחמים ורו"ל פרשו פְּמַתְלֵמִים כמת להם דברי המרגלים היו להם למיתה: סְדְרֵי־בָטָן - היא מיתת הדרוקן:

[אבן עזרא] (משלי כו,כב) פְּמַתְלֵמִים - הפוך מן הלמה סיסרא (שופטים ה,כז) להלמות עמלים וְהִלְמָה סִיסְרָא (ע"פ [ת"י] יעל הכתה בראש סיסרא, [רד"ק] הלמות שם כלי שמכים בו האנשים העמלים, לפי זה הלמה פירושו הכתה) והוא פועל יוצא כמו התגלחו את נורו פירוש כמכים כן דברי הנרגן והוא הרכיל כענין (ירמיהו יח,ה) לכל נַכְפֵּהוּ בְלִשׁוֹן והם הדברים: בָטָן - רמז ללב: כוונת ראב"ע הכאה בלשון שלא כהכאת סיסרא בראשו.

[מצודת ציון] (משלי כו,כב) פְּמַתְלֵמִים - ענין הכאה המשברת והוא הפוך מן (תה' קמא,ה) וְהִלְמַנִּי־צִדִיקוֹ חֶסֶד : [רד"ק] אם יכני הצדיק ... ואחשוב לו חסד. סיכום [אלשיך] (משלי כו,כב) גָרָוּן - אין תוכו כבדו, מראה עצמו כאוהב ובאמת מחחרר ריב. הכאה בדבה ולא בגוף.

בספר דברים, משה רבינו מסגור על בני ישראל בהזכירו המאורעות שעברו על ישראל מקודם ל- ומציאת מצרים עד עומדם על סף הכניסה לארץ ישראל אחרי ארבעים שנה. תוכן דבריו ממתיק את המציאות שהייתה.

אבל תבניות טעמי המקרא (דב' א,כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו - מהפ פשטא מונח זקא-קטן במלה אחת, מרמזות, על המציאות. שבה העם התמרמר וכביכול הכה = הוציא דבה על הבטחת ה' לשלום בכיבוש ארץ-ישראל ואחרי כן.

(דב' א,כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו - מהפ פשטא מונח זקא-קטן,

הפשט תלונת המרגלים באהליהם, תלונת העם באהליהם. תלונה על ה' היא בבחינת ע"ז, וזה גורם לסילוק שכינה מבית המתלונן. וע"פ [תורה תמימה הערה לג] בפ' שלח מבואר מפורש שהתאוננו במחנה בחוץ בפרסום גדול כמש"כ (במ' שלח יד,א) ותשא פליהעצה ויתנו את־קולכם, (במ' שלח יג,ל) ויהס פלב את־העם, ש"מ שהיתה תנואתם בשאון וברעש:

(דב' א,כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו - מהפ פשטא מונח זקא-קטן, (למוד א) הפשט של (משלי כו,כב) גָרָוּן פְּמַתְלֵמִים עשוי להיות הכאת גוף, אבל משפט זה מתפרש הפך כלשון הכאה בדבה ושאין תוכו כבדו,

(למוד ב) [מדרש תנאים] (דב' א,כז) ותרגנו באהליכם (שמעון בן טרפון אומר (מלת ותרגנו נוטריקון מהמלים) תרתם וגניתם באהלו של מקום) מלמד שהיו יושבין בתוך משכניהם ואומרים דברים כמתלהמים וכנרגנים. אפשר שמלמד על המרגלים שהם מגנים את ארץ ישראל ומגנים את רצון ה' להביאם לארץ ישראל. דבריהם מכים בצויו ה' לעלות ולכבוש את ארץ ישראל. ולכן סכין ירדה מן השמים ובקעה את כריסן שני' (משלי כו,כב) אִתְּמַן יָרְדוּ סְדְרֵי־בָטָן .

והסביר ב- [תורה תמימה הערה לג] דקשה לו לומר כפשוטו שרגנו בתוך ביתם, כי הלא בפ' שלח מבואר מפורש שהתאוננו במחנה בחוץ בפרסום גדול כמש"כ (במ' שלח יד,א) ותשא פליהעצה ויתנו את־קולכם, (במ' שלח יג,ל) ויהס פלב את־העם, ש"מ שהיתה תנואתם בשאון וברעש:

(דב' א,כז) ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אתנו (סלוק) ... זקא-קטן ... זקא-קטן ... אתנה, תבנית של פעמיים זקא-קטן בין שני קיסרים העשויה לרמז להיקש, דבר החוזר וקורה. אפשר שמרמז לנאמר (במ' שלח יד,כב) כי כליהעצמים הראים את־כבדִּי ואת־אתמי אשר־עשיתי במצרים ובמדבר ונפסו אתי זה עֵשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְקוֹלִי: וגם אחרי פרשת המרגלים היו עוד נסיונות, קרה ועדתו, (במ' חקת כא,ה-ט) ... כי אין לָחֶם וְאֵין מִים וְנִשְׁפָּנוּ לָצָה בְּלֶחֶם הַקָּקָל: (ו) וַיִּשְׁלַח ה' בְּעָם אֶת הַתְּהַשִּׁים הַשָּׂרְפִים וַיִּנְשָׁכוּ

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוולד) כי מצוותי האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, השש"א – התשפ"ד; תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-ספוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפ – פשטא – מוציא מפשט; מרכא – רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא – טרוא – שני ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול; יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מהפ – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זק-קטן – 2; זק-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זק-קטן ... זק-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפכו, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקרה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

אתהינעם ... (במ' בלק כה א-ט) (א) וַיִּשָׁבֵב יִשְׂרָאֵל בְּשֵׁטִים ... (ג) וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לִקְעֵל פְּעוֹר ... ואפשר שבכל הנסיגות היו נרגמים ומתלוננים בין באהליהם בין בחוץ.

המש' [מדרש תנאים] (דב' א,כז) בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ אפשר המקום שונא את ישראל והלא כבר נאמר (מלאכי א,ב) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אֶתְכֶם אֶמַּר ה' הלא הן ששונאין את המקום משל הדיוט אמר דבליכך על רחמך מא דבליכיה עלך (כעין מה שאתה חושב עלי זה מה שאני חושב עלך):

לתת אות' ביד האמ' להש' (האמר להשמידנו) כענין שני' (יהושע ז,ט) וַיִּשְׁמָעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכָל יִשְׂרָאֵל הָאֲרָץ וְנִסְבּוּ עֲלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת־שִׁמְנוּ מוֹתְהָאָרְץ וּמְהִימַעֲשָׂה לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל: ס

מלאכי א,ב; אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אֶמַּר ה' וְנִתְרַנְּנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (דב' א,כז) וְתִרְנְנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ - מהפ פשטא מונח זק-קטן, (מלאכי א,ב) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אֶמַּר ה' - מהפ פשטא מונח זק-קטן אותה תבנית טעמים (דב' א,כז) תגובת ישראל לסיפור המרגלים על ארץ ישראל, גנות נגד ה' יתברך. מהפ פשטא ממה שה' רוצה בטובתם. (מלאכי א,ב) אֶהְבֵּתִי אֶתְכֶם אֶמַּר ה' - תגובת ה' יתברך לתלונות ישראל עליו. מהפ פשטא ממה שהעם מגנה את ה'.

דברים א,כז: וְתִרְנְנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ:

[רש"י] (דב' א,כז) בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ - והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר, ² מה דבליכך על רחמך מה דבליכיה עלך: [שפת"ח] [ג] כלומר מה שבלבך שאתה שונא את חבירך אתה אומר על חבירך איך שהוא שונא אותך: [ס] כלומר שבלבו של חבירך שהוא אוהב אותך אתה אומר עליו כלומר איך שאתה אוהב את חבירך:

[רש"י] (דב' א,כז) בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - הוצאתו לשנאה היתה. ² משל למלך בשר ודם, שהיו לו שני בנים ויש לו שתי שדות אחת של שקיא ואחת של בעל, ² למי שהוא אוהב נותן של שקיא, ולמי שהוא שונא נותן לו של בעל. ארץ מצרים של שקיא היא, שנילוס עולה ומשקה אותה, וארץ כנען של בעל, הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לתת לנו את ארץ כנען:

[שפת"ח] (דב' א,כז) [מ] דעת רש"י בזה שאל תקשה היאך יודעין ישראל שהקדוש ברוך הוא שונאן ומפרש כיון שהם שונאים להקדוש ברוך הוא אמרו גם הוא שונאן דמשל הדיוט וכו':

[שפת"ח] [ע] ר"ל בקרא משמע שהוציא אותן בשביל שנאה והלא הרבה נסים עשה להם כדי להוציאם לחירות ומפרש דכך אמרו הוצאתו לשנאה היתה: [פ] כתב הרא"ם ויש לתמוה למה פירשו המקרא הזה בשל בעל ושל שקיא אם בעבור שמורה שהוצאתו לשנאה היתה יותר שנאה היא שהיתה הוצאתו להוליכם ביד האמורי להשמידם וצריך עיון. ונראה דקשה להו הכי הל"ל בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ לְתַת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם (הכתובה בפסוק באחרי מלת הוציאנו) למה לי? אלא על כרחך הקרא לא נקט הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אלא למשל בשל (שדה) בעל ושל (שדה) שקיא והכתוב חדא ועוד קאמר כלומר חדא בשנאת ה' אותנו וגו' למשל של בעל ושל שקיא ועוד אחרת לתת אותנו וגו' ודו"ק ופירוש של (מלת) בעל מקום יבש וארץ צמאה שצריכין להשקותה: [ספרורני] (במ' שלח יד,ג) וְלָמָּה ה' מְבִיא אֶתְנוּ אֶל־הָאֲרָץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחַרְבַּב נַשְׁנוּ וְנִטְפְּנוּ יְהוּנוּ לְבָנוּ מה חטאנו לו שהשתדל על ידכם להביאנו לכך, כי חשבו שהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאתו אותם בשביל גלוליהם במצרים או לסבה אחרת כאשר העיד באמרו (דברים א,כז) וְתִרְנְנוּ בְּאֶהְלִיכֶם וְתִאמְרוּ בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתַת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ: אמרו בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם טובה היא מצרים, וזה מחשבה ודיבור לא ראויים לחלוטין, המפרש את הנאמר (במ' שלח יד,ג) הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִם:

(במ' שלח יד,ג) הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִם: דרגא מרכא-כפולה טפחא בתפקיד נעשה מעשה שאינו ראוי...

(דב' א,כז) בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ - מהפ פשטא זק-קטן, שני למודים, מהפ פשטא לפחות אחד מהלמודים יוצא מהפשט. (למוד א) העם הממורמר, שרידי מכת חוש' שנגאלו ממצרים מסבירים את פעולות ה' יתברך הפכו מהאמת. הירידה למצרים, הרבוי המופלג בה בתו' השעבוד, נועדו להרבות במ מתים במיתות המשונות בתו' השעבוד, במכת חוש', במיתות בעקבות הנסיגות שניסו את ה' במדבר עד כאן. מטרת המעבר במדבר להשמיד מהם בצמא (משל שדה בעל), מטרת ההגעה לארץ כנען לְתַת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ סופית.

(למוד ב) בתבנית הטעמים (דב' א,כז) בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ - מהפ פשטא מונח זק-קטן, [אילת השחר] (דב' א,כז) בַּשְּׂנֵאת ה' אֶתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. והנה אין הגיון בדיבורים אלו, שהרי אם הקדוש ברוך הוא רוצה להמיתם הוא יכל להמיתם במצרים, ולמה הוציאם ועשה להם את כל הנסים במצרים ובים סוף, אלא דכשחוטאים מדברים דברי שטות, וכמש"כ רש"י שהיו שונאים אותו רח"ל [וכך רואים דאנשים שאינם שומרי תומ"צ אומרים דברים עקומים כדי להצדיק את דרכם]:

(דב' א,כז) מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם - מונח מרבה אתנה מגביל, בסה"כ רבוי הגבלות, כאן רבוי ההגבלות על עם ישראל בשעבוד. (דב' א,כז) הוֹצִיאֵנוּ - טפחא ללא מרכא לפניו בתפקיד שנוי, ה' יתברך הוציאנו באופן מולא (משונה) מרבוני ההגבלות בשעבוד מצרים. בחשיבת החוטא בדת' שטות היציאה המופלאה (המשונה) משעבוד מוסברת שמטרתה להרוג בהם במיתות משונות היו לא יהיה. (דב' א,כז) לְתַת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי - מרכא תביר מרכא טפחא, הכתוב מרמז לשתי תבניות טעמים ומזה לשני ענינים. (א) מרכא תביר מרכא טפחא - קבוצת פרטים, העשויה להתרחב, הקשורים ל-(ענין א) או (הלכה א) והשונים ביניהם (כפרטים או בת-קבוצות) ביחס ל-(ענין א) או (הלכה א).

(ב) (דב' א,כז) לְתַת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי - תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים, העשויה להתרחב, הקשורים לענין מסוים ושעל חלקם מהבסיס וההרחבה לא חל (ענין ב) מסוים או לא חלה (הלכה ב) מסוימת בקשר לענין. קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים. הסבר ל-(ענין א) ענינוי ומיתות משונות לבני ישראל מיד יושבי כנען [מדרש תנאים לדברים (הופמן)] (דב' א,כז) (למוד ב) ד"א שהיו יושבין במשכניהן ומבכין כמתלהם (במשמע מתלונן, מתמרמר) גנטלין את בניהם ואומרים אוי לכם דוויים אוי לכם סגופים למחר יהוה הורגין מכן יהוה שובין מכם יהוה צולבין מכם על הצלוב: גנטלין את בנותיהם ואומרים להן אוי לכם דווייות אוי לכם סגופות למחר יהוה הורגין מכם יהוה שובין מכם יהוה מעמידין מכם בקלון: הסבר ל-(ענין ב) צ"ע

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טוּדוּל) כי במצוותי – החלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ד; **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל, מונח – רבוי; מהפך-פסאט – מוציא מפשט; מרכא = מארז, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טוחא – שנוי ו/או רבוי ו/או מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבית, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שזה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שזה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממטעים חלק מפרטיה מעין מסוים; מרף – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא וואל – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ. 1.14 דברים א,א (התשפ"ד)**

ביקור חזור ב- **דברים א,א: ואלה הדברים אשר דבר משה אל כל-ישראל בעבר הנהרן במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולבן נחצרת ודי זהב:** לכבוד הבנה בטעמי מקף ו-דרגא תביר מרכא טפחא **(דב' א,א) אל-כל-ישראל** – זקא-קטן שתי דרשות: ע"פ **[ספרי פיסקא א]** (א) משה מוכיח (ב) ישראל כולם בעלי תוכחה ויכולים לעמוד בתוכחות. **(דב' א,א) אל-כל-ישראל** – מקף מקף כל מקף כרב-מצב, **מקף אחד** על דרשה (א) משה מוכיח אז (א) הוכחה למקצתן (ב) הוכחה לכולם. וממשו □ עם הוכחה לכולם. **מקף אחד** (א) אם תוכחה לא מוסיפה אהבה – אל תוכיח, (ב) אם תוכחה מוסיפה אהבה – תוכיח, ע"פ **(ספרי פיסקא א)** מוסיף ... אהבה על כל (תוכחה) אחת ואחת לקיים מה שנאמר **(משלי ט,ט) אל-תוכח לץ פרי-ישנאנך הוכח להם ויאָהֲרָב:**

(דב' א,א) במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולבן נחצרת ודי זהב: **[מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק לד]** עשרה נסיונות ניסו אבותינו להקדוש ברוך הוא במדבר ואלו הן. **(דב' א,א) במדבר בערבה מול סוף בין-פארן ובין-תפל ולבן נחצרת ודי זהב.** **במדבר** שעשו את העגל שנאמר (תהלים קו,יט) **יעשו-יעגל בְּהָרְב, (טט): (שמות תשא לב,ח) עָשׂוּ לָהֶם עֵגֶל.** **בערבה** על המים שנאמר (שמי' בשלח יז,ג) **וַיִּצְלַח אֶת הַיַּם עַל הָעַם לַמַּיִם.** וי"א זה פסלו של מיכה. **מול סוף** על שהמרו על ים סוף. רבי יהודה אומר המרו על הים המרו בתוך הים שנאמר (תהלים קו,ז) **וַיִּמְרָו עַל-יָם קַיִסְיָוִי.** **בין-פארן** במרגלים [שנאמר] (במ' שלח יג,ג) **וַיִּשְׁלַח אַתֶּם מַשְׁחֵה מִמֶּדְבָר פְּאָרָן. ובין-תפל** אלו דברי תפלות שתפלו על המן. **(טט): [רש"י בשם רבי יוחנן תפל ולבן – על שתפלו על המן הלבן].** **ולבן** זה מחלוקתו של קרח. **נחצרת** על השליו הרי שבעה. ובמקום אחר הוא אומר (דב' עקב ט,כב) **וּבְתַבְעֵרָה וּבְמִסְפָּה וּבְקַבְרֵת הַמֶּאֱגָה. ודי זהב** אמר להם אהרן דייכם חטא זהב שהבאתם לעגל. רבי אליעזר בן יעקב אומר די הוא עון זה שילקו בו ישראל מכאן ועד שיחיו המתים:

(דב' א,א) בין-פארן ובין-תפל ולבן נחצרת – כתוב זה מכיל שתי תבניות טעמים המלמדות שני ענינים. **(תבנית א) (דב' א,א) בין-פארן ובין-תפל ולבן נחצרת –** דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל אותו ענין. כאן רמזים ל-**[אבות דרבי נתן פל"ד]** עשרה נסיונות ניסו אבותינו להקדוש ברוך הוא במדבר. (במנינם אתה מוצא יותר מ-1 נסיונות, לכן מוצע לומר כי כנראה **במדבר** ו- **ודי זהב** מתכוונים למעשה העגל, וכן **בערבה** ברור בין שני נסיונות, **מול סוף** שנים או שלושה נסיונות) **(תבנית ב) (דב' א,א) ובין-תפל ולבן נחצרת –** תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל חלק מהן לא חל ענין מסוים. כאן פרעון החטא עד תחית המתים. ע"פ **[אבות דרבי נתן פל"ד]** שחטא העגל שונה מכל הנסיונות האחרים שרק עליו לוקים עד תחית המתים, רבי אליעזר בן יעקב אומר די הוא עון זה שילקו בו ישראל מכאן ועד שיחיו המתים:

דברים א,כח: אנהו אנחנו עלינו אחינו המסו את-לבבנו לאמר עם גדול נרם ממונו ערים גדלות ובצורות בשמיים ונס-בני ענקים ראינו שם: אחינו המסו את-לבבנו מיקום די יוצא דופן של הטעמים תלישא קדמא ואלא במקום מיד אחרי טעם סלוק או אתנה של חצי הפסוק הקודם, נמצאים אחרי (סלוק) מונח לגרמיה (=מונח פסק) מונח רביע. לפני שנסיכר את **אנהו אנחנו עלינו** נזכיר שהפסוק מספר על תגובת בני ישראל לתיאור ארץ כנען ע"פ עשרה מ"ב המרגלים שנשלחו לתור את הארץ והם חזרו עמוסי אשכול ענבים ענק, רימון ענק, תאנה ענקית. פירות משבעת המינים, שנצטוו להפריש מהם ביכורים, ותרומות ומעשרות מהגפן ו/או מהזית, ובהרחבה מהם תרומות ומעשרות מכל ירק ופרי שגודל ע"י בני ישראל בארץ ישראל.

הסבר ל-**(דב' א,כח) אחינו המסו את-לבבנו** **[תורה תמימה = תו"ת] (דב' א,כח) המסו את-לבבנו** - מהו המסו את לבבנו - פלגון לבבינו⁽¹⁾ **[ירושלמי מעשרות פ"א ה"ב]: [תו"ת הערה לד]** וכתרגומו תברא ית ליבנא ששברוהו וחלקוהו לשנים. ובירושלמי כאן בא ענין זה לפרש לשון ה-**[משנה במעשרות פ"א מ"א]** מאימתי הפירות חייבין במעשרות, הרמונים **משימסו**, ופירש (הכח) חד מהו דכתיב משימסו - משיתרכו ויתמעכו, ר"ל כל שהגיע הרמון לשיעור זה נתחייב במעשר, ו-1 (הכח) חד אמר משימסו - משיתפלגו, ר"ל משיגיעו לבישול המחצה שלהן, ומביא ראייה מלשון פסוק זה ד-**המסו** פירושו פלגין לבבנו וכתרגום אונקלוס. וצ"ל דאמן דמפרש משימסו משיתמעכו יפרש לשון פסוק זה ג"כ במובן זה שמעכו את לבבנו, כלומר שעשאוהו רכיך וקליש, והנה אנו קיי"ל כמ"ד משימסו - משיתמעכו, ולפ"ז צ"ע על אונקלוס שלא פירש הלשון המסו כפי הפירוש שקיי"ל לדינא, והיינו רככו ומעכו את לבבנו, כמבואר, ובעלמא מצינו ככהאי גונא שנוהר אונקלוס לתרגם ע"פ תוצאת הדין. ואולי הכונה גם לההוא מ"ד: המסו את לבבנו - פלגון לבבנו, כלומר היו לפלגי מים "פלגי מים" זה גם ריכב, ולא חצי בישול הפרי. לפי זה אין הבדל להלכה בין שני הפירושים וממילא מיושבת הקושיה על אונקלוס. ואונקלוס לא תרגם כאן כמנהגו לפי ההלכה. כאן עולות שאלות לגבי **עונת מעשרות**.

הסבר **[תו"ת]** ל-**[ירושלמי מעשרות פ"א מ"ב]** ... הרמונים **משימסו**, ופירש (הכח) חד מ"ד משימסו - משיתרכו ויתמעכו, ר"ל כל שהגיע הרמון לשיעור זה נתחייב במעשר, ו-1 (הכח) חד אמר משימסו - משיתפלגו, ר"ל משיגיעו לבישול המחצה שלהן, ומביא ראייה מלשון פסוק זה ד-**המסו** פירושו פלגין לבבנו וכתרגום אונקלוס. **הלכנו בעקבות התפנית בהבנת הפסוק שהיא [תורה תמימה] אל לשון [ירושלמי מעשרות פ"א מ"ב]** ... הרמונים **משימסו**. רבי זעירא בשם רבי יסא משיתמעך האוכל תחת ידיו. רבי יודה בר פזי בשם רבי יהושע בן לוי **משיכניסו מחצה** (מגידולם, דומה לאונקלוס). רבי יונה בעי דילמא מן רבנין דאגדתא הוא שמע לה. **(דב' א,כח) אחינו המסו את-לבבנו לאמר** - פלגין לבבינו. (בהסקה מפירוש **[נידוד נפש]** הלמוד מהאגדה הוא שיעור מחצית גידול הפרי, ולהלכה שליש גידול) **משימסו [פני משה שם]** משיתמעך הפרד (ג"א הפרה) שלהן בין האצבעות ויצא ממנו מים: **משיכניסו מחצה [פני משה]** כלומר דמפרש משימסו היינו שהגיעו לבישול המחצה שלהן ור' יונה בעי דילמא מן רבנן דדרשין באגדתא שמע לה דהן מפרשין הכתוב **(דב' א,כח) אחינו המסו את-לבבנו לאמר** פלגון לבבינו וכתרגומו תברו ית לבנא ששברו וחלקוהו לשנים: מכאן עיינו ב-**[משנה מעשרות פ"א]** המלמד על עונת מעשרות של פירות וירקות שונים, לפי הבשלתם, גודלם, אנידתם, מלוי כלי, עשיית כרי ומריחתו, **[ירושלמי מעשרות פ"א]** מציין פעמים אחדות נושא של שליש גידול פרי לנושא תחילת עונת מעשרות, ובמקום אחר מציין לדוגמא תנובה של שלוש לוג שמן וכד' משטח מטע של סאה (50 על 50 אמה). יוצא שיש דעות אחדות מתי עונת המעשרות של כל פרי וירק.

